

HANGOLÓ

2020. ősz • A Budafoki Dohnányi Zenekar időszakai magazinja

ZENEI LEGENDÁK

Pernye András – mesterünk mestere
Farkas Ferenc – az utolsó polihisztor
John Berry: „Bibilám a mozi”

GYEREKKÉNT ELDŐLT!

Perényi Miklós, a cselló csodagyereke
Vizeli Máté, a primás-sarj
Ránki Fülöp és a családi zongoratrió

ZenePlusz

Don Giovanni, a mágus
Daphnis, Chloé és a pöröly tánca

**Hollerung Gábor
díszpolgár lett!**

Jurónics Tamás
Őszinteség, vadság, civilizáció

BUDAFOKI
DOHNÁNYI
ZENEKAR

BDZ PÁRTOLÓI KLUB

AZOKNAK, AKIKNEK SZÍVÜGYE
A BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

bdz.hu/partoloiklub

Nyitány

A HÁROM KÍVÁNSÁG TERMÉSZETE

Ha önnek most lehetne három kívánsága, kedves Olvasómk, vajon mi lenne az? Családi körben ezen tanakodva arra a felismerésre jutottam, hogy a három kívánság lehetőségének természete igencsak szeszélyes. Mert nem család, nem ámitás, iskolás gyermekeim szájából elhangzott egy olyan óhaj, hogy *bárcsak kezdődne már az igazi iskolába járás.*

A vírus időszak engedte első koncertünkön a közönség soraiban többször megfogalmazódott a „*De jó lenne maszk nélkül zenét hallgatni!*” – kívánság. Ha pedig a BDZ háza táján kérdezősködünk, egyöntetűen abba a kívánságba ütközünk, hogy „*Bárcsak megint bizonytalankodások nélkül tervezhetnénk évadunkat, hangversenyeinket, külföldi meghívottjaink fellépését!*”

És ezzel meg is van a Hangoló készülési idejére igencsak jellemző három kívánság.

Nos, az iskola elkezdődött, egyelőre gőzerővel zajlik. A maszktalan koncert-időszak ugyan még várat magára, de vannak koncertek! Tervezünk, szervezünk, hangversenyeket adunk, zenei felvételeket készítünk, közreműködünk a Virtuózok című műsorban, BDZ Típusú Találkozásokat hirdetünk – röviden tehát élünk, pezsgünk, megyünk előre. Még akkor is, ha tudjuk – és erre az ön figyelmét is fel kell hívnunk –, hogy legkövetkezőtöbb szervezési és kommunikációs tevékenységünk ellenére is lehetnek évadunk során hirtelen vagy jó előre látható változások. Az ön türelmére és megértésére is nagy szükségünk van ebben a bizonytalanságokkal terhelt időszakban.

A Hangoló azonban biztos pont. Bár a fenti okok miatt előfordulhat, hogy egy-egy tartalom veszít aktualitásából, de az nem kétséges, hogy a BDZ-nek mindig van zenei és eszmei mondanivalója, melynek egy része a Hangolóban talál helyet. Mostani lapszámukban – mely előre láthatólag ezúttal csak online jelenik meg – megint előtérbe kerül az otthonról hozott zenei indíttatás jelentősége, a szülői és tanári inspiráció kérdése, és most különös hangsúly kerül a családi háttér és a zene által biztosítható harmónia fontosságára.

Tartson velünk ön is őszi utukon! Egyelőre ugyan maszkban, de élvezve a zenével, a zenekarral való találkozás lehetőségét!

Czingeráber Eszter
főszerkesztő

IMPRESSZUM

Főszerkesztő
Czingeráber Eszter

Felelős szerkesztő
Ortutay Réka

Szerkesztőség
Borbély Linda
Kurta Klaudia
Máté Krisztina
Ortutay Romola
Petró Margit
Viant Katalin

Nyomda: Pontra Kft.
Megjelenik: 5.000 példányban

Lapzárta: 2021. szeptember 23.

A zenekar fenntartója:
Budafok-Tétény Budapest
XXII. kerület Önkormányzata

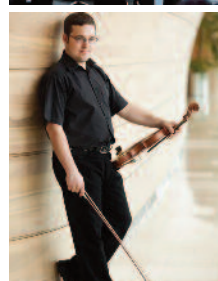
TARTALOM

Mindig is erre a kitüntetésre vágytam!	4
<i>Hollerung Gábor, a díszpolgár</i>	
Vadember-állapot: szerelem és őszinteség.....	6
<i>Interjú Juronics Tamással</i>	
„A tehetség kötelezettség jellegű áldás”	10
<i>Interjú Perényi Miklóssal</i>	
„Keresem a zene belső logikáját.”	14
<i>Interjú Ránki Fülöppel</i>	
Hangom, hangom, hegedűm	19
<i>Interjú Fellegi Annával, zenekarunk énekes hegedűsével</i>	
Az örök csábító mítosza.....	22
<i>A Don Juan-mítosz nyomában</i>	
„Én nem írok. Rajzolok!”	28
<i>Interjú Árva Nóra díszlet-, jelmez- és látványtervezővel</i>	
Mágus az operában	34
<i>Interjú Ungár Anikóval</i>	

TARTALOM

Dobos, Dragony, Meskó, Balogh.....	36
<i>Gyöngyösi Levente a kortárs művekről</i>	
Zongora, mozi, katonai trombita	38
<i>John Barry, a filmezenszerző</i>	
Vendégünk	43
<i>Lendvay József hegedűművész</i>	
Az utolsó polihisztor ég felé törekvése.....	54
<i>Farkas Ferenc zeneszerző</i>	
Repül a hegedű, ki tudja, hol áll meg... ..	47
<i>Új bőgő szólamvezetőnk: Lázár Gyula</i>	
A nagy Góbé	50
<i>Interjú Vizeli Mátéval</i>	
„Nem azért muzsikálunk, hogy ne legyen csend”	55
<i>Pernye András, a legendás tanító</i>	
Kitekintő	58

„Mindig is vágytam erre az elismerésre!”

Hollerung Gábor – díszpolgár

*Budapest XXII. kerület Önkormányzata idén zenekarunk ügyvezető karmesterének, Hollerung Gábornak ítélte a **Budafok, Budatétény, Nagytétény, Baross Gábor telep díszpolgára** elismerést. A Liszt Ferenc-díjas, Érdemes művészt sem a szimfonikus zenét kedvelőknek, sem olvasóinknak nem kell bemutatni, és az is lehet, hogy már a Forma-1 rajongók is felismerik....*

Szöveg: Czingráber Eszter

A 66 éves Hollerung Gábor szeptember 4-én vette át az elismerést, amelyet 2011 óta most először ítéltek oda zenésznek – akkor Hegedűs Endre zongoraművészt tüntették ki, még korábban, 1998-ban pedig a szintén zongorista, Jandó Jenőt díjazták.

Hollerung Gábor 1989 óta a Budafoki Dohnányi Zenekar vezető karmestere. Az azóta eltelt 31 évben sikert sikerre halmozott, a társulattal – túlzás nélkül – körbezenélte Európát, felléphetett New Yorkban, idén pedig a Hungaroring egyik kanyarjában is vezényelhetett, hiszen a vírus okozta szigorítások közepette a BDZ játszotta el énekes világsztárok közreműködésével a magyar Himnusz a Forma-1 Magyar Nagydíjának nézők nélküli, ám a világ valamennyi tv-nézője számára rögzített közvetítésén. Gábor útinaplója mellett a vitrinje sem üres, pályája során ugyanis olyan elismeréseket érdemelt ki, mint a Liszt Ferenc-díj, a Jeruzsálem-díj, vagy a Budapestért díj, 2002-ben megkapta a Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztjét, valamint kétszer, 1998-ban és 2008-ban is bezsebelte a zenei körökben igencsak sokra tartott Artisjus-díjat, majd 2015-ben az Érdemes művész kitüntetését.

Hollerung Gábor egy ideig a maszkkal és a

meghatottsággal küszködve, majd mindezeket hátrahagyva így beszélt:

„Köszönöm! Hihetetlen megtiszteltetés ez a díj számomra. Néhányszor nyilatkoztam már korábban, hogy tulajdonképpen erre a díjra vágytam. Sok díj vonzza az embert, elsősorban mindenféle művészeti díjak, amelyekre pályája során nagyokat kacsingat, de ez az a díj, amelyről azt mondhatom: vágytam rá.

A budafoki, XXII. kerületi lét vonzó lett az elmúlt időszakban. Sokan szeretik és értéknek tartják a Budafoki Dohnányi Zenekart, és ezt én is, zenészeim is érzik, érezzük. Elősorban azoknak tartozom most köszönettel, akik idehoztak, itt tartottak. Nemes Laci bácsi egy igazán nagyvonalú gesztussal, a jövőbe látás ritka képességével nekem akarta átadni a zenekar vezetését még a '80-as években. És ezt már akkor megháláltuk – folyamatosan teltházas koncerteket adtunk. Hajas Ervin, korábbi polgármester pedig felvállalta 1993-ban azt a döntést, hogy hivatásos együttesé alakítsa a zenekart itt, Budafokon. Őszintén úgy gondolom, hogy igazán nagy hálával és tisztelettel tartozom a későbbi polgármestereknek is, akiknek ugyan sok terhet jelentett egy hivatásos zenekar léte, de meglátták benne az értéket. Nehézségek mindig voltak, de túl tudtuk élni őket, és mostanra a zenekar rendkívül fontos része lett a kerületnek. Büszke vagyok a hűségemre. Énekkaromat negyven, zenekaromat immár harmincegy éve vezetem, és több mint három évtizede kötődöm a XXII. kerülethez is. Eleinte még azt is jeleztem gyengédén Hajas Polgármester úrnak, hogy akár szívesen ide is költöznék. Ez ugyan nem jött össze, de ennek ellenére is itthon érzem itt magam. Ez a kitüntetés azt jelenti számomra, hogy a kerület közössége befogadott engem is, és mindazt, amit a kerületben csináltunk a zenekarral. Ezért igazán jól eső érzés a díj, nagyon büszke vagyok. A zenekar tagjai is közös sikerként élik meg, tudják, hogy ez egy picit nekik is szól. Ígérhetem, hogy amíg erőnk és pénzünk engedi, mindent megteszünk a kerület kultúrájáért. Fontos számunkra azon kezdeményezésünk folytatása, hogy a kerület minden iskolását koncerthez juttas-

ÖNÖK MONDTÁK

Alább a zenekar Facebook oldaláról szemezgettünk közönségünk és vendégművészeink, zeneszerzőink üzeneteiből, melyek a díszpolgári cím hírére érkeztek.

„Gratulálok, csodás a művészúr munkássága!”

„Nagyon megérdemelt elismerés, szívből gratulálok!!! “

„Szeretettel gratulálunk ! Sok szép évet ilyen szuper koncertekkel kívánunk (magunknak is)!!!!”

„Gratulálok! Kiváló ember kapja az elismerést!”

„Gratulálok, és köszönöm a sok szép hangversenyt!”

„Szeretettel gratulálok a megérdemelt elismeréshez! További jó egészséget és jó munkát kívánok!”

suk. Jómagam eredendően tanárember vagyok, a legfontosabb mindig is az volt számomra, hogy a következő generáció számára a zene ugyanannyit jelenthessen, mint számunkra. Ezt nem valamiféle szakmai sovinizmus mondatja velem, hanem az a mély meggyőződés, hogy a zene, akár zenészként, akár befogadóként, sok erőt, bölcsességet, érzelmet, mentális és kommunikációs képességet ad az ember számára. Számomra nagyon fontos, hogy ebből a következő generáció is megfelelően részesüljön.

Köszönöm, hogy Budapest XXII. kerületének, Budafok-Téténynek a díszpolgára lehetek. A jövőben is igyekszem minden cselekedetemmel méltó lenni erre a címre. ”

Vadember-állapot: szerelem és őszinteség

Zenekarunk és a Műpa közös bérletsorozata, a ZenePlusz azért kapta ezt az elnevezést, mert a zene mellé mindig kínálunk valamiféle többletet is közönségünknek. A 2020-21-es évad harmadik előadásán, 2021 januárjában a zene a tánc műfajával egészül ki. A második részben felcsendülő Ravel: Daphnis és Chloé című balettzenéjére a Szegedi Kortárs Balett készül egyedi koreográfiával. Művészeti vezetőjünkkel, koreográfusukkal, Juronics Tamással beszélgettünk.

Szöveg: Borbély Linda

A te interpretációdban miről szól Ravel műve, a Daphnis és Chloé? Milyen képi világra számítson a közönség?

Egy ennyire ismert alkotásnál ez mindig bonyolult kérdés. Száz évvel a bemutató után újrafogalmazni a mondandót hatalmas feladat, hiszen változott a világ, a közönség, a színházi ízlésvilág, a dramaturgiai szerkesztés, tehát nyilván újra kellett szabni az egészet. A történet magját kell megkeresni és arra felépíteni egy új látványt, esztétikát, és történetet.

A Daphnis és Chloéhoz elég drasztikusan nyúltam hozzá, hiszen a történet nagyon mesebalett-szerű. Longus írásai alapján egy szerelmespárt ismerünk meg a 2. századból, a mű az ő hányattatásukról szól. Úgy éreztem, vicces lenne ezt a régi formában, kalózzokkal egy erdőben ábrázolni. Inkább olyasféle igazságot kellett benne keresnem, ami ennek a szerelemnek a valóságáról, a tisztaságról szól, és ami ezt a két embert a körülötte lévő világhoz képest igazolja, kiemeli. Az eredeti történet is az urbanizációtól távol játszódik, ezért magáról a természet erejéről, és annak szépségéről kell, hogy szóljon. Ebből kiindulva született meg a koncepció, ami egy ösztönös szerelemről és őszinte testiségről szól; egyfajta vadember-állapotot kerestünk. Terveink szerint két vadember lesz a színpadon, ketrecben, mögöttük a zenekar, amely mint színpadi látvány, színpadi élmény, és egyben a mai magaskultúra és civilizáció szimbóluma lesz jelen. Az egész zenekar, maguk a zenészek részévé válnak ennek a játéknak: nemcsak a zenei, hanem a színpadi testét is ők adják a műnek. Gyakorlatilag ütköztetjük ezt a két dolgot: a vademberek

ösztönösségét, nyers, őszinte erejét a civilizált világgal.

Az animális lét, az ösztönös erő sokkal erőteljesebb, mint a mi tanult, civilizációs működéseink. Itt is ez rajzolódik majd ki a színpadon: a két egymás felé vágyódó, de egymástól elválasztott ember befolyása alá kezdi vonni a zenekarból érkező tagokat. A ketrecből kiszabadulva gyakorlatilag az egész tér a hatásuk alá kerül. A két vadember zsigeri lény, szexuális vágya mindennél erősebb. Ennek a mélységei, szépségei, valamint az adott korban megfogalmazott zenei forma mind ezt az erőt sugallja számomra.

Elmesélése alapján igazán hatásosnak ígérkezik.

Maga a koreográfia viszonylag egyszerű hatásmechanizmussal dolgozik, és kihasználja a zenének ezt a fajta egyszerű szépségét, de ezen túlmenően őszinte, vad mélységet is kutat.

Lendületes vagy, lelkes, mintha nem állt volna feje tetejére a világ. Ha azt mondom, koronavírus?

Mi már evidenciaként beszélünk arról, hogy másodszor is szét fogja rombolni a vírus a programunkat. Március 5-én indultunk volna egy turnéra,

aztán még másik kettőre: a Baltikumba, Brüsszelbe és Oroszországba. Ezeket, nagy örömünkre, át tudtuk tolni össze, de sajnos már innen is el kellett mozdítanunk őket. Bevétel szempontjából ez nagy érvágás nekünk, de tesszük, amit tennünk kell, ott-hon maradunk, ha erre van szükség.

Szegeden már játszhattok? Újraindult a kulturális élet?

Most, amikor ez az interjú készül – augusztus eleje – azt mondom, hogy reményeink szerint igen. Próbálunk, készülünk és szeptembertől játszunk Szegeden, fellépünk Veszprémbe a táncfesztiválon, és egy gálán Pécsen. Mi úgy készülünk, hogy ezeket a rendezvényeket megtartják, és közben már egy új darabon is dolgozunk, melynek december elején lesz a premierje. Természetesen jó adag óvatosság van bennünk, de ezt félretéve munkával töltjük az időt.

A táncosokat hogyan érintette fizikálisan ez a leállás? Nekik azért karban kell tartani a testüket.

Arra fordítottuk az augusztust, hogy mindenki visszanyerje a kondícióját. Egyébként a táncosok jó formában tértek vissza. A rendszeres mozgást egyénileg oldották meg, hiszen négy hónapig nem tudtunk próbálni. Nem volt könnyű időszak, de a táncosaim nagyon tudatos emberek, nekik a testük a hangszerük, úgyhogy vigyáztak a kincsükre, és jó energiákkal érkeztek vissza a próbaterembe.

Adtál a táncosaidnak valamiféle instrukciót a kényszerpihenő idejére?

Megbeszéltük az elején, hogy komoly a társadalmi felelősségvállalásunk az ügyben, mindenki tartsa be a rendeleteket nem csak a saját, hanem a családja és a társadalom érdekében is. Persze ők ezt maguktól is pontosan tudják, a táncosok fegyelmezett emberek.

Hogyan tartottátok a kapcsolatot a közönséggel, rajongókkal ez alatt az időszak alatt?

A közösségi oldalainkon mi is megosztottuk pár korábbi előadásunkat. Annak nem láttuk nagy értelmét, hogy egyfajta alibiként a konyhapultnak támaszkodva próbáljunk balettozni. Ennek az időszaknak – a nehézségei mellett – voltak számomra jó élményei is: végre sok időt tölthettem a családommal, a gyermekemmel. És azt is elárulhatom, hogy októberben születik a második kislányom.

Akkor lehet, hogy Mérleg lesz. Az egy jó csillagjegy.

Biztosan Mérleg lesz, és valóban mindenki azt mondja, hogy az jó jegy.

Én is az vagyok, úgyhogy ezt meg tudom erősíteni.

Ja, értem! Én Vízöntő vagyok. Én is dicsérném magam, de hát az nem egy népszerű csillagjegy. A Vízöntők egy kicsit furák, ugyanakkor nagyon kreatívak.

Carmina burana

Az biztos. Én csak kreatív Vízöntőket ismerek. Ha egy Vízöntő a kreativitását nem tudja jól megélni, akkor egyfajta különtségben és feltűnési viselkedésben szenved. Vagy furán öltözködik. Én most például egy olyan baseball sapkában jöttem ide, amin a 69-es szám van. A születési évem, egyébként.

Még egy picit térjünk vissza a szakmai karrieredre!

A Balettintézetben néptáncot tanultam. Ez számomra fantasztikusan hasznos volt és nagyon szerettem is. 14 éves koromtól kezdve foglalkoztam táncsal, előtte csak sportoltam.

Fociztál?

Főleg röplabdáztam és úsztam, de nagyon sok sportágat kipróbáltam. 14 éves koromtól kezdve azonban a tánc kitöltötte az életemet. Fontos volt az a fajta zenei és ritmikai készség, amiket a néptánc fejlesztett. Aztán amikor néptáncművészként végeztem, nem „praktizáltam”, hanem azonnal az akkor alakuló Szegedi Balett alapító tagja lettem. Elég komoly döntés volt a részemről, tulajdonképpen egy új szakma, másik táncterület, és a családi fészektől is távol kerültem. Akkoriban azonban nagyon kellett a levegőváltás és hamar otthonra találtam Szegeden. Elég hamar kiderült, hogy nagy alkotói szándék lakozik bennem, úgyhogy tudatosan elkezdtem erre fókuszálni.

Volt valami átképzés a néptánc és a balett között?

Folyamatosan képeztem magam. Színházi szempontból is sokat inspirálódtam Szegeden, minden prózai előadás próbáján ott ültem, és Mejerholdot (Vsevolod Emiljevics Meyerhold, 1874-1940, orosz színész és rendező, a XX. század egyik legjelentősebb színházi rendezője) olvastam. Húszévesen készítettem az első koreográfiámat, inentől kezdve egyértelművé vált az utam. Imre Zoltán biztatására – aki a társulat művészeti vezetője volt – elég hamar elkezdtem a nagye-gyüttes számára is alkotni. Huszonnégyévesen Pataki András barátommal megalapítottuk a Szegedi Kortárs Balettet. Az alkotás azóta sokkal erőteljesebben van jelen az életemben, mint a színpadi lét. 2009-ben abbahagytam az aktív táncot. A kezdetek óta körülbelül 80 koreográfiát hoztam létre.

Ebből melyik a kedvenced?

Most épp a *Credo* című pszicho-táncjáték, de nem ez a lényeg igazából, hogy melyik az én kedvencem. Több is van, ami közönségkedvenc, így például a *Carmina Burana*. Ezt 19 éve játsszuk, 350 előadás körül járunk, beutaztuk vele a világot, és nagyon szeretjük. A balettkoreográfiákon kívül nagyjából 15 éve prózát, operát és musical előadásokat is rendezek. A *Traviata*, *Rigoletto* vagy a

Hoffmann meséi opera előadásaim mellett az *Álomutazó* című mesemusical volt a legutóbb egy nagyon izgalmas kihívás számomra, amit több mint százezer néző látott Budapesten, a BOK csarnokban. Azt gondolom, mindenkinek hatalmas élményt nyújtott, a gyerekek pedig különösen élvezték. Amiket még rendezőként jegyzek az elmúlt időszakból: a Tháliában nagy sikerrel futó *Egy csók és más semmi* című zenés színdarabot, valamint *Mozart: Szóktetés a szerájból* operáját, amelyet jelenleg is több városban játszanak.

Van esetleg olyan mű, ami régóta dédelgetett álmod rendezés vagy koreografálás szempontjából?

Amit szeretnék, azt előbb-utóbb megcsinálom. Nyilván lesznek olyan helyzetek, mikor azt mondom, hogy ilyet még nem csináltam, meg kéne próbálnom. Abban is biztos vagyok, hogy létrejönnek olyan új emberi kötelékek, amelyek arra in-

spirálnak majd, hogy valami újat hozzunk létre. Ilyen például a Hollerung Gáborral való kapcsolat

NÉVJEGY: JURONICS TAMÁS KOREOGRÁFUS, RENDEZŐ

Kedvenc zeneszerződ: Arvo Pärt

Kedvenc ételed: Az ebéd. Szeretek enni, a húsokat különösen.

Szabadidődben mit szoktál csinálni? Gyermekemmel vagyok, októbertől meg már a két gyermekemmel leszek.

Kedvenc filmed: Brasil

Hobbid: motorozás

Mi lennél, ha nem táncos-koreográfus? Építész

Szívesen vennéd, ha a gyerekeid táncosok lennének? Nem fogok ellenállni.

Van mottód? Panta rhei

is. Sok mindent csináltunk már együtt, és mindig nagy szeretettel gondolunk egymásra és a közös munkáinkra.

Ravel: Daphnis és Chloé c. ballettjét és Juronics Tamás koreográfiáját 2021. február 27-én láthatják a Müpában. A hangversenyen elhangzik még Richard Strauss Ein Heldenleben c. műve. Vezényel: Guido Mancusi.

„A tehetség kötelezettség jellegű áldás”

*A „csodagyermekségből” a magyar zenei élet élő legendájává nőtt **Perényi Miklós**. Játékával rendszeresen elkápráztatja a közönséget, s a legnagyobb hazai és nemzetközi partnerekkel lép színpadra. Számára a zenemű, melyet türelmes, precíz felkészülés után a maga módján tár elénk, mindennél fontosabb, az áll a középpontban. Tanít, koncertezik, zenét ír, s egész lényét ajánlja fel a zenei alázat érdekében. Lendületét, munkabírást még a világjárvány sem képes letörni, a rendkívüli helyzetben is dolgozik, harmóniában, tudatosan él.*

Szöveg: Petró Margit

Hogyan telt ez a nem várt járvány-időszak, mivel töltötte az idejét? Nyomasztó, vagy inkább inspiratív volt a kényszerszabadság?

A családom sokat segített a vírus okozta nehéz időszak átvészelésében. Tevékenykedtem kicsit a kertben is, rendezgettem azt, amire eddig kevesebb idő jutott. De szakmailag sem unatkoztam, elővettem néhány darabot, amit korábban félretettem, befejeztem egy vonós szeptett tételt, és két Haydn kadenciát is átdolgoztam. Zajlott az internetes tanítás, be kellett fejezni a tanévet, ezért vizsgákat is szerveztünk, majd jöttek a felvételek. Az élő koncertezés természetesen elmaradt. Már várom az első „valódi” fellépéseimet, így a BDZ-vel közöset is. De közben természetesen minden nap gyakorolok. Bár bevallom, bénítóan hat rám, ha nincs közvetlenül előttem egy-egy fellépés időpontja. Ilyenkor nem elég feszes számomra a munkarend.

Egyébként a karantén alatt a hetek nagyon hamar teltek. Annyira sem tűnt hosszú időszaknak számomra, mint amikor külföldön, turnén vagyok. Ott számolom a napokat, várom a hazatérést.

Hogyan szokott felkészülni egy-egy hangversenyre?

Több hullámban. Ha közeledik a hangverseny, sűrűsödik, intenzívebbé válik a gyakorlás is. Akkor érzi az ember, hogy előrejut, amikor hosszabb idő áll rendelkezésre, hiszen akkor alaposabban tud gyakorolni, van lehetősége visszamenni, ismételni. Ha viszont idő szorításában vagyunk, akkor tudni kell, mi a legfontosabb, s a többit későbbre hagyni. Komponáláshoz

sok időre van szükségem, az mindig aprólékos munka.

Az ön személyével kapcsolatban elsöre a zene iránti alázat jut eszünkbe. Hogyan képzeljük el a zeneművel való találkozásától a koncert-élményig tartó folyamatot?

Elsődleges feladat megismerni a zeneművet, a keletkezés körülményeit. Ezek által fölsejlik a zeneszerző egyénisége. Ehhez hosszas vizsgálódás kell, amely szintén aprólékos munka. A technikai megvalósítás fontos feladat, de hogy megszólaljon a darab, a valódi zenéléshez szükséges a zene mély tartalmi ismerete is. Például Bartók vonósnégyeseinek a megismerése hosszú folyamat volt. Fiatalabb koromban hallásból, majd

kottából is tanulmányoztam a vonósnégyeseket, majd elérkezett az az életszakasz, amikor el is játszhattam őket. Egyéb daraboknál sem kell ítéletet mondani rögtön; alaposan, többszörösen meg kell nézni egy zeneművet, engedni, hogy közelebb jöjjön. Erényeit, hiányosságait – ha vannak – jól körbe kell járni. Fontos az elmélyedés, a figyelés, mert az apró részletek sok mindent elárulnak. Az összefüggések így derülnek csak ki, és ez az egyetlen módja, hogy végül megfelelően jelenítsük meg az alkotást. Nálam így működik. De persze valószínűleg mindenkinél másként van.

És akkor ott van még a hallgató kérdése. Befogadói oldalról fontos a megfigyelés képessége, miközben a zenei részletek folyamatát akkor tudja a hallgató követni, ha lazább, oldottabb, mégis tudatos állapotban van. Ilyenkor tud jelen lenni és a zenei történésekre összpontosítani. És talán a gondolatokat ki kell kapcsolni, csak arra figyelni, ami elhangzik. Ha ez megvalósul, akkor létrejön az ideális helyzet, amelyben a közönség is közel kerülhet az élő zenéhez.

Egyébként a tanításban is fontos az összhang megérzése a technikai tudás és a zenei tartalom között. A zenei munkának az a lényege, hogy a technikai megoldás hozzátartozik a folyamathoz, de ez a zavartalan zenei megszólaltatásnak csak egyik alárendelt része.

Sok éve tanít a Zeneművészeti Egyetemen tehetséges fiatalokat. Hogy látja a tanítás – tehetség – művészet viszonyát?

A tanítás is valamilyen módon a művészet része. Az az értelme, hogy megvalósuljon az egység, tisztában legyünk a darab háttérével, születésének körülményeivel, hogy minden fontos információ birtokában megszülethessen az előadás.

A tehetség általában sokrétegű, több részletből és tulajdonságból tevődik össze. Hozzá tartozik a gyors gondolkodás és felfogóképesség. Ezáltal az illető többet tud megragadni, jobban átlátja a művek szerkezetét és a részletek időrendi megszólaltatásának legmegfelelőbb módját. Fontos szempont a megfigyelés, a megértés képessége, a képzelőerő, a kifejezés készsége, a szervező képesség, az idővel való gazdálkodás és még számtalan dolog. Fontos a munka szeretete. Ha minden készség adott valaki számára, akkor jön a következő kérdés: képes-e kitaró, aprólékos munkával megjeleníteni a zeneművet. Nem mindig jön össze minden feltétel. Aki tehetséges, de lazábban dolgozik, az nem lesz sikeres. A szorgalom is nagyon fontos.

Áldás vagy teher a tehetség?

Kötelezettség jellegű áldás, úgy gondolom. A tehetséges embernek saját magának kell megéreznie a saját képességeit, a készletének pedig belülről kell jönnie. A belső készlet érzése a tanulmányok során is megjelenhet, ha a diáknak az a terve, hogy fölkészüljön, és minél többet megtanuljon az iskolai évek alatt. Szükséges,

NÉVJEGY: PERÉNYI MIKLÓS GORDONKAMŰVÉSZ

A Nemzet Művésze címmel kitüntetett, kétszeres Kossuth-díjas és Liszt Ferenc-díjas magyar gordonkaművész, Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára, érdemes és kiváló művész

legfontosabb ismertetőjegye: „... tudom, hogy hol tartok és hova szeretnék még eljutni...”

a zenén túl életét kitöltő fontos terület még: a mozgás, a jóga, a testi-lelki egészség megteremtése, a természetvédelem

hogyan ez fölvilanyozza őt és tovább akarjon haladni a megismerés felé. Nagyobb léptekkel jobban tud haladni. Ha igényes és kíváncsi, maga is megérezheti, mit tud magából kifejtetni. Lényeges, hogy ő maga többet tudjon adni, mint amit elvárnak tőle. A tízes, húszas évei fordulóján kell a tehetségnek startolni, hogy megjöjjön a készítés. Ha ezt a folyamatot elkapja a művész-zeneszerző jelölt, az nagyszerű, s élményt is jelenthet számára.

A pályafutásom alatt volt a tapasztalatszerzésben gazdagabb és inségesebb időszak is. Ezzel kapcsolatban sok mindenre emlékszem, visszamenőleg sok hangversenymet fel tudom idézni, és értékelem is azokat.

A kivételes tehetség életére hatással van a mester és tanítvány viszonya. Ezen a téren milyen tapasztalatai vannak a tanításban?

Sokat lehet tanulni a tanításból, amiben azért természetesen vannak spontán mozzanatok is. Az a módszerem, hogy néha a kottát kísérvé figyelem a tanítvány játékát, megjelölök pontokat, amelyeket megbeszélünk. Előfordul, hogy nem jegyzetek, megjegyzem az észrevételeket és utólag szólok róluk. A tanításnak az a területe inspirál, ami mélyebbre hatolhat, mint az otthoni munka. Ilyenkor fölsejlenek olyan dolgok, amiket korábban nem vettem észre. A tanítás vonatkozásában megfigyeltem, hogy egyre több növendék eljut egy bizonyos magasabb technikai szintre. Szép hang, virtuozitás, tiszta intonáció – ez nagyon jó és nagyon fontos. De nagy kérdés, hogy hogyan tud továbblépni. Hogyan fonódik ez össze egy darab mélyebb, transzcendens tartalmával? Nagy kérdés, hogy a növendéket hogyan lehet erre rávezetni. Óriási erőfeszítés kell hozzá, s az sem biztos, hogy rögtön visszakap valamit a tanár. De hát ez a tanítás lényege. Általában is kemény dió áttörni a falat, amely a megértetéshez vezet, ráadásul minden növendéknél más módszerhez kell folyamodni.

Úgy tudom, ön az énekhangot is használja a tanítás során...

A kifejezés készsége nagyon fontos, s az előadó és a tanár számára énekhangon megszólalni többet kifejezési lehetőséget jelenthet. Tapasztalom, hogy bizonyos részleteket jól meg tudok mutatni hangszeren, de sokszor kifejezőbb az ének, különösen a cantabile (értsd: éneklősen előadandó) részeknél. Azt szeretném elérni, hogy a tanítványaim is szabadon, bátran, énekléssel is

ki tudják fejezni magukat. Egyesek talán feszengek emiatt, én viszont egyáltalán nem. Húsz éve kezdődött nálam ez a folyamat, azóta minden tartózkodás nélkül énekhanggal is el tudom mondani, amit a hangszeremmel szeretnék. Pedig gyermekként nem túl sokat énekeltem, csak amit kötelezően kellett.

Szokott együtt koncertezni tehetséges fiával is.

Egyre kevesebbet játszottunk együtt, mert ő a technika világa felé halad. Nem befolyásolom, kitűnő és nagyszerű belső hallással rendelkező, univerzális zenész. A technikát és a zeneművészetet jól össze tudja kötni, a Zeneakadémia Aviso Hangstúdiójában dolgozik, s emellett az elektromérnöki diploma megszerzésén is munkálkodik. Mindenki a maga útját viszi tovább, azt, amiben leginkább kiteljesedhet.

Milyen helyet foglal el az ön életében a kamaramuzsika?

Már gyermekkoromban a családban is kamarázunk, később Mihály Andrásztól tanultam meg a műfaj sajátosságait. Amikor kimentem Amerikába és nyaranta eljutottam Marlboróba, ott azt láttam, hogy a fiatalok és idősök szinte egész nap együtt

HÁTTÉR: PERÉNYI MIKLÓS

Perényi Miklós 1948-ban Budapesten született, zenészcsaládból származik, édesapja Kodály-növendék volt. Miklósnak abszolút hallása volt, a zongorabillentyűket befestették, a pici gyermek így játszott a hangszeren. Három és fél éves korától cselőzik, ötévesen már cselló órára is járt. Testvérei is játszottak hangszeren, Eszter híres hegedűművész lett, Erzsébet zongorázott. A papa bemutatta Kodálynak a hétéves kisfiút, aki ekkor a Zeneakadémia előkészítő osztályába járt és Zsámboki Miklósnál, Banda Edénél tanult. Kilenc éves volt, amikor először játszott a Zeneakadémián, 12 éves korában indult önálló hangverseny élete. Ezután Rómában tanult és 14 éves volt, amikor a művészdiplomát megkapta. 1963-ban díjat nyert a Pablo Casals versenyen, ezt követően a művész meghívta őt otthonába. A legjobb nemzetközi mesterektől rengeteget tanult, jegyzetelt, koncertezett, mesterkurzusokon vett részt. Sokat utazott az osztrák-svájci vonaton, innen ered vonzódása a vasút iránt. 1970-ben hívták először tanítani a Zeneakadémiára, amit 1974-ben fogadott el, s azóta is oktat, mesterkurzusokat tart. 32 évesen kapta az első Kossuth-díjat, de a legkedvesebb számára a Bartók-Pásztory-díj. Máig sokat foglalkoztatott előadóművész és zeneszerzésre is jut ideje. Játékát számtalan felvétel is megörökítette.

zenélnek. Volt ott zenei műhely és fesztivál is. Ebbe a légkörbe csöppenve kezdett igazán érdekelni a kamarazene irodalma. Nagy lelkesedésem az amerikai kamarajáték során magával ragadott ugyan, de hiányosságaimra is fényt derített. A kamaramuzsika számomra idehaza is fontos területté vált, legalább annyira, mint a szülői játék. Például a Mikrokozmosz Vonósnyegyes tíz éven át volt érdekes epizódja a tevékenységemnek. Nagy öröm volt számomra kamara formációban együtt muzsikálni. Végül megszületett a Bartók-sorozat lemezfelvétele is, amelyre igen büszke vagyok. Kamarázásra nagy szükség van a főiskolai években is. A zenésznek kiegyensúlyozottnak kell fejlődnie, hangszer tudásban, irodalom ismeretben, egyszerre több területen is. Sok növendék ezt ma már tudja, s megpróbál utánanézni mindennek a saját előmenetele érdekében.

S a zeneszerzők is hatással vannak az előadóra. Ön kiket szeret leginkább?

Azokat a zseniális szerzőket, akik jó emberek tudtak maradni, s ez a zenéjükben is kisugárzik. Mint például Haydn, Schubert és Bach is, aki különös helyet foglal el a zenetörténetben. Az ő műveikben el tud mélyedni az ember, biztos támaszt jelentenek az ember számára. Az is nagy ajándék a zenében számomra, ahogyan az időben Beethoven szellemisége is megjelenik. Bartók és Kodály megismerése is nagy öröm, hálás vagyok, hogy Kodályt személyesen is ismertem. Különös egyénisége, művészi mély gondolatai erősen hatottak rám.

Az érzelmek általában mikor befolyásolják az előadást?

Az érzelem akkor születik meg, amikor a művet egyre inkább megközelíti az ember, amikor azonosul vele. Az érzékenyülés akkor jöhet létre, ha az értelem és az érzelem összefonódik. Ez ugyan gyakran megszülethet, de mindig nagy ajándék; a tökéletesség megtapasztalásából fakad.

Ön Dohnányit is az igen jelentős zeneszerzők közé sorolja, s a kivételes, lírai hangvételű Csellóversenyét szövegezte meg októberben zenekarunkkal.

Ez a darab itthon nem sokszor hangzott el a tolmácsolásban, külföldön talán többször. Pedig a mű régi ismerősöm, az első tanáromtól kaptam a kottáját a 70-es évek elején. Dohnányi külföldön írta ezt a szép, romantikus hangvételű darabot beteg édesapjának, aki kiváló amatőr gor-

DÍJAK, KITÜNTETÉSEK:

1963: Pablo Casals Gordonkaverseny, Budapest – II. díj
1970: Liszt Ferenc-díj
1976: Érdemes Művész
1980: Kossuth-díj
1984: Kiváló Művész
1987: Bartók Béla-Pásztory Ditta-díj
2002: Chevalier de l'ordre des Arts et des Lettres
2006: Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje (polgári tagozat)
2007: Prima Primissima Díj
2007: Kossuth-díj
2013: Budapest II. kerületének díszpolgári címe
2014: A Nemzet Művésze
2014: Hazám-díj

donkás volt, de betegsége miatt sajnos előadni már nem volt képes.

Dohnányit a „folyékonyság” jellemzi. Ez abból fakad, hogy könnyen tudott kitalálni zenei gondolatokat abban a stílusban, amiben nevelkedett, majd tovább is fejlesztette azokat. Ugyanúgy a zongorajátékában is jelen volt a folyékonyság és könnyedség. A nagy szervezői, zeneszerzői tudásával az összetettséget is könnyedén jeleníti meg. Csellóversenye is egy igen összetett alkotás, melynek a BDZ-vel közös előadására nagy örömmel készülök. Bár a zenekarral ez lesz az első találkozásom, sokat hallottam már róla, és biztos vagyok benne, hogy odaadó zenészekkel fogok együtt muzsikálni.

Perényi Miklós csellóművészt 2020. október 5-én 19:30 órakor hallhatja közönségünk a Dohnányi bérlet keretében a Zeneakadémián. A műsorban Hollerung Gábor vezényletével elhangzó művek: Liszt: Funérailles (Farkas Ferenc hangszerelése), Dohnányi: Csellóverseny, Schubert: IX. (Nagy C-dúr szimfónia).

Amikor az ember a neki megfelelőt kapja „Keresem a zene belső logikáját.”

A híres Ránki-család legifjabb tagjával, a 25 éves **Ránki Fülöp** zongoraművésszel példaképekről, törekvéseiről, zeneszerzőkről és az élet fontos dolgairól beszélgettünk.

Szöveg: Petró Margit

Mindig ámulatba ejt, ha egy fiatal tehetség egyediségével, pontosságával, érzékenységevel szembesülök. Interjúalanyomnál a tudás ráadásul természetességgel és kedvességgel is párosul. A zene iránt érzett legmélyebb alázata és szolgálata pedig teljes lényéből sugárzik.

Fiatal korod ellenére kész művész vagy. Az eltelt nehéz, bezárt időszak gátolta, vagy elősegítette a fejlődésedet, mivel foglalkoztál?

Egyáltalán nem érzem magam kész művésznek, ezért a járványhelyzet – minden borzalma ellenére – összességében több lehetőséget nyújtott nekem, mint amennyi nehézséget okozott. Mivel elmaradtak a koncertek, akadálytalanul tudtam az elmúlt hónapokban olyan, számomra nyilvánvalónak tűnő hiányosságaimmal, tanulnivalóimmal foglalkozni, amikkel az utóbbi években kevésbé haladtam, mint amennyire szerettem volna. Koncerthelyzetben, ebben a fokozott készenléti állapotban mindig előjönnek olyan szokások, beidegződések, amiket az ember igyekszik maga mögött hagyni, ám a szinte heti rendszerességű fellépések megnehezítik a fejlődést, hiszen újra és újra felébresztik a régi érzeteket. Kifejezetten tanulmányi időszaknak éreztem tehát az elmúlt, karanténos hónapokat, és ezt valamilyen formában szeretném a következő időszakban is fenntartani. Mivel egyébként is nyugalmas természetű ember vagyok, nem esett nehezemre a bezártságban munkálkodni. Egyrészt dolgoztam a hangszerjátékom általános problémáin, másrészt igyekeztem néhány olyan, akár régies előadási eszközbe belekóstolni, amivel eddig ritkán vagy egyáltalán

nem éltem – mindkét területen hasznomra vált olyan szakirodalom, amiben régóta szerettem volna elmélyedni. Ezen felül természetesen készültem az őszi koncertekre a pillanatnyi legjobb tudásom szerint.

Mit jelent számodra, hogy ifjú művészként a legnagyobb hangversenytermekben, világhírű partnerek, együttesek oldalán koncertezel, hogy éled meg mindezt?

Elsősorban a megelőlegezett bizalmat jelenti. Mivel szüleim, Klukon Edit és Ránki Dezső híres zongoraművészek, ezért sok olyan lehetőség közelébe jutottam már gyerekkoromban, amelyek nyilvánvalóan nem adtak volna meg, ha nem ebbe a csodálatos családba születek. Mindig

próbáltam élni és nem visszaélni ezekkel a lehetőségekkel, a tölem telhető legnagyobb igényességgel és odaadással tenni a dolgomat a zenében. Fejlődni, megfelelni, így utólag rászólgálni erre a bizalomra.

Egyébként nem választom el a nagy hangversenytermekben adott koncerteket a kisebbektől. A külső adottságok különbözőek, mások az akusztikai körülmények, más érzés ezerötszáz embernek játszani, mint háromezáz. De a zenélés tekintetében nem érzek különbséget. Interpretációs szempontból számomra mindegy, hogy egyedül játszom, kettő, száz, vagy ezer embernek.

Rendkívül tudatosan gondolkodsz és élsz.

Örülök, ha így látszik! Töreksem arra, hogy tisztában legyek azzal, mit miért gondolok és teszek. Csak hangsúlyozni tudom a szülői házat, azt a példát, amilyen alázattal és odaadással gyakorolnak és készülnek szüleim. Én ebbe belemenőtem, és örök példa számomra, amit próbálok a magam szerény eszközeivel követni.

Azt nyilatkoztad egy interjúban, hogy szüleidet „ihletadó forrásként” tiszteld. Miben nyilvánul ez meg?

Ez az érzésem nem csak egyes elemeire vonatkozik az életemnek, mindenre kihat. Amit kapok szüleimtől és a családomtól, az teljes példaként áll előttem, nemcsak a zenében, hanem emberi mivoltomban is. Szeretettel és tisztelettel viseltetnek minden ember iránt. Szerencsésnek érzem magam, hogy mindenféle kamaszos lázadás és ellenérzés nélkül azonosulni tudok azzal az értékrenddel, amit ők képviselnek és amibe beleszülettem. Ez még akkor is így van, ha bizonyos dolgokban esetleg különbözik a véleményünk.

Kapsz tőlük konkrét iránymutatást is?

Kifejezett szóbeli instrukciót nagyon keveset kaptam, és a hagyományos értelemben zongoraórárt sem vettem tőlük. Amikor megtanulok egy művet, amit először adok elő, a fellépés előtt el szoktam játszani nekik. Nem kifejezett előjátszás ez, inkább egy elő-koncerthelyzet, hiszen a koncerten való játékot is gyakorolni kell. Természetesen ilyenkor tudnak segíteni külső fülként is, hogy mi az, amin mindenképpen érdemes lenne változtatni. Ez is nagyon hasznos.

Három zongoraművész egy családban – önmagában is kuriózum. Milyen érzés együtt zenélni a szüleiddel?

Amikor háromzongorás műveket játszunk, teljesen hagyományos kamarapróbákat tartunk. A

könnyebbiséget az jelenti, hogy a szokásosnál többet tudunk próbálni, és hogy közel állunk egymáshoz lelkileg, ami az együttjáratot megsegíti. Együtt lenni pedig nem könnyű zongorán játszva, amelyen minden apró ritmikai lötyögés rendkívül feltűnő, jobban, mint a kevésbé direkt megszólaltatású hangszereken.

Látjuk, hogy mennyi mindent jelent számodra a családi harmónia. Hogyan vélekedsz általában a szeretetről?

Ha szeretnénk valamilyen értelmet tulajdonítani az életnek, akkor én szívesen indulnék ki a szeretetből. Liszt Ferenc is leírja kamaszkori naplójában: „Mit ér a tudomány szeretet nélkül?” Ha már itt vagyunk, élünk, és nem egyedül, akkor érdemes szeretettel közelednünk barátainkhoz és ellenségeinkhez is, mert annyival szebbé tesszük a környezetünk és saját magunk véges idejét is.

Liszt Ferencet példaképnek tekinted. Hogyan alakult ez ki?

Tizenhárom-tizennégy éves korom óta megszakítás nélkül foglalkozom az ő zongoraműveivel. Központi helyet foglal el a repertoáromban a zenéje. Kezdetől fogva különleges közelséget érzek hozzá, és ahogyan a művein és írásain, tetten át egyre jobban megismerem, mind mélyül ez a közelség. Jóságot, nagyvonalúságot, mélységet érzek ki a kompozícióiból, ami biztosan a személyiségéből fakad.

Úgy tudom, hogy nem nyugszol meg, amíg egy-egy zenemű logikájára rá nem találsz. Miért fontos ez?

Ha nem fordítjuk minden igyekezetünket arra, hogy megértsük az adott művet, akkor sok olyan tévedés jöhet létre, ami már nem ízlés kérdése, hanem ellentmond a darab belső logikájának. Ezeket a tévedéseket próbálok minél inkább elkerülni. A különböző természeti jelenségeket is vizsgáljuk, feltárjuk a mögöttük rejlő hatásokat, törvényszerűségeket, hogy megértsük, hogyan és miért jött létre a jelenség. A művészi alkotásokban, remekművekben is logikus módon épülnek egymásra a jelenségek. Az előadóművésznek, aki életre kelti a szerző által lejegyzett kompozíciót, elsődleges feladata, hogy ezt a belső logikát megértve, a törvényszerűségeket, összefüggéseket átlátva építse fel a hangzó folyamatot. Természetesen minden előadás más, az előadónak szabadsága van, hogy a saját szűrőjén keresztül mutassa fel a darabot, és kisebb-nagyobb mértékben mindig helyet kaphat a spontaneitás, az improvizáció is.

RÁNKI FÜLÖP

Ránki Fülöp 1995. március 28-án született Budapestén. Három–négyéves korában hallás után kezdett zongorázni. Nyolc éves korától járt a 2. kerületi Járdányi Pál Zeneiskolába, ahol alap- és középfokú zenei tanulmányait H. Becht Erikánál végezte, s énekelt a Rádió Gyermekkorúában is. A Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemi felvétele előtti években Hambalkó Editnél is tanult, az egyetemen pedig Jandó Jenő és Lantos István voltak a főtárgytanárai, kamarazenére Wagner Ritához járt.

A tehetséges ifjú zongorista gyermekora óta intenzíven érdeklődik Liszt Ferenc és Olivier Messiaen művésze iránt. 2016-ban egyvégtében szólaltatta meg a Liszt: Transzcendens etűdök teljes sorozatát, ami nem csupán egy technikai bravúrnak számít, de árulkodik magas művészi képességeiről is. Sikereket ér el a hazai és a nemzetközi legnagyobb hangversenytermekben szóló játékkal és kiváló partnerekkel is elkápráztatja a hallgatóságot. Járt már Portóban, Rómában, Bécsben, Münchenben, Isztambulban, franciaországi és japán zongorafesztiválok is. Híres zongoraművész szüleivel – Klukon Edit és Ránki Dezső - 2007-től rendszeresen lépnek fel, Bach és Mozart hármasszerezeit több ízben játszották, valamint Dukay Barnabás nekik írott háromzongorás műveit is bemutatják.

2016-ban a Junior Prima Díjban, 2017-ben a Cziffra Fesztivál Tehetségdíjában részesült.

A versmondással való hasonlóságot is említeném. El lehet szépen mondani egy verset akkor is, ha az ember nem érti a nyelvet, nem tudja a szavak jelentését, csak éppen nehéz, és minden igyekezet ellenére csak egy utánzat születik. Valóban érteni kell a szöveget, a jelentését különböző rétegekben, és akkor van esély arra, hogy a hallgató számára érthetően hangozzon el a vers. Vagy épp a zene-mű.

Az előadó művészet széles érdeklődési kört, tájékozottságot igényel?

Minél nagyobb tudású az ember, annál jobban képes egy-egy darab megértésére. Egyébként nem a széleskörű tájékozottságot tartom a legfontosabbnak, hanem a tudás rendszerezettségét. Természetesen minél szélesebb egy rendszerezett tudás, annál tágabb a perspektíva.

S minek köszönhető a vonzódásod Olivier Messiaen francia zeneszerző, orgonista, ornitológus művei iránt?

Ez egy gyerekkoromból származó történet. Hat-hét éves lehettem, amikor szüleim tanulták az ő

nagyszabású kétzongorás művét, a Visions de l'Amant. Mivel ez egy igen nehéz darab, különösen sokat gyakorolták, és én sokszor hallottam kívülről, a kertben, játék közben, tehát belenőttem a hangzásvilágába. Ahogyan Lisztnél kialakult az ösztönös vonzalom, Messiaen zenéje esetében is hasonlóan történt. Ez arra indított, hogy elkezdjek foglalkozni a műveivel. Az elmúlt években több lehetőségem is adódott, hogy nemcsak szóló, hanem nagyobb apparátusra írt műveit is megtanulhassam és játszhasam.

Dukay Barnabás tanárodhoz fűződik a gimnazista éveid emlékezetes Bach-fugák elemzésének élménye. Úgy tudjuk, ő a család jó barátjaként nektek írja szerzeményeit.

Dukay zenéjét nemcsak a kortárszenében, de a teljes zenetörténetben is különleges színfoltnak tartom. Nem követ semmilyen divatot, irányzatot, és szabadon épít olyan, egymástól távolinak látszó, sokszor archaikus alapokra, amelyek az ő szellemi alapállásából nézve mégis szorosan összefonódnak. Lassan két évtizede vagyunk szakmai és baráti kapcsolatban, és nagy öröm számunkra szüleimmel, hogy rendszeresen játszhatjuk egy, két és három zongorára írt műveit.

Emlékezetes koncertjeid között említi a kritika is a 2016-os Liszt: Transzcendens etűdök előadást. Miért volt fontos számodra a teljes ciklus egyben történő bemutatása?

Ez a mű már többször elhangzott ebben a formában, és neves előadók felvételén is megtaláljuk. Ugyanakkor nem közkeletű vélekedés, hogy összefüggő ciklusnak tekintjük, pedig sok jel erre mutat. Sematikus hangnemtervet követ a 12 darab. Ha 24 darab lenne, akkor érne körbe az összes dúr és moll hangnemen. Liszt 24 etűdöt tervezett, azonban az eredeti tervnek csak a fele lett kész, ezért egy félkörnek tekinthető. A sorozat dramaturgiailag is értelmesen, szépen felépített sort alkot, bő egy óra zene, ezért egy szünet nélküli koncert ideális időtartamát adja ki. Miután két vagy három etűdöt megtanultam, felébredt bennem az igény a teljes ciklus összefoglalására. Szeretek olyan műsort összeállítani, amely meglévő műveket új egésszé formál – az Etűdöknél a szerző már elvégezte ezt a feladatot.

Kivételes képességekkel rendelkező muzikus vagy. Érdekelne a véleményed, hogy mit tartasz célravezetőbbnek: a csodagyerekséget a vele járó kötöttségekkel, vagy a tehetség szabad kibontakozásának útját?

Nem gondolom, hogy volna egy helyes út, ami mindenki számára követhető. Van példa a csodagyerekség és a lassabb érés kapcsán is felívelő és terméketlen pályákra. Ha valaki gyereként kiemelkedő képességeket mutat, és ennek megfelelően szigorú, intenzív képzést kap, életre szóló alaptudáshoz juthat, amelyre mindig támaszkodhat, de az is előfordulhat, hogy hamar kiég. Ha pedig valaki későn érik, nincs mókuserékbe állítva kiskorában, válhat belőle igazán nagy művész később, ám az is lehet, hogy korlátai és akár képzetlensége miatt sosem ugorja meg a szintet. Úgy érzem, egyéneként különbözik, hogy kinek mi a jó, és a szakmai szempontból tekintett szerencse abban áll, hogy az illető a neki megfelelő körülmények közé kerül vagy sem. A tehetség mindenesetre nélkülözhetetlen összetevő.

A zenéhez alázattal, az emberekhez tisztelettel közelítesz. Mennyire fontos számodra a kortársakkal való kapcsolat? Rajna Martinnal rendszeresen léptek fel együtt, s így lesz ez a BDZ-vel közös koncerten is.

Vannak barátaim és jó ismerőseim, akikkel szívesen beszélgetek mind zenéről, mind az élet egyéb dolgairól. Azt hiszem, sokat lehet gazdagodni abból, hogy az ember megpróbálja megérteni kortársainak reakcióit az őt magát is érintő aktualításokra. Martin nagyon jó barátom most már öt éve, és amikor csak tehetjük, fel-lépünk együtt. 2016-ban játszottunk először, azóta Liszt, Bartók, Mozart, Beethoven egyes műveit is előadtuk már. Beethoven C-dúr zongoraversenye új elem a közös repertoárunkban. Én már játszottam a művet korábban, de Martinnal ez lesz az első alkalom. Öröm lesz újra együtt dolgozni, ugyanis amellet, hogy Martin kivételesen rátermett fiatal karmester, szeret a

szokásosnál többet próbálni, és mivel remekül zongorázik, két zongorán is tudunk gyakorolni úgy, hogy a zenekari kíséretet ő maga játssza. Így egyeztetjük, alakítjuk a közös elképzelést, hogy a zenekar elé már egy letisztult koncepcióval érkezünk, és ebbe vonhassuk be őket. Számomra ez sokkal kedvesebb az általában megszokott, hirtelen összerántott produkcióknál.

Martin választotta Beethoven e korai zongoraversenyét, amelyben a fiatalos frissességgel együtt érezhető a később kibontakozó beethoveni mélység ígérete is. Külön érdekesség néhány feltűnő motívikai kapcsolat az első két tétel között, amely személyes érzésem szerint előrevetíti az utolsó, Esz-dúr zongoraverseny második és harmadik tételének más eszközzel, átvezetéssel való összekapcsolását. A versenyművet a fényes C-dúr hangnem köti össze a műsor második felében elhangzó Bartók-művel, Balogh Máté Alabama March c. darabját pedig már régóta szerette volna elvezényelni Martin.

A művész sok mindenből táplálkozik, a család mellett meghatározó a tanárok szerepe. Ezen a téren te mit tapasztaltál?

Kivételesen szerencsés helyzetbe kerültem azáltal, hogy csodálatos tanároktól tanulhattam, és mind jellemükből, mind a zenéhez való viszonyukból sokat meríthettem. Becht Erika és a tavaly elhunyt Hambalkó Edit néni is kifogyhatatlan útravalóval látott el, a Zeneakadémián pedig Jandó Jenő, Lan-

tos István és Wagner Rita óráin három különböző módon való tanulás során fejlődhettem. Ilyen mesterekkel szó szerint vehetem Schumann tanácsát, hogy „mindig játssz úgy, mintha a mesterednek játszanál”.

A tanár kilétének és milyenségének kérdésén túl ugyanakkor ki kell emelni a növendékben rejlő érdeklődés és hajlandóság fontosságát. Ezek hiányában a tanár hiába próbál segíteni tanítványán. Ezért igyekszem a kapott segítséggel valóban élni, és az önálló gyakorlás során helyes értékrend mentén helyesen diagnosztizálni, és működő gyógymóddal élve javítani a játékomon. **Hogyan segíthetnek a mesterek legjobban a tehetségek úton tartásában?**

Azzal segítenek a legtöbbet, ha az állandó önálló tanulásra és a jobb keresésére inspirálnak. Akármilyen magas szintre ér is el az ember, kell, hogy lásson maga előtt további teret a fejlődésre. Addig tud valaki produktív (és akár boldog) művész lenni, amíg törekszik arra, hogy jobb lehessen, mint amilyen előző nap volt. Az előrelépéshez folyamatos önvizsgálatra van szükség, hogy a tevékenység egyre inkább teljessé, letisztulttá váljon. Erre a leszűrődésre, gazdagodásra érdemes törekedni.

Édesapád az előző Hangolóban azt mondta, hogy a családból merít erőt, s fontosak számára például a közös étkezések. Neked ezek mit jelentenek?

Nem ragaszkodást és nem kötöttséget, hanem természetességet és jóleső együttlétet. Vannak az évnek ünnepei, a közös étkezések viszont a nap során többször ünnepelhető események, amelyek az egyéni munkafolyamatokat szintén közös megpihenésekkel tagolják, csak kisebb léptékben.

Minden megnyilvánulásodban úgy fogalmazol, hogy fontos számodra a törekvés. Mik a jövőbeni céljaid?

A legbiztosabb cél ennek a törekvésnek a fenntartása. A lényeg, hogy ne veszítsem szem elől a

jobb emberré és jobb zenésszé válás eszméjét. A zenélés terén két fő szándékom van: egyrészt szeretném nagyobb tudással, tisztább megérzéssel megérteni és megélni a játszott zenétet, másrészt finomítani szeretném a hangszerjátékomat. Ahogy az akadálytalanabb zongorázás felszabadítja a zenei szándékot, a letisztult elképzelés is irányt szab a technikai megvalósításnak, így ez a két cél egymást segíti. A mindenkor gyakorolt daraboknál igyekszem alkalmazni a frissen tanultakat.

Szerepelsz „A mi Kodályunk” című filmben, amit ősztől láthat a nagyközönség a mozikban.

A filmben való szereplés szokatlan, testidegen volt számomra. Gondolkodtam, hogy alkalmas vagyok-e a feladatra, de végül önző okok miatt elvállaltam. Ez pedig azért történt, mert a Kodály-életmű, a zenész, az ember már régóta érdekelt, nagy tisztelettel tekintek rá, és keveset foglalkoztam eddig vele. A filmszereplés kínálkozó alkalom volt, hogy elmélyedjek a korai alkotói korszakában. Az első nagy szerzői estjéig terjedő időszakot dolgozza fel a film 1910-ig. Az eddig írt zongoraműveit tanultam meg, melyekből el is hangzik néhány. Egyébként furcsa érzés volt, hogy ennyit beszélek Kodályról, holott annyian vannak zenészek, zenetudósok, akik nálam sokkal többet tudnak róla – és ezt sok hónapos olvasással, tanulással sem lehet igazán ellensúlyozni. Devich Gergő csellista barátommal viszont nagyszerű volt együtt dolgozni. Ő igazán nagy felkészültséggel és odaadással vett részt ebben is. Hálás vagyok Petrovics Eszter rendezőnek, hogy felkért a szereplésre.

És mennyire foglalkoztat az írás, a vers?

Amiért foglalkoztat az írás, az elsősorban a gondolkodás. Fontosnak tartom, hogy amit mondok, az valóban fedje azt, amit gondolok. A megfogalmazás pontossága érdekel, ezért néha le is írok letisztultnak tűnő gondolatmeneteket. A versben pedig a szöveg és a zene összekapcsolódása vonz. Időnként szívesen írok teljesen amatőr és valószínűleg igen rossz verseket, esetleg ajándékképpen, amik nekem mégis örömet jelentenek.

Ránki Fülöp zongorajátékát 2020. november 17-én 19:30 órakor hallhatja közönségünk a Zeneakadémián a Dohnányi bérlet műsorában. Elhangzik: Balogh Máté: Alabama March; Beethoven: C-dúr zongoraverseny; Bartók: A fából faragott királyfi – szvit; vezényel: Rajna Martin.

Hangom, hangom, hegedűm

Fellegi Anna a BDZ második hegedű szólamának oszlopos tagja. Ezen minőségében ritkábban jelenik meg teljes valójában a közönség előtt. Arca, sőt hangja mégis ismerős lehet, hiszen egy ideje már énekes szólistaként is közreműködik koncertjeinken.

Szöveg: Borbély Linda

Mi volt előbb, a hegedülés vagy az éneklés?

2011-ben végeztem a Zeneakadémián hegedű szakon, 2012-ben jelentkeztem a BDZ-be életem első próbajátékára. (Előtte a Concertóban dolgoztam kisegítőként, illetve helyettes tanár voltam egy évig a piliscsabai zeneiskolában.) Hatalmas öröm volt számomra, hogy sikerült bekerülnöm a BDZ-be. Érdekes, hogy 2011-ben – nagy Sting rajongóként – ott ültem az Arénában a Sting koncerten, és arra gondoltam, bárcsak én is játszhatnék a színpadon lévő zenekarban. Egy évre rá teljesült a vágyam! (Bár ezt csak utólag raktam így

össze...) Egyébként úgy volt, hogy a próbajátékra nem is tudok eljönni, mert orrsövényműtétből lábadoztam volna akkor, de a műtét előtt lebetegedtem, ezért elhalasztották a beavatkozást. Így aztán gyorsan felkészültem a próbajátékra, és nagy meglepetésemre be is kerültem a zenekarba! Az éneklést is akkor kezdtem el. Annyira régóta szerettem volna énekelni, hogy úgy éreztem, hogy nem hagyhatom annyiban. Ezért elkezdtem járni hangképzésre. Körülbelül másfél éve jártam énektanárhoz, amikor először énekelhettem a zenekarral. Már nem is emlékszem, hogy hogy volt ez pontosan. Talán jeleztem Gábornak, hogy egyébként én ilyen is csinállok, ő pedig gondolt egy merészet és megkínált egy Müpa fellépéssel. Egy Whitney Houston dallal debütálhattam. Nagyon jók voltak a visszajelzések, Gábor is elégedett volt, így aztán a következő újévi koncertre már közösen kerestünk megfelelő dalt, valami vidámat. Ezt később az egyik filmzene koncertünkön is előadhattam, aztán következett egy Tavasz Fesztiválos flashmob, ahol szintén énekelhettem.

Tehát egyre gyakrabban lett igény énekesi jelenlétemre. A popszakmában mozgó énekesek nagy része nem mondhatja el magáról, hogy szimfonikus zenekarral énekelhet, ráadásul rendszeresen, úgyhogy nekem ez mindenképpen nagyon nagy lehetőség. Nagyon élvezem.

Amúgy fellépsz máshol is énekesként?

Igen, a hegedülés mellett fokozatosan beindult ez is. Az elmúlt években több olyan projekt is megtalált, ahol énekesként, vagy akár hegedűs-énekesként volt rám szükség. Lassan két éve keresett meg Harmath-Hodászi Klára (Káci), aki az X-faktor énektanára, hogy a műsor ideje alatt helyettesítsem őt koncerteken, illetve a tanításban is. Így lettem beugrós Péter-Szabó Szilvia

zenekarában. Az idei évtől én vagyok a vokalista és a hegedűs is Keresztes Ildikó zenekarában, már hivatalosan is a csapat tagja vagyok. Nemrégiben pedig Lamm Dávid jazzgitáros lemezbemutatóján léptem fel vokalistaként, illetve hegedültem is a vonós szekcióban. Az Orfeumban is megfordultam nagyságrendileg kéthavi rendszerességgel egy George Michael-est kapcsán, Hegyi Dáviddal. Mindezek mellett van egy zenekarom is, melynek tagjait a korábban említett helyettesítések kapcsán ismertem meg. Velük a karácsony apropóján szerveződöttünk, kifejezetten karácsonyi műsort állítottunk össze. Akusztikus felállással turnéztunk december környékén. Aztán annyira megszerettük egymást, és olyan jól tudunk együtt muzsikálni, hogy arra gondoltunk, mi lenne, ha a nyári időszakra is összeraknánk egy műsort. A Manna Akusztik a nyári felállásunk, a karácsonyi pedig a Beatlehem. Nincsenek állandó próbafolyamataink, ha jön egy felkérés, akkor előtte próbálunk. A karácsonyi repertoárral már három éve turnézunk.

Ez popzene?

Az a koncepciónk, hogy nem szeretnénk a plázák, áruházak rádiójából szóló, csöpögős karácsonyi dalokat játszani, amiket már mindenki borzasztóan un. Szeretnénk igazi karácsonyi hangulatot teremteni olyan dalokkal, amiknek valamilyen módon köze van a karácsonyhoz. Nagyon sok pozitív, bátorító visszajelzést kaptunk pont amiatt, mert nem sablonos a dolog.

Férjed, szintén zenész...

Igen. Ének-zene karvezetést végzett, és gimnáziumi énektanárként dolgozik. Emellett nyolc éve a Jazzation nevű jazz-accapella formáció tagja. Velük együtt volt lehetőségem két éve májusban

A Beatlehem együttes

a Müpa színpadán énekelni Bobby McFerrinnel. Az egy kórusimprovizáció-jellegű műsor volt. Tizenketten voltunk a színpadon rajta és két asszisztensén kívül. Ott találta ki a témákat, a színpadon születtek meg a számok. Nagyon izgalmas volt és elképesztően fárasztó is egyben, de óriási élmény!

A koncert előtt azért adott némi instrukciót a művész úr?

Nem, tényleg ott alakult ki minden előben a színpadon. A két asszisztense előtte a próbán elmondta, hogy körülbelül mire számítsunk, mi fog történni, és egy kicsit gyakoroltattak velünk úgy, hogy ők maguk kitaláltak témákat. A koncerten Bobby körbesétált, kitalált egy motívumot, odalépett egy szólamhoz, bemutatta neki, és azt kellett énekelni. Nem volt előzménye egyetlen egy témának sem, minden ott született meg a színpadon. Ráadásul a közönséget is bevonta. Óriási volt!

Visszakanyarodva a családi zene-vonalhoz... Hogy ismerkedtettek meg a férjeddal?

A Zeneakadémián. Öt év van közöttünk, és ő már pont az utolsó évét vitte, amikor összejöttünk. Vices érdekesség, hogy előttem ő volt a Diákbi-zottság elnöke... Utolsó egyetemi évem előtti nyáron házasodtunk össze. Friss házasként egy

ideig Pápán éltünk, mert ő ott kapott munkát, de aztán rájöttünk, hogy minket minden Pest-hez köt, így ide költöztünk.

Van egy kisfiatok.

Igen, Huba, aki 5 éves. Némiképp örökölte a zenei in-díttatásunkat, nagyon jó füle

NÉVJEGY: FÁBIÁNNÉ FELLEGI ANNA HEGEDŰMŰVÉSZ, ÉNEKES

Kedvenc filmje: Forrest Gump, Macskafogó

Kedvenc zeneszerzője: Bach, Bartók Béla

Példaképe: Sting

Aktuális kedvence: Tompos Kátya Holdjárat c. albuma

A Cinemusic koncerten

nagyon örülök, hogy belevágtam.

Az éneklés számodra hobbi? Vagy több?

Kicsit több. A visszajelzésekből is azt érzem, hogy mindenki támogat, azt mondják, csináljam. A belső jelzőrendszerem is ezt mutatja, hiszen boldogságot érzek, amikor énekelek, elkap egy nagyon erős flow. Az az érdekes, hogy az éneklés előtt nem izgulok. Jobban izgulok néha egy-egy zenekari koncert előtt, amikor hegedülök. Ha viszszagondolok a pá-

lyámra, akkor azért a dolgok alakulása elég mókás, mert én kicsi koromtól kezdve mindig énekelni akartam. De drága édesanyám, aki a hegedűtanárom is volt, mindenképp hangszeres pályát szánt nekem. Nagyon örülök, hogy végül úgy alakult minden, ahogy most van. Rájöttem, hogy a hegedű és az ének nem zárja ki, hanem inkább kiegészítik egymást. És manapság kifejezetten keresett is a hegedűs-énekes!

Zenei pályát szántok neki?

Nem tervezünk, rábízunk. Direkt nem fogjuk őt ebbe az irányba vinni, de mindenképpen szeretném, hogy tanuljon zenét, mert már most lát-szik, hogy van érzéke a dologhoz.

Kicsit kanyarodjunk vissza az énekléshez. Milyen hangképzést tanulsz?

Klasszikus hangképzésre járok Péter Anikóhoz, akitől az éneklés technikai alapjait tanulom. Szerettem volna ösztönös állapotból tudatossá tenni, amit csinálok, és szempont volt a hangszalagjaim hosszútávú védelme is. Mivel az énekes hangszer belül van, az énekesnek ismernie kell a testét. Meg kell tanulni, hogy hol szól a hang a legjobban, ezeket a jó érzeteket begyakorolni és az aktuális dalba beemelni. Egy ilyen tanulási folyamat során nagyon sokat fejlődik az ember, önismereti fronton is.

Milyen érzés képzett zenészként a zenének egy másik területét tanulni?

Felnőtt fejjel belekezdeni valaminek a megtanulásába, az mindig más, mint gyerekként. Máshol tart az ember lélekben, agyban. Számomra óriási felszabadító élményt ad az énektanulás, mindamellelt, hogy közben persze feladat is. De

lyámra, akkor azért a dolgok alakulása elég mókás, mert én kicsi koromtól kezdve mindig énekelni akartam. De drága édesanyám, aki a hegedűtanárom is volt, mindenképp hangszeres pályát szánt nekem. Nagyon örülök, hogy végül úgy alakult minden, ahogy most van. Rájöttem, hogy a hegedű és az ének nem zárja ki, hanem inkább kiegészítik egymást. És manapság kifejezetten keresett is a hegedűs-énekes!

Mik a távolabbi terveid?

Igazából az énekléssel vannak terveim. Nagyon remélem, hogy a BDZ-hegedűség és az éneklés hosszú távon is tud egymás mellett működni. Annak nagyon örülök, ha Gábor énekesként is gondol rám, nem csak hegedűsként. Úgy gondolom, hogy ezt a két dolgot érdemes összekötni. A terveimben is úgy szerepel az énekesi karrier, hogy a hegedülés mellett van jelen, a hegedűt nem tudom kikapcsolni a gondolataimból. Óriási kérdés, hogy tudom-e a kettőt párhuzamosan csinálni, mert szeretek mindenhol maximálisan helyt állni, és családayaként sokszor az erőim végét érzem, mondjuk egy-egy betegséges időszak végén. Egy zenész-tanár férjjel, kisgyerekekkel nagyon nehéz összeegyeztetni ezt a sok mindent, amit felsoroltam. Nem unalmas az életünk, sok benne a feladat. Nem tudom, hogy merre visz az élet, hova fognak a hangsúlyok eltolódni. De most az éneklésbe időt és energiát kell belefektetnem, ezt biztosan érzem.

Az örök csábító mítosza

*ZenePlusz bérletsorozatunk november 28-ai koncertjén Mozart: Don Giovanniját fogjuk színpadra állítani szcenírozott operaelőadás keretében. A Hangoló lapjain több megközelítésben is kitérünk erre a koncertre; beszélgettünk a bűvészműtatványok be-
tanítójával és a jelmeztervezővel, itt pedig a Don Juan-mítosz hátterét boncolgatjuk.*

Szöveg: Ortutay Romola

Kezdjük egy találós kérdéssel! Férfi, sármos, nők egész sokaságát csábította már el, híres ellenálthatatlan hódítási művészetéről, határtalan nöszeretetről, viszont nem híres hűségéről; ki az? Nos, igen, Don Juanról van szó (ha esetleg Casanovára gondoltak, nem jártak messze az igazságtól, de ő csak a második a ranglétrán). Don Juan neve mindannyiunkban a nőcsábász, örök hódító alakját idézi meg. Figurája évszázadok óta foglalkoztatja az írókat, zenészeket, költőket, filozófusokat. Vajon mi a titka Don Juannak? Miért tér vissza folyton a művészeti alkotásokban, miért bukkan fel újra és újra kalandos történeteivel? Mit tud Don Juan, amiért évszázadokon átívelő alakja olyan emblematikussá tudott válni, hogy lesöpör minden más karizmatikus férfialakot a porondról?

A DON JUAN-MÍTOSZ ÁLLANDÓ SZEREPLŐI

Don Juan alakjának első, kezdetleges formája négyszáz évvel ezelőtt született. Első változatával egy középkori spanyol krónikában találkozunk, mely szerint a férfi megszöktetett egy szűzlányt a zárdából, s a lány családja bosszút állva az elszenvedett sérelem és szégyen miatt végzett a csábítóval. Többet nem tudunk meg erről a Don Juan-figuráról, és halálának körülményeit is homály fedi.

Ám ez nem akadályozta meg párszáz évvel később Tirso de Molina spanyol drámaíró abban, hogy felelevenítse a történetet, és fantáziája segítségével a részleteket is kibontsa. A XVII. században íródott mű *A sevillai szédelgő és a kövendég* címmel dolgozta ki azt a történetet, mely aztán a későbbi darabok alapjául szolgált. A történet szerint Don Juan Tenorio, egy nemesi család sarja

nők egész seregét csábítja el rangtól, társadalmi státusztól függetlenül, mindent ígér, de a nő elcsábítása után semmit sem ad, hanem eltűnik, mint a kámfor. Ezt az életvitelt folytatja egészen addig, amíg egy másik nagynevű nemesi család lányát, Dona Anát nőül ígéri neki, ám a lány egy másik férfit tüntet ki figyelmével. Don Juan a férfit hiúságán esett csorbát úgy próbálja meg rendbe hozni, hogy elrabolja a lányt, s erőszakkal megszerzi magának. A lány családja a szégyen lemosására bosszút esküszik, s az apa karddal akar véget vetni Don Juan életének. A párbajban azonban Don Juan kerekedik felül, s leszúrja a lány és családja becsületét védő apát. Don Juan nem éri be a győzelemmel, fölényeskedve meghívja később az apa síremlékén felállított kőszobrot vacsorára, aki elfogadva a meghívást végül a vacsoránál a pokol tüzébe küldi Don Juant, így állva túlvilági bosszút az apa nevében.

Tirso de Molina meséje hétköznapi történetnek tűnik – van benne szerelem, csábítás, visszautasítás, bosszú –, leszámítva az egyetlen misztikus motívumot: a kőszobor, mint ítéletvégrehajtó megjelenését. Mégis, a spanyol drámaíró egy olyan témát érintett meg, ami aztán megteremtette a Don Juan-mítoszt, s megihlette a további korok művészeit. A későbbi alkotások lényegében ezt a történetet követik, csak más környezetbe helyezik a szereplőket, más karakterrel, gondolkodásmóddal, személyiségvonásokkal árnyalva őket. A Don

Juan-történetek három nélkülözhetetlen szereplője azonban már ebben az időszakban végérvényesen kialakul:

Don Juan, mint a csábító férfi alakja, aki kifogyhatatlan erővel bírja a nőket meghódítani, ám hódításai végeztével könnyes, csalódott, cserbenhagyott asszonyokat hagy maga után.

Donna Anna, az első nő, aki visszautasítja Don Juant, s törést okoz a rutinszerűen ismétlődő csábítások sorában.

A bosszút szomjazó apa, aki meg akarja torolni a lányán esett sérelmet. Az apa életét veszti a Don Juannal vívott párbajban, majd a kőszobor képében tér vissza, megjelenítve az elkerülhetetlen végétet.

DON JUAN EURÓPAI KÖRÚTJA A MŰVÉSZETBEN

A Don Juan-figura megszületése után nem kellett sokat várni arra, hogy a mítosz érett férfikorába lépve meghódítsa Európa asszonyait, és feltűnjön a különböző irodalmak műveiben, hol verses regényben, hol komédiában, máskor pedig drámában, hogy végül elérje karrierje csúcspontját, és nem kisebb figura, mint Mozart ajándékozta meg a halhatatlansággal.

Először a napfényes Itáliát nézzük meg, ahol a *Commedia dell'arte* talált előadásra alkalmas anyagot Don Juan történeteiben. Mivel a *Commedia dell'arte* vándorszínészei a komikus helyzetek, történetek eljátszására specializálódtak, a Don Juan-feldolgozásokban a hangsúly a csábító elkárhozásáról a kalandos fordulatokra, és a Don Juant kísérő szolga furfangjaira tolódot.

A franciáknál *Molière* folytatja ezt a komikus vonalat a *Don Juan és a kövendég* című komédiában, melyben Don Juan alakja visszanyeri a központi figura szerepét, de keveset csábít nyílt színen, intellektuálisabb

lesz, szabadgondolkodó figuraként nyilvánul meg istentagadó érveket hangoztatva. Cinikus, semmi sem szent előtte, nem léteznek számára értékek, az életet egy nagy játéknak tartja, és minden nő, akivel kapcsolatba lép, ennek a játéknak a része.

A komédia tele van ugyan vidám jelenetekkel, de Don Juan alakja, tettei mégsem fakasztanak minket nevetésre. Alakja inkább szánalmas-komikussá válik Molière-nél. Csábításairól sohasem bizonyosodhatunk meg saját szemünkkel, nőügyeiről elbeszélésekből hallunk. Azt is megtudjuk, hogy sikerét házassági ajánlatokkal éri el, és ettől válik számunkra szánalmas figurává.

Talán nem gondolnánk, hogy éppen az angoloknál találkozunk a leglíraibb Don Juannal *Byron* verses regényében. A műben Don Juan nem aktívan cse-

lekvő hős, nem kezdeményez, nem indít el szándékosan *fo l y a m a t o k a t*, inkább sodródik az eseményekkel. Az elbeszélés során megismerjük Don Juan gyerekkorát, élete eseményeit, története tele van kalandokkal. A világ

számos tájára eljut, szokatlan helyzeteket él át, szerelmeket ismer meg, s a legkülönbözőbb társadalmi rangú, mindenféle korosztályú nőkkel kerül viszonyba. Szerelmi kapcsolatai sokfélék, az egyéjszakás kalandtól a meghitt szerelmen át a hosszú együttélésig minden típusú kapcsolatot kipróbál, igazi romantikus hősként vonulva át *Byron* művén. Az előtte járó Don Juanokhoz képest ő egyfajta szépséggel itatja át élete eseményeit, nem dacol a világgal, és nem hívja ki maga ellen az alvilág erőit. Hogy hogyan végződik élettörténete, soha nem tudhatjuk meg, mert *Byront* még a mű befejezése előtt elragadta a halál. Így inkább csak egy reflexiót kaptunk *Byrontól* arról, hogy ő maga hogyan gondolkodik a világ mindenféle eseményeiről, amelyekben úgy mellékesen Don Juan is éppen részt vesz.

Ha úgy érezzük, hogy ezek után Don Juan már nem tud meglepetést okozni, mert már mindent megtudtunk róla, akkor érdemes kitekintenünk az oroszokhoz. Leginkább *Puskinra* érdemes figyelmünket szentelni, akit szintén megihletett a csábító alakja, s egyfelvonásos drámájában, a *Don Juan kövendége* című műben meg is jeleníti Don Juan alakját. Nála Don Juan cinikus, merész, vakmerő, de kontrasztként a szerelmi vallomásaiban felsejlik másik arca is, s ha őszintének hisszük vallomásait – és nehezen nem hisszük annak –, akkor

viszont láthatjuk nála, milyen átformáló erővel bír jellemére a Donna Anna iránt érzett szerelme. Nem tévedés: Don Juan szerelmes lesz. És olyan mélyen magával ragadja ez az érzés, hogy hatására megbánja korábban

elkövetett, méltatlan tetteit, s őszinte szívvel mutatja ki Donna Anna iránt érzett szerelmét. A drámai fordulat éppen ekkor következik be: Puskin Don Juanja sem kerülheti el végzetét, s korábbi tettei miatt, melyeket régi énje követett el, a Kormányzó bosszút áll, s véget vet életének.

Puskin művében egy újfajta ábrázolás jelenik meg. A szerző a főhős jellemét, tetteit morális és pszichológiai szempontból mutatja meg, s így szemtanúi lehetünk Don Juan erkölcsi és emberi újjászületésének, ahogy a humánus értékek mellett teszi le voksát, és tulajdonképpen megválnak mindattól, ami donjuanizmusát jelentette. Az együttérzésre való képessége kerül szembe a Kőszobor megmerevedett, kővé vált szívével, s bár a mű végén a Kőszobor végrehajtja ítéletét a törvény nevében, itt egy megszabadult, megváltódott Don Juan halálának lehetünk szemtanúi.

KI VAGY TE DON JUAN? – FŐHŐSÜNK A FILOZÓFIÁBAN

Végignézve Don Juan átalakulásait, különféle arcait, kalandos cselekedeteit, nem csodálkozunk, hogy a fent említett alkotókon kívül még más nagyformátumú szerzők fantáziáját is megmozgatva (*Goldoni, Dumas, Flaubert, és Bernard*

Show) a filozófusok sem maradtak érintetlenek Don Juan hatásától. *Albert Camus* Sziszüphosz mítosza című könyvének egyik fejezetét Don Juannak szentelte, s kifejti, hogy miben áll nézete szerint a donjuanizmus lényege:

a donjuanizmus az élet elmúlásával szemben az élet élvezetét állítja szembe. Don Juan az az ember, aki az életet a maga lehető legnagyobb teljességében akarja megélni, és éli is meg. Szerelme őszinte, még ha annak célpontja mindig más nő is, a szerelmen keresztül megélheti az élet örömeit, és ezáltal legyőzheti a mulandóságot. Nem hisz az örök szerelemben, örök életben, örök igazságokban, ezért az erkölcs sem merülhet fel számára, mint kategória. Don Juan olyan ember, aki kívül áll a világ erkölcsi és egyéb törvényein, számára csak az élet létezik, s ez az életszeretet felülír mindent számára.

Søren Kierkegaard a *Vagy-vagy* című művében beszél Don Juanról – olaszosan Don Giovanniról –, amit Mozart Don Giovanni című operájának

hallgatása ihletett. A dán filozófusra olyan hatással volt Mozart operája, hogy annak egyetlen előadását sem mulasztotta el. Don Giovanniról írt tanulmányában így említi a Mozart operával való találkozását: „*Halhatatlan*

Mozart! Neked köszönhetek mindent, azt, hogy elment az eszem, hogy lelkem megdöbbsen, hogy szívem legmélyéig megrettentem, neked köszönhetem, ha nem úgy haladtam végig életemen, hogy semmi nem volt képes megrázni, neked köszönhetem, ha nem úgy halok meg, hogy nem szerettem, jöllehet szerelmem boldogtalan volt.” Kierkegaard írásában körbejárja a Don Juan-figurát, és arra a következtetésre jut, hogy az az eszme, amit Don Juan alakja képvisel, a zene közegében fejezhető ki leginkább. Ezt a filozófus érzéki zsenialitásnak nevezi, és úgy vallja, hogy a Mozart-operában tulajdonképpen ennek az érzéki zsenialitásnak a kifejezése a központi elem. És aki ezt megtestesíti állandó sóvárgásával és megszakítás nélküli vágyakozásával nem más, mint Don Juan, azaz Mozartnál Don Giovanni. Számára minden csak a pillanat műve: meglátni és megszeretni a nőt, kielégíteni a vágyát, otthagyni előbbi sóvárgásának tárgyát, és új, másik nő után sóvárogni, megint csak a pillanat műve. De egyik pillanattól a másikba mindig a vágya löki őt. Történetében nincsen folyamatosság, inkább

összeadódó pillanatok vannak. Ezért alakja nem egy konkrét, hús-vér ember egyedi, konkrét alakja. Don Giovanni hangja, szavai nem az egyén megnyilvánulásai, hanem az érzékiség kifejeződése, ami szüntelenül működik a világban, mint egy természeti erő, mely megállíthatatlanul teljesíti feladatát. Don Giovanni hatása a nőkre éppen ezért olyan elemi: társadalmi rangtól, kortól függetlenül csábítja el, majd hagyja el őket, de kapcsolata velük mégis lényegi. Mert hatására az elcsábított nők egy mélyreható metamorfózison mennek keresztül: az idősebb megfiatalodik, a csúnyácska megszépül, a gyereklány megérlelődik, de az biztos, hogy a Don Giovannival való találkozás mindegyiküket fénnel világítja be. Don Giovanni így nem csak megszépíti, hanem eszményíti is a nőket.

HALHATATLAN DON JUAN, HALHATATLAN MOZART

Kierkegaard Don Juanról szóló írásában a Don Giovannit tartotta Mozart legkiemelkedőbb alkotásának, s úgy tartotta, ez az opera tette Mozartot halhatatlan zeneszerzővé.

Mozart Don Giovannija onnan indítja a történetet,

ahol Don Giovanni élete kitör a sorozatos ismétlésekből, és elindítja a csábítót végzete felé. Álruhában belopózik Donna Annához, kiadva magát a nő udvarlójának, de a nő észreveszi a csalást, és segítségért kiált.

Don Giovanni menekülni kényszerül, de ekkor Donna Anna apja, a kormányzó kardot ránt, s útját állja. A párbajból Don Giovanni kerül ki győztesen, de végül a vacsorára hívott Kormányzó kőszobra végrehajtja ítéletét, és a Pokol tüzébe taszítja a bűneit megbánni nem akaró Don Giovannit.

Látható, hogy Mozart és a libretto írója, Da Ponte nagyvonalakban követték a spanyol történetet, de a hangsúlyok mintha eltolódtak volna Don Juan végzete felé. Új és érdekes elem annak kihangsúlyozása, hogy Don Giovanninak az opera elejétől fogva menekülnie kell, s néha egy hajszálon múlik, hogy üldözői elkapják, s leleplezzék őt.

Másik hangsúlyos elem, hogy bár folyamatosan próbálkozik a nők elcsábításával, kísérletei minden egyes alkalommal kudarcba fulladnak, s az egész opera alatt tulajdonképpen egy nőt sem képes megszerezni. Ami különösen furcsán hat a híres regiszter ária után, amiben értesülünk arról, hogy hősünk eddig 1003 nőt csábított el, és erről katalógus is készült.

Miközben a zene a lehető legtökéletesebben fejezi ki a Don Juan figura lényegét, a történet szintjén egy sikertelen csábító látunk. Vajon mi lehetett az üzenete annak, hogy Don Juan alakját éppen sikertelenségei közepette követjük a történetben? Hogy leáldozott ennek a figurának? Hogy nincs már helye sehol sem? Vagy, hogy Don Giovanni tarthatatlan múltja elkerülhetetlenül vezet végzetéhez?

Az operában Don Giovannira összpontosul a figyelmünk, az érdeklődésünk: ő tesz minden más személyt érdekessé, az ő szenvedélye hozza mozgásba a többiek szenvedélyét, Don Giovanni a közös nevező a darabban, ő tartja össze a történet szereplőit. Minden szereplő, a Kormányzót leszámítva valamilyen elemi erejű érzéssel kapcsolódik Don Giovanninhoz: szerelemmel, gyűlölettel, haraggal, vagyis mindenki ő általa létezik, mozog, érez: tulajdonképpen ő tudatosítja a szereplők érzéseit. Ő a Nap a galaxisban, ami körül minden más forog.

Akkor mégis mi okozza vesztét? Végül nem a leleplezés, illetve nem üldözői okozzák végzetét: életterét beszűkítik ugyan, de végezni nem tudnak vele. Az emberi világ fellázad ellene, mert leleplezi az álarc alatt megbújó csalót, de a főhős vesztét mégsem ez okozza. Egyedül a szellem, a kőszobor által képviselt szellem, a megszilárdult, mozdulatlan törvényes rend bír erővel Don Giovanni minden pillanatban elillanó, megfoghatatlan, érzéki világa felett, és képes eltüntetni a dongiovannizmust a világból.

DON JUAN A PSZICHOLÓGUS KANAPÉJÁN

Felmerülhet bennünk a kérdés: vajon mi hajtja Don Juan? Mi motiválja őt az újabb kalandokban: a telhetetlen szexuális vágy, vagy az új kergetése? Vagy rettegés a beteljesüléstől, amely lezár és behatárol? Vagy az infantilizmus, ami képtelenné teszi valódi emberi kapcsolatra? Esetleg valamilyen hiány? Az üresség? Vagy éppen a túlárado szenvedélyét próbálja levezetni, kiárasztani?

Ha szeretnénk megérteni Don Juant – és szeretnénk megérteni –, akkor azért bizonyos dolgokat észre kell vennünk a Don Juan karakterrel kapcsolatban: Don Juant pszichikai és emocionális éretlenség jellemzi. Egy magabiztos, vonzó férfi saját belső személyiségének megszilárdulásával, értékrendjének kialakításával, pozitív kisugárzásával éri el, hogy vonzalmat ébresszen, és nem hajszolja a saját fantáziájában élő ábrándokat. Don Juan nem rendelkezik kikristályosodott személyiséggel, sem megszilárdult értékrenddel. Ő képtelen tartós kapcsolatokat kialakítani, menekül az elköteleződéstől, szavai és tettei nincsenek összhangban egymással. Állandó élethazugságban él, viselkedésében némi nárcizmus is felfedezhető. A nők elcsábítása után már nem tud figyelni rájuk, fel sem merül benne, hogy esetleg fájdalmat okoz az elhagyott asszonyoknak. Semmiért nem vállal felelősséget, ösztönös impulzusai vezetik, amelyeket nem akar uralni. Megrekedt az érzelmi fejlődés korai szakaszában, és nem képes az élete

haladásával együtt semmi iránt sem elköteleződni. Don Juan álmvilágban él, infantilisen kapcsolódik és viszonyul a nőkhöz, az élethez, úgy érzi, tettei miatt semmilyen következménnyel nem kell számolnia, hiszen csak a jelen pillanat létezik, ezért ami most történik, annak nincs kihatása a jövőre.

De valljuk be őszintén, nem találjuk vonzónak Don Juan szabadságát? Nem irigyeljük egy kicsit azért, hogy félelem nélkül fittyet hány minden fennálló rendre, törvényre, akár evilági, akár túlvilági az? Nem élnénk mi is szívesen úgy, hogy ne kelljen számolnunk tetteink következményeivel? Nem vágnánk mi is arra, hogy néha fölé kerülhessünk annak a hatalomnak, rendnek, ami egyébként minden ember életét meghatározza, igazgatja? Talán e rejtett vágyaink miatt drukkolunk neki egy kicsit, miközben egyébként erkölcsileg elítéljük őt magunkban.

És ha őszintén magunkba nézünk, vajon nem volt mindannyiunknak olyan életszakasza, amikor éppen úgy éltünk, mint Don Juan? Ha szimbolikusan tekintünk alakjára, akkor Don Juan képviselheti bennünk azt a független, uralhatatlan, ezzel együtt életadó és kreatív oldalunkat, mely mindenkiben utat talál magának fiatalunkban. Egy olyan életszakaszban, amikor nem törődünk a következményekkel, amikor úgy érezzük, uralhatjuk a világot, és élhetünk öntörvényűen mindenfajta visszacsapás nélkül. Lehet, hogy Don Juan egy olyan természeti erő képe, ami minden élet indulásának feltétele, ami mozgásba hozza a növekedést? Egy olyan elengedhetetlen impulzus, ami nélkül az élet nem tud megindulni? És ha úgy tekintünk rá, mint természeti erőre, akkor ő lehet az élet állandóan újrateremtődő megújítója. Ezzel nem mentjük fel tettei következményei alól, de talán már nem is ítéljük el annyira.

TÜKRÖM, TÜKRÖM...

Talán sokunkban felmerül a kérdés, hogy vajon szeretnénk-e nőként 1004. lenni a katalógusban, szeretnénk-e egy lista része lenni. A Don Juan-

történetek nőalakjai talán még át is látják a csábító trükkjeit, talán tudnak erejéről, a végén mégis a katalógusban végzik. És lehet, hogy ez számukra nem is baj. Ezért felteszem a kérdést: mit kapnak a nők Don Juantól?

Don Giovanni hatását a nőkre talán Mozartnál lehet lemérni legjobban. A szoknyavadász talán azért hat olyan elemi és megfoghatatlan erővel a körülötte lévőkre, mert nem tudatosan csábítja el a nőket, nincs előre kitalált terve, hanem vágyakozása spontán módon, őszintén, mindig megújulva tör elő egyetlen pillanat alatt. Ez vezeti őt folyamatosan a nők felé. Nem ügyes trükkökkel próbálja megszerezni a nőket, nem házassági ígéretekkel szédíti őket, hanem sóvárogva vágyakozik utánuk – és persze ígér mindenfélét –, de olyan szenvedéllyel és érzékiséggel, hogy maga a sóvárgás lesz csábításának eszköze, s a nők tehetetlenül és önként hullanak karjaiba.

Don Juan varázsa talán abban áll, hogy tudja, mire megkísérthetőek a nők, és semmi olyat nem tesz velük, amihez ne adnák önként a hozzájárulásukat. És hogy mit kapnak cserébe a sok tiszavirág életű, ám intenzív szerelmi vallomás, vagy házassági ígélet mellett? Kierkegaard szerint Don Juan az érzékiség síkján mozog, ezért hatása is ezen a síkon érhető tetten: megnyitja az érzékeket, ami minden vele kapcsolatba lépő nőre elemi erővel hat.

ZENEPLUSZ BÉRLET

2020. november 28. vasárnap

19:30 Műpa

Mozart: Don Giovanni

Don Giovanni: Kálmán Péter

Il Commendatore: Cser Krisztián

Leporello: Sándor Csaba

Donna Anna: Miksch Adrienn

Donna Elvira: Fodor Beatrix

Don Ottavio: Szerekován János

Zerlina: Rácz Rita

Masetto: Kelemen Dániel

Díszlet, jelmez: Árva Nóra

Rendező: Hábetler András

Vezényel: Guido Mancusi

És mit látnak meg a nők Don Juan szemébe nézve?

Don Juan olyan tükröt tart a nőknek, amiben minden nő saját maga legszebb, legeszményibb arcát láthatja meg. Valljuk meg őszintén: nem erre vágyunk mindannyian?

Színpadkép a veronai arénából

„Én nem írok. Rajzolok!”

Elegáns galambszürke nadrágkosztüm; dús, fekete, vállig érő haj, szép fiatal arc; halk, visszafogott beszéd, magyarázó-kifejező kezek, gesztusok – ő Árva Nóra díszlet-, jelmez- és látványtervező. A János-passió, a Fidelio, az Amadeus – Mozart élete képekben, valamint A szép Galathea négy izgalmas Árva Nóra-látvány a BDZ félig szcenírozott operaelőadásainak sorában, melyeket részben vagy egészben ő álmodott meg. Vajon most mivel készül Mozart Don Giovanni c. operájának 2020. november 28-i előadására, melynek teljes látványvilágáért lesz felelős? Egy biztos: „árvanórás” lesz, akárki meglátja...

Szöveg: Viant Katalin

Könyvesbolti kávézóban találkozunk Nórával. Vidáman mondja, hogy ez lesz élete első interjúja, s örül, hogy nem neki kell írnia újabb munkájáról a Hangolóba, hanem beszélgetünk róla, mert ő „nem ír, hanem rajzol.”

Kitől kaptad a felkérést legújabb BDZ-s munkádra?

A Don Giovannira Hollerung Gábor ajánlott be a most rendezőként bemutatkozó Hábetler Andrásnak, mert kiderült, hogy nincs tervezője. Gábor ismerte a munkáimat, és András is rögtön tudott hova tenni, amikor a nevem felmerült, mert már dolgoztunk együtt A szép Galatheában és az Amadeusban is, csak akkor ő más minőségben volt jelen – énekelt.

Hogy láttatok hozzá az új, közös munkához?

2019 októberében találkoztunk először Andrásal ez ügyben. Elemeztük a darabot, beszélgettünk róla. Elmondta első vízióit, amire én reflektáltam. Rendkívül hosszú párbeszéd előzi meg a konkrét tér kialakítását, a díszlet- és jelmezterveket. Szerencsére az esetek kilencven százalékában az utóbbi kettőt együtt csinálom, ami nagyon izgalmas feladat.

Azt mondod: szerencsére.

Igen, mert így érzem komplexnek a munkámat. És soha nem lehet tudni, melyikből jön előbb az ötlet. Az ember elkezd dolgozni egy produkción, és mondjuk a díszlet kicsit nehezebben jön, akkor egy kicsit kikapcsolja a díszlettervezői agyát, és elkezd a jelmezzel foglalkozni.

Egyik inspirálja a másikat?

Igen, egyik adja a gondolatot a másikhoz, össze lehet szőni őket. Kiskoromban akartam lenni építész, ruhatervező, de a színház is nagyon érdekelt. Tulajdonképpen a tervezés maga foglalkoztatott. Aztán rájöttem, hogy ha látványtervező leszek – mert a díszlet- és jelmeztervezést látványtervezés néven oktatják –, akkor mindent csinálhatok. Nőként nagyon szeretem a ruhákat, szeretek a különböző korok között kalandozni, így alakítani ki a karakterekre az öltözeteket.

És a díszlet hogyan születik?

A térszervezés egy teljesen más feladat. Annál, hogy mi a formai megjelenése egy díszletnek, milyen a díszítménye, vagy hogy milyen korba rakom a darabot, annál sokkal fontosabb a díszlet funkciója. Hogy megfeleljen a rendezésnek, vagyis hogy a rendező onnan tudja beküldeni a szereplőt a színpadra, ahonnan neki fontos...

Nyolc darabot terveztl már a Müpa színpadára, tudod, mit tervezhetsz oda.

Hát, kevés dolgot, mivel ez egy rendkívül speciális helyszín: egy koncertterem, nem egy szokványos színház. Itt nincs hagyományos értelemben vett színpadtechnika, nem lehet a díszletelemeket fel-le mozgatni, rögzíteni, tehát technikailag teljesen másként kell hozzáállni. A Don Giovanni eredetileg egy sok helyszínes opera, külső és belső terekkel, ezek váltakozásával. Ennek megoldása rendkívül izgalmas feladat lesz itt, a Müpa hangversenytermében.

A fény nem jó eszköz arra, hogy kiemelj vagy épp eltüntess egy-egy díszletelemet?

De igen, nagyon jó és fontos eszköz. A látványhoz hozzátartozik a fény, ezért mindig nagyon szerettem részt venni a világításban, amire a rendezőknek nagy része, akikkel dolgoztam, sokszor meg is kért.

Az is izgalmas lehet, hogy hová és melyik korba helyezed az operát, melynek története először a XIV. századi, ún. sevillai krónikában, spanyol környezetben tűnt fel, de Don Giovanni címen mutatták be Prágában, 1787. okt. 29-én, mert olasz az opera nyelve. Itthon a Mozart-művet 1885. febr. 21-én mutatta be Don Juan címmel az Operaház. Egy új verziót választottam: valójában egy mindezekről független korba helyezett változatot.

Mindjárt gondoltam... Mert fontosabb a gondolatisága, mint a helyszín vagy a kor?

Igen, a gondolatiság a fontosabb. András már a kezdettől fogva egy „modern” előadást szeretett volna. Szerettük volna mind a ketten közelebb hozni a mához, magunkhoz a történetet, korban is, de azért nem 2020-ba, mert ugyanakkor valami kis „por” mégis csak kell rá. Talán nem árulok el nagy titkot, de egymástól függetlenül mind a ketten az 1920-as évekbe helyeztük a történetet.

Na, erre nem gondoltam volna...

A látvány a '20-as éveket idézi, a díszletünk erősen art deco hatású lesz. Ebbe az időszakba helyezve a darabot egy nagyon izgalmas környezetet sikerül köré rakni. A rendező kezdettől nagyon erős koncepciójáról annyit mondhatok el, hogy András szerint Don Giovanni illuzionista.

Illuzionista?

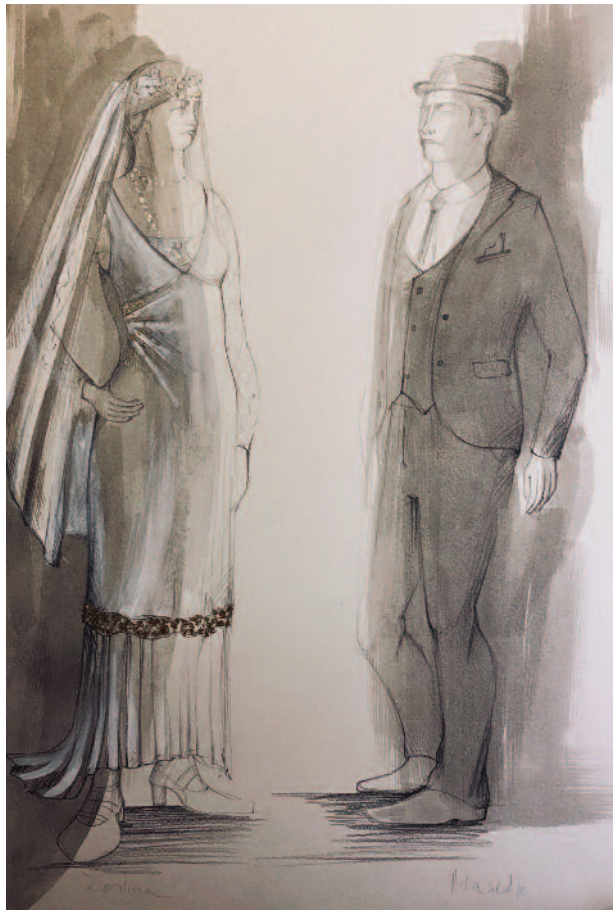
Egy illuzionista életművész, aki mindig megtalálja a megfelelő trükköt ahhoz, hogy elérje, amit akar. Így aztán az előadásban bőséggel lesznek bűvésztükkök, amelyeket Ungár Anikó segít nekünk betanítani. Maga a díszlet is erre épül: egy „kis színházat” hoztam létre a Müpa színpadán, mert lesz itt bűvészsshow is.

Színház a színházban?

Igen. Ezért a díszlet sokkal nagyobb lesz, mint az eddigi Müpás produkcióim esetében. Arra törekedtem, hogy minél inkább együtt éljen a darabbal, és ha kell, takkra, mint egy bűvésztükk, tudjon változni.

Említetted, hogy már elkészült az előadás makettje. Szívesen megmutatjuk közönségünknek, itt a Hangolóban, hisz az „operás” díszlet önmagában is vonzó lehet számukra.

(Itt Nóra elővette telefonját, és megmutatta nekem a makettfotókat. Mit mondjak, majd elakadt a lélegzetem. De olvasóink számára majd csak a koncerten tárul fel ez a dimenzió...)

Ez fantasztikus! De szép! És hová rakod a kórust? Csak hogy tudjam...

Azon a nézetőri részen, ahol asztalok is vannak, ott fog ülni 12 kórustag. A szólistáknak pedig lesz négy páholya. Középtűt lépcsősor..., jó kis orfeumi hangulat lesz! Ezek a dobozok pedig ki-és felnyílnak majd, a díszlet maga is mozogni fog ide-oda. Komplexen kell gondolkodnom, mert a Müpa koncerttermében praktikusabb az olyan díszlet, amelyet nem kell konkrétan átépíteni. Nincs függöny: nem lehet elemeket kivenni, behozni, leengedni észrevétlenül. Itt az egyetlen alaptérnek kell tudnia mindent. A díszlet mindkét részben – bár egy szünettel megy az előadás – ugyanaz. Ami változás lesz, az nyílt színen történik majd. Igyekszünk abban a stílusban megcsinálni ezt is, mintha egy bűvészmutatvány része lenne.

Egyszer mindenképpen lesz színpadi átöltözés...

Igen, ez adja is magát: amikor Don Giovanni és Leporello ruhát cserél. De nem egyszerűen leveszi egyikük a kabátot, és átadja a másiknak, hanem ezt is trükkösen oldjuk meg, de hogy hogyan, az legyen meglepetés.

Az operaénekes arra készül, hogy operaszínpadon fog gyönyörű díszletek között, szép jelmezekben énekelni. Ehhez képest manapság gyakran találja magát koncerttermi, félig szcenírozott színpadon, modern díszletek között,

modern jelmezben. Itt pedig még bűvészkednie is kell. Nem szokványos rendezői elvárásoknak kell megfelelnie...

Ez teljes mértékben így van. Én jelmeztervezőként igyekszem előtérbe helyezni azt, hogy az énekes jól érezze magát a jelmezében. Ha a rendezőnek szüksége van arra, hogy az énekesnek legyen nyakkendője, ha ez őt nagyon zavarja, akkor csak abban a jelenetben adok rá nyakkendőt, amelyikben szükséges, a többiben, mondjuk, inkább sálát kap. De figyelemmel vagyok az énekes testalkatára is, mely a mi Don Giovannink '20-as évekbeli, ceruza szabásvonalú, gyönyörű, nőies ruhái esetében különösen fontos, hiszen hús-vér emberekre tervezek. Soha nem divatlapos figurákban gondolkodom. Megtartom a lényegét, de eltérek a „szabályostól”, ha szükséges, egészen a végleges terv megszületéséig, hiszen a koncepción belül ez lehetséges anélkül is, hogy átszakítanánk a stílushatárokat.

A Don Giovanni-felkérés váratlanul ért, vagy már gondolkodtál a darabon korábban?

Váratlan volt, de nem kellett sokat gondolkodnom, hogy vállalam-e, mert nagyon szeretem általában az operatervezést. Ez egy rendkívül izgalmas feladat, mert az operának, mint műfajnak, vannak sajátosságai, akár a díszlet, akár a jelmez oldaláról nézzük. Itt a zene határozza meg, hogy mennyi idő van egy változásra: ettől az ütemtől eddig.

Jelenet a János passióból

Mint egy rajzfilm rajzainál és a hozzá írt zenénél?
Bizony! Ha tudod, hogy 5 másodperced van a zene miatt, akkor csak pl. megfordíttatni lehet egy kelléket az énekessel. Ettől is nagyon izgalmas és összetett dolog az egész. Tervezés közben mindig a zenét hallgatom, sőt mindig kérek kottát is, általában zongorakivonatot. Sokszor állok stopperrel a kotta fölött: jó, akkor most van másfél percem körülbelül, ebbe belefér vagy nem fér bele ez vagy az?

Ki is próbálsz, mondjuk egy mozgássort, mint egy szakács a receptjét?

Természetesen. Például, ha tervezek egy speciális széket, akkor méregetem, próbálgatom, milyen is ülni rajta. De azt is kiprobálok, hogy kényelmes-e a ruha, amiben fel kell lépnie az énekessel egy lépcsőre, hogy egyáltalán fel tud-e lépni, elég hosszan van-e felvágva hátul a szoknyája. (Feláll, mutatja, hogyan...)

Tényleg, a széke is a díszlet része. Ezt is megtervezed, vagy ha egy meglévő megfelel, akkor beemeled a tervbe?

A darab sajátosságától függ. Van, hogy egyszerűbb legyártatni egy speciális tárgyat, mint megvenni. Az én feladatom kiválasztani a megfelelő kelléket, pl. egy mécsest, de végül is a tervezés során elsősorban nemcsak a látvány, a tárgyak, a jelmez, a díszlet a fontos, hanem az is, hogy milyen egységet alkot a rendezéssel, és azzal, amit a zene közvetít.

A Don Giovanni: az élet habzsolása. Ez egyszerre nagyon régi és nagyon mai téma. Örök jelenség.

Valószínűleg az emberiséggel egy idős, hisz az egyik legalapvetőbb tulajdonságunkat, az élet élvezetének vágyát ragadja meg. Nem véletlen, hogy a filozófiai és egyéb elemzések között tán a Don Giovanniról szólók vannak a legnagyobb számban.

Ha valakinek kedve támad megtanulni a te szakmád, hol teheti meg?

Látványtervezést a Képzőművészeti Egyetemen tanulhat az ember, vagy Kaposvárott, én ez utóbiba jártam. De kell hozzá rajztudás, kreativitás, a művészetek történetének ismerete, és az sem árt, ha az építészetben és az ábrázoló geometriában otthonosan mozog valaki.

Van már ezekhez a speciális, összetett díszlettervezési munkákhoz valamiféle szoftver, vagy elég a ceruza?

Én papírt és ceruzát használok, de lehet szoftvert

is. Sokan használják is, de én szeretek kézzel rajzolni és műszaki rajzot szerkeszteni is. A kézzel rajzolás ugyan sokkal több időt vesz igénybe, de közben gyorsabban rájövök egy-egy hibára, és azt mindjárt ki is tudom javítani.

A jelmezt meg is kell tudnod varrni?

A középiskolában tanultam varrást, de azt valami borzalmasan csinálom, természetesen szabászati ismereteim is vannak. Ha megtervezek egy jelmezt, ami mondjuk egy abszurd forma, akkor ott kell lennie a fejemben a megoldásnak, hogy amikor a szabással megbeszéljük a feladatokat, akkor el tudjam mondani, mit akarok, és hogy azt hogyan lehet megvalósítani. Ezt itt veszed el, azt ott rakod hozzá... Nagyon kell ismerni az anyagok, textilek tulajdonságait is, bár azok ötpercenként változnak manapság. Így aztán a jelmeztervezés nagy pillanata a vásárlás. Akkor már a fejemben van a terv, és úgy keresem az anyagot, hogy olyan legyen az esése, a vastagsága, ahogyan elterveztem.

És mi a helyzet a makettel? Te készíted? Mire használjátok a próbafolyamat alatt?

Nem hiszem, hogy van ember, aki szeret maketizni, de szükség van rá, mert a makettnek, ami általában kartonból készül, nagyon egyszerű, funkcionális feladata van: ebben látják a legtisztábban a szereplők a teret, ahol majd mozognak. Nekem bőven elég lenne a műszaki rajz: amikor az ember „vázlatozik”, akkor berajzol egy ajtót, mert tudja, mekkora egy ajtó, „rá van állva a keze”. De annak, aki nem jártas a műszaki rajzok olvasásában, annak segítség a makett, mert ebben érzékeli a léptéket, el tudja képzelni a teret. És az az igazság, hogy egy rajz, akármilyen jó is, azért be tudja csapni az embert: lehet, hogy a maketten látszik csak, hogy mégsem jó az az ajtó, mert más a mélysége, szóval a három dimenzió mindenképpen fontos. A makett tehát azért rendkívül praktikus dolog, mert benne áll egy figura, aki a színészt jelképezi, és ennek segítségével mindenki be tudja „lőni”, hogy innen oda hány lépést kell majd megtennie.

Mi a következő állomás?

Amikor a rendezői egyeztetéseket követően elkészül a terv, jön az ún. állító próba, ami a Don Giovanni esetében január elején volt. Ilyenkor a Műpában található eszközökkel „feljelöljük” a díszletet, amennyire pontosan csak lehet. Kirakják a díszletünket, jelzik, mi meddig tart, milyen magas. A rendezővel ezt körbejárjuk, és megnéz-

zük, hogy pl. elég-e a hely ahhoz a jelenethez, amit egy adott helyre szeretnénk tenni, vagy jó lenne-e fél métert elcsalni valahonnan.

Hogy tetszett a rendezőnek a díszlet?

Tetszett neki. Az egy-két minimális változtatást most beviszem a tervbe. Jól állunk az operával, szigorú menetrend szerint haladunk. Most már kezdődhet a gyártás egy olyan csapattal, akikkel már évek óta együtt dolgozunk.

És közben máson is dolgozol, vagy egyszerre csak művön?

Ez nálunk is úgy van, hogy vagy nincs munka, vagy egyszerre van sok. Decemberben Újvidéken dolgoztam, holnap Debrecenbe utazom, ahol Gábor Sylvie rendezi a Toscát, én pedig a díszlet- és jelmezterveket készítem. Hogy egyszerre hány művön dolgozom, az függ pl. a produkció hátterétől, a szereplőgárda professzionalitásától, a lehetséges próbaszámtól, de elsősorban a műtől, és attól, hogy én mennyire vagyok az adott darabban jártas, megvan-e a kellő magabiztosságom hozzá.

Nem véletlen, hogy ilyen sok és sokféle mű talál meg téged: ez nyilván a személyiségedből, a nyitottságodból fakad. Elárulsz még magadról is valamit, a munkádtól független érdekességet?

Nem tudom, mennyire érdekes, de szabadidőmben igyekszem minél többet együtt lenni a családom-

mal és a kétéves keresztfiammal. Barátaimmal elmenni egy előadást megnézni, utána beülni valahova beszélgetni. Szeretek főzni, új receptekkel kísérletezni, megnézni egy filmet, olvasni.

Mindannyiunk nevében mondhatom tán, hogy nagyon kíváncsian várjuk a személyiségedet is tükröző látványterveddel a Don Giovannit.

Nagyon sok múlik azon, hogy kikkel dolgozhatok együtt. Nagyon jó olyan munkakörnyezetben dolgozni, mint amilyen a BDZ-é, ahol már megvan a bizalom Gábor részéről irántam. Ez nagyon inspiratív számomra. Örülök, hogy Gábor mindig izgalmas feladatokkal vár. Jó, hogy már szinte hazamegyek a BDZ-be, ahol az apró ügyeket elintézem öt perc alatt, aztán fél óráig még beszélgetünk. Jó, hogy nemcsak a zenekarral, de a ti kórusotokkal, a szintén a Gábor vezette Budapesti Akadémiai Kórustárasággal is csak nagyon pozitív élményeim vannak. Ha időm engedi, már közönségként is eljárók a BDZ koncertjeire, amiket nagyon élvezek.

Kedves közönségünk Mozart Don Giovanni című operáját 2020. november 28-án, 19:30-kor tekintheti meg a Műpa Bartók Béla Nemzeti Hangversenytermében. Rendező: Hábetler András. Vezényel: Guido Mancusi.

Az Amadeus színpadképe a Műpában

ÉLMÉNY!
Minden
tekintetben

müpa
Budapest

AZ ÉV LEGJOBBAN VÁRT TALÁLKOZÁSA

Végre újra együtt!

Stratégiai
partnerünk

LEXUS

A Müpa támogatója
az Emberi Erőforrások Minisztériuma

mupa.hu

Mágus az operában

Ungár Anikóval a Zempléni Fesztiválon augusztusban debütált, majd novemberben a Müpa színpadán is bemutatásra kerülő ZenePlusz-előadásunkról, a Don Giovanniról beszélgettünk. Koncertünkön a címszereplő szemfényvesztő bűvésztükkökkel kápráztatja el a nagyjérdeműt. A trükköket pedig Ungár Anikó állította össze és tanította be.

Szöveg: Borbély Linda

Hogyan került kapcsolatba a darabot rendező Hábetler Andrással?

Andrást és az édesanyját baráti körből ismerem. Egy közös vacsora alkalmával nagyon dicsérték András új projektjét, az Opera StandUP-ot. Ő így reagált arra az elharapódzó felfogásra, hogy az opera egy letűnőben lévő művészeti ág, hogy már túlhaladta a maga korát, ritmusát. Hábetler András új műfajával ez ellen a közfelfogás ellen dolgozik.

A mi családunk életében mindig is fontos szerepe volt az operának. Édesanyám – aki grazi születésű – állandó operalátogató volt. A gyerekkora hangos volt lírától, operától, és ebből a szemléletből nem kevés rám is átragadt. Amikor meghallottam az operának ezt az újfajta, stand-upos megközelítését, akkor rögtön tudtam, hogy ez az a hid, amivel a fiatalokhoz is közel lehet hozni az operát. Hiszen a lényeg mit sem változott a nagy, klasszikus operák születéséhez képest; ugyanazok az alapvető etikai problémáink vannak most is, mint akkor, csak mások az eszközök, más a tempó, máshogy öltözködünk... De az ember alapvetően ugyanaz maradt.

A mostani Don Giovanni produkció kapcsán Andrásnak volt egy víziója. Elképzelése szerint Don Giovanni mágus, azaz tud varázsolni. Elém tárta az ötletét, elkezdtünk beszélgetni róla, megvitattuk, hogy mennyire legyen modern vagy épp klasszikus a megközelítés. És végül, egy rendezési csavarral a történetet elemelte az időtől – bármely korszakban játszódhat a rendezés alapján. A darab próbafolyamata során Holcz Gábor bűvészkollegám volt segítségünkre az illúziók betanításában.

Milyen bűvésztükköket várhatunk az előadás alatt?

Don Giovanni tehát egy mágus lesz, aki a szó szoros értelmében klasszikus bűvésztükköket is csinál. De arra figyeltünk, nehogy túlsorduljon, az egész produkció alatt csak finoman, kísértőjelenséggé lesz jelen a bűvészet. Tehát nem cirkuszi produkcióra kell számítani, hanem egy személyiségjegyként megjelenő bűvész-képességre. Alapvetően könnyű és laza bűvésztükkök lesznek az előadásban. Csak Don Giovanni fog varázsolni, de ő fogja Leporellot is beavatni, akivel szintén megtörténnek a csodák.

Gondolom, nem ez az első, hogy felkérjük egy színházi vagy koncerttermi darabban való közreműködésre.

Valóban nem, voltam már sokszor színházi darabra felkérve. A Cseresznyés kertben három különböző színházban, három különböző rendezésben, három Ivanovná-t tanítottam be. A dra-

NÉVJEGY: UNGÁR ANIKÓ BŰVÉSZ

Mi lenne, ha nem bűvész lenne?: Átvarázsolnám magam bűvésszé.

Hány éves kora óta bűvészkedik?: 13 éves korom óta.

Kedvenc zenéje: Puccini – Bohémélet, azon belül is Mimi áriája

Kedvenc étele: A vegetáriánus ételek minden szegmensét szeretem.

Mi hiányzott a legjobban a vírushelyzet alatt?: barátok, mozi, színház

Mottója: Próbáld életedben azt művelni, amihez valódi tehetséged van! Ez vezet a boldogsághoz.

Kedvenc bűvésztrükkje: Maga a bűvészet a kedvencem, mert lehetőséget ad arra, hogy a mai, technikai csodákkal teli világban még mindig el tudjunk kápráztatni felnőtt embereket.

Kedvenc filmje: Nehéz egy filmet választanom, de ha ki kell egyet emelni, akkor Peter Greenaway: A szakács, a tolvaj, a feleség és a szereplője című film lenne az.

maturgiai jelentőségű, morálisan mindent eldöntő este jelenetében ad elő Ivanovna egy produkciót, filozófiai megközelítéssel. Három különböző rendezői koncepcióból kellett dolgoznom – nagy élmény volt mindegyik!

Ezen felül az egyik legnagyobb élményem a Kolos István által rendezett Mario és a varázsló című előadáshoz kapcsolódik, ahol Mácsai Pál Cipollát, a varázslót személyesítette meg. A regény (és a darab) szerint 1938-ban járunk Olaszországban, a háború kitörése előtt. Palival hó-

ügyes keze van. A színpadon a személyiségnek is bűvészkednie kell. Az a jó bűvész, akinek erős személyisége van, akire az emberek felfigyelnek. Mivel a színésznek megvan az az adaptációs készsége, amihez csak gyerekjáték megtanulnia a bűvészet technikáját.

A Don Giovanni előadást 2020. november 28-án tekintheti meg közönségünk a Müpa és a BDZ közös bérletsorozata, a ZenePlusz koncertek részeként. Kíváncsian várjuk, vajon Ungár Anikó itt is elbűvölve figyeli-e majd a bűvészkedő címszereplőt...

napokig dolgoztunk együtt, hiszen ebben a darabban a mágia lényeges színpadi elem. Thomas Mann lényegében minden dramaturgiai részletet leírt, tehát meg volt kötve a kezünk. A 100. ünnepi előadására ismét meghívtak, ahol egyszerű nézőként még én is elhittem, hogy Cipolla (Mácsai Pál) valóban varázsló.

Ezek szerint színészből is válhat jó bűvész?

Egy színész többszörösen jobb mágus tud lenni, mint egy műkedvelő bűvész, akinek persze

Fiával, Barónits Gáborral

Dobos, Dragony, Meskó, Balogh

Gyöngyösi Levente 2018 januárja óta, amióta a BDZ rezidens zeneszerzője, izgalmas feladatának tekinti a hazai kortárs zeneszerzők műveinek válogatását. Arról mesél a Hangoló olvasóinak, mit is jelent ez a feladatkör, illetve kik azok, akiknek egy-egy darabja aktuálisan kiválasztott.

Szöveg: Czingráber Eszter

A koronavírus okozta meg-
szorítások nem mindenkinek je-
lentettek napi szintű nehézséget.
Ezen szerencsések közé tartozik
Gyöngyösi Levente is, akinek –
saját elmondása szerint – néha
direkt kapóra is jött, hogy nem
volt ajánlatos kimozdulni. Töb-
bet tudott így a zeneszerzéssel,
no és a BDZ számára váloga-
tandó kortárs zeneművek tanul-
mányozásával is foglalkozni.

**Hogy vagy így a vírus okozta
bezártsági időszak enyhülése
közepette?**

Ó, remekül, köszönöm! Igazából
szinte fel sem tűnt nekem a
bezártság... Nagyon termékeny
hónapokat éltem!

**A BDZ számára rendszeresen
kiválasztandó friss kortárs
művekkel már 2020 elején, a
vírus előtt elkezdtél
foglalkozni, igaz?**

Igen. Most negyedszer várta tőlem Hollerung
Gábor a javaslataimat, lehetőség szerint az ak-
tuálisan tervezendő évadot megelőző januárban,
esetünkben azonban már 2019 novemberében.

Hol hirdeted meg a jelentkezési lehetőséget?

Körlevelet és Messenger üzenetet küldök az álta-
lam ismert szerzőknek, kérve őket, hogy továbbít-
sák a felhívást. Úgy látom, szívesen jelentkeznek
hozzánk a zeneszerzők, hiszen Magyarországon
ez szinte egyedülálló lehetőség. Itthon messze a
BDZ játssza a legtöbb kortárs zenét, itt merül fel
a legnagyobb igény ezen művek megismerésére,
érdemes tehát a BDZ látókörébe kerülni kortárs
zeneszerzőként.

**Milyen formában jutnak el hozzád a szerze-
mények, a jelentkezések?**

Partitúrát és hangzó anyagot kérek. Kéziratot nem
fogadok el, csak nyomtatott formát. De ez manap-
ság már nem meglepő, hiszen rendkívül jó kottaíró
programok léteznek, amelyekkel egyébként
rögtön a hangzó anyag demóváltozata is elkészít-
hető.

Hány mű érkezik így hozzád?

Első évben tizenhat mű érkezett, második évben
harminc fölött, most, a harmadik évben már
csaknem ötven. Így egy szerző most már maxi-
mum három művet nevezhet.

Hogy kell elképzelni a kiválasztási folyamatot?

Minden művet végighallgatok partitúrával. Pon-
tozom őket, megjegyzéseket írok hozzájuk.
Kiválasztok hét-nyolc „befutót”, olyanokat, ame-
lyeknek magas pontszámot adtam, s amelyekről
úgy gondolom, a BDZ stílusához is illenek.

Azután a teljes anyagot a szerzők nevével, a darabok címével, rövid leírással, saját, személyes megjegyzéseimmel a BDZ vezetősége elé tárom. Onnan már Gáboré, illetve az adott koncert karmesteréé a felelősség. Én értesítést kapok a döntésről, a kiválasztott művekről, és tájékoztatom a zeneszerzőket az eredményről.

Akkor most nézzük a 2020-21-es évad kiválasztottjait!

Elsőként *Dobos Dánielt* említeném, akit nem ismertem korábban. Annyit tudtam róla, hogy Varga Judit növendékeként diplomázott zeneszerzés szakon. Dani Hegedűversenyében külön érdekesség számomra, hogy egy hangszínével operáló, modern zeneszerzési törekvés szimbiózisra lép a népzenei fogantatású gyökerekkel. Ebből a ket-tősségből pedig nagyon izgalmas dolgok születnek. Dani ügyesen összegyűrja, amit tanult és amit magával hozott. Felismerhetőek a ritmusok, felismerhető a tonalitás, mégis korszerű a darab. Ráadásul népi hegedűs tudást igénylő hegedűszólót komponált a szerző, ezért játszott a már az ősbemutatón is Vizeli Máté a szólót, aki egy személyben birtokol klasszikus hegedűs és népi hegedűs tudást is. *{Vizeli Mátéval készített írá-sunkat lásd a 50. oldalon! – Szerk.}* Mind a mű, mind az előadó gárda miatt igazi zenei csemege, igen élvezetes zenemű lesz a közönség számára ez a hegedűverseny. Kiderül, hogy Bartók után is lehet népzenei nyelven modernül fogalmazni!

Ha most azt mondom neked, hogy „kelta locsi-fecsi”?

Akkor kijavítalak, mert nem locsi-fecsi! Valóban, meglehetősen távol áll tőlem az ezoterikus gondolkodás, hajlamos vagyok „lelocsifecsizni”, de *Dragony Timea* művéből tényleg sugárzik az ősi természet érzete. Művének címe magyarul *Az élet fája* (Crann Bedhath keltaul), egy zenekarra írt szimfonikus programzenei költemény. A jól megjegyezhető vezérmotívumok segítségével egy valóban szerethető és élvezetes, az őskori természetet bemutató mű jött létre, melynek programjáról maga a szerző így ír: „*Az Életfa híd, mely összeköti a múltat és a jövőt, az eget és földet. A fa három világát és annak sokféle hangulatát hallhatjuk. A fa felső része az égi világ, földön túli világ (mennyország), középső része a földi létet mutatja be, az emberek harcait maguk között és az istenekkel. A fa alsó világa a tenger világa, a purgatórium és a végső győzelmek tere. Az emberek egy ősi "ritussal" köszönik meg az isteni védelmet,*

a teremtő esőt és a sugárzó napot. Az élet és a szent fa dicsőítésében teljesedik ki a kompozíció.” **Úgy tudom, a harmadik kiválasztott mű is erősen épít a hangulatokra.**

Valóban. *Meskó Ilona Fuvolaversenye* többféle érdekes, egymástól elkülönülő hangulatot vonultat fel. Kiemelendő talán az igazán megkapó második tétel hárfa-felbontásokra épülő karaktere, illetve a harmadik tétel „francia filmzenés” hangulata. De az egész mű kimondottan könnyen követhető, tonális zenei anyag, melyet a Vámosi-Nagy Zsuzsa fuvolajátékával és a szerző vezényletével fémjelzett ősbemutató óta kifejezetten sokszor tűznek műsorra különböző zenekarok. Azt gondolom, nem csak a fuvolisták körében lett népszerű ez a mű, a közönség is szívesen hallgatja.

Negyedik szerzőnk is a hangulat a lényeg?

Balogh Máté: Alabama March című modern, groteszk indulója szintén különleges hangulatot jelenít meg. Tulajdonképpen kiparodizálja, visszajára fordítja az induló műfajának koncepcióját. Balogh Mátét, nemzedékének az egyik legfoglalkoztatottabb fiatal zeneszerzőjét egyébként az Alabama államban működő Hunstville Symphony Orchestra kérte fel a mindössze 3 perces darab megírására.

Dobos Dániel: Sylvanus című művét 2020. szeptember 25-én 19 órakor hallhatja közönségünk a Budafoki Hangversenyesték bérlet keretében a Klauzál Gábor Budafok-Tétényi Művelődési Központban. Közreműködik: Vizeli Máté – hegedű, vezényel: Hollerung Gábor.

Dragony Timea: Az élet fája című darabját 2020. november 6-án 19 órakor hallhatja közönségünk a Budafoki Hangversenyesték bérlet keretében a Klauzál Gábor Budafok-Tétényi Művelődési Központban. Vezényel: Werner Gábor.

Meskó Ilona fuvolaversenét (Concerto per Flauto) 2020. február 19-én 19 órakor hallhatja közönségünk a Budafoki Hangversenyesték bérlet keretében a Klauzál Gábor Budafok-Tétényi Művelődési Központban. Közreműködik: Bánki Berta – fuvola, vezényel: Guido Mancusi.

Balogh Máté: Alabama March című művét 2020. november 17-én 19:30-kor hallhatja közönségünk a Dohnányi bérlet keretében a Zeneakadémián. Vezényel: Rajna Martin.

Zongora, mozi, katonai trombita

„Ha meg tudod ragadni az érzést, arról írd a zenét!”

Egy ember életét sokféleképpen lehet elmesélni. Például olyan adatokkal, mint születési év, munkahelyek, elért sikerek, kitüntetések. Vagy lehet nosztalgizva, például rokonok, barátok megemlékezéseivel, meghitt történetek, anekdoták felidézésével. Lehet tárgyilagosan vagy szubjektíven, érzelmösen vagy távolságtartón. De bármelyik módját választjuk is az elmesélésnek, biztosan találkozunk egy-egy olyan mozzanattal, amely a tárgyalt életet ott és akkor egy utólag előre megírtnak tűnő, „előre elrendeltetett” irányba terelte. Cikkünkben annak járunk utána, **John Barry** minek köszönhette zenei pályafutását, amely hatalmas elismerést hozott neki.

Szöveg: Ortutay Romola

Ha röviden és tárgyilagosan szeretnénk összegezni John Barry szakmai sikereit és elhelyezni őt a filmzeneszerzés világában, akkor elmondhatjuk róla, hogy 5 Oscar-díj, 1 Golden Globe-díj, 4 Grammy-díj és még számtalan kitüntetés, jelölés boldog tulajdonosaként távozhatott a földi létből. Ha csak a díjak számát nézzük, akkor egyedül John Williams-et említhetjük egy lapon vele, szintén 5 Oscar-díj tulajdonosaként, de az olyan nagy nevek, mint Hans Zimmer, James Horner, Ennio Morricone „csak” 1-2 Oscar-díjjal a zsebükben „kullognak” John Barry mögött gazdag életművük ellenére. Azért is érdekes ez, mert John Barry, akit az utódok a filmzeneszerzés egyik atyjaként emlegetnek, tulajdonképpen sosem tanult hivatalosan zeneszerzést. Nem rendelkezett olyan komoly zenei háttér tanulmányokkal, mint Ennio Morricone. Mégis, ahogy filmzenéi és szakmai elismerései mutatják, ez nem akadályozta meg gazdag életműve megalkotásában. Ő maga is csodálkozva tekintett vissza életére: *„Ha visszanezék az életemre, azon morfondírozom, hogy a pokolba voltam képes minde.”* Pörgessük hát vissza John Barry életét, kiemelve szakmai élete legfontosabb és legmeghatározóbb állomásait. Visszanézünk helyette az életére, visszafelé haladva az időben a gyökerekig, ahol talán feltárul a titok, ami őt ilyen sikeressé tette.

TÁNC ÉLŐKKEL ÉS FARKASOKKAL

John Barry 2011. január 30-án távozik az élők sorából, családja – negyedik felesége, akivel 33 éve házasok és fia – szomorúan tudatja a világgal, hogy a 77 éves John Barry élete egy szívinfarktust követően véget ért.

Élete utolsó évtizedét szakmai szempontból – töle szokatlanul – visszafogottan éli, ugyanis utolsó mozifilmje, a 2001-ben a mozikba került Enigma után már nem jegyez több filmzenét. Igazán aktív utolsó időszaka a 90-es évekre esik, és annak ellenére, hogy kevesebb munkát vállal, még így is szinte minden évben jelenik meg filmzenéje.

Ebből az időszakból valók az olyan ismert filmek, mint a *Tisztességtelen ajánlat*, *A specialista*, *A skarlát betű*, illetve a *Chaplin* című film, melyért 1992-ben ismét, immáron hetedszerre kerül fel az Oscar-jelöltek listájára.

A 80-as évek sok fordulatot hoznak Barry szakmai életében. 1988-ban egy hosszabb csönd után tér vissza, ugyanis egy betegség következtében két évig nem tud dolgozni. Visszavonulásának Kevin Costner felkérése vet véget, aki éppen készülő mozifilmjéhez, *A Farkasokkal táncoló*hoz keres alkotótársat. Barry nekilát a munkának, és egy olyan filmzenét komponál, mely csodálatosan dolgozik össze a képekkel, helyszínekkel, és gazdagítja az elénekelt látványt. Kevin Costner teljes szabadságot adott Barrynek a filmhez, semmilyen elvárása nem volt, de egyetértettek abban, hogy egy terjedelmes, romantikus felhangú zenét szeretnének, ami a tágas tér érzetét adja vissza. Megkomponálta művei közül egyik kedvencének tartott alkotását, amely melankolikusan fejezi ki a főszereplő és a címben szereplő farkas emblematikus kapcsolatát. A film az 1860-as évek Amerikájában játszódik. Az amerikai polgárháborúban katonaként szolgáló John Dunbar az indiánok lakta határvidékre kéri magát helyőrnék. Itt alakul ki szokatlan kapcsolata egy farkassal, aki napról napra közelebb kerül hozzá, s a látszólag szelídíthetetlen vadállat végül bizalmával ajándékozza meg a katonát. Ez a szál párhuzamosan fut a film cselekményével, melyben szemtanúi lehetünk annak a történelmi pillanatnak, ahogy eltűnik a határ az indiánok lakta területek és a fehérek térhódítása által megszerzett területek között, és az első szemre megszéldíthetetlennek tűnő vad vidék végül elesik a fehérek erőszakos térhódítása miatt. A zene magával ragadóan adja vissza azt a szomorúságot, ahogy ez a végtelen, tágas, érintetlen tér eltűnik. A film át-törő sikert arat, a 12 Oscar-jelölésből 7-et valóra vált, köztük a legjobb eredeti filmzene kategóriában. Ezzel John Barry megkapja élete ötödik, és egyben utolsó Oscar-díját. Ezzel a díjjal válik a legtöbb Oscar-díjjal rendelkező filmzeneszerzővé.

„SZERETEK SZOMORÚ ZENÉT ÍRNI”

Hasonló hangvételű az öt évvel korábbi, a filmzene történetében szintén meghatározó helyet elfoglaló *Távol Afrikától* című film kísérőzenéje.

DÍJAK, KITÜNTETÉSEK

Oscar-díj:

Born Free (1966) – legjobb eredeti filmzene
Born Free (1966) – legjobb eredeti betétdal
Az oroszán télen (1968)
Távol Afrikától (1985)
Farkasokkal táncoló (1990)

Golden Globe díj:

Távol Afrikától (1985)

Grammy-díj:

Midnight Cowboy (1969)
The Cotton Club (1985)
Távol Afrikától (1985)
Farkasokkal táncoló (1990)

Sydney Pollack kérte fel Barryt az 1985-ben moziba került film zenéjének megírására, és eredetileg tradicionális afrikai zenét képzelt el a filmhez, vagy legalábbis olyat, ami tükrözi valamilyen szinten az afrikai kontinens zenei világát. Barry azonban meggyőzte Pollackot arról, hogy a film-ben sokkal meghatározóbb a két főszereplő kapcsolata, mint Afrika világa, hiszen az afrikai táj csak háttérként szolgál a történet szereplőit, Denys és Karen szerelmi történetének kibontakozásához. Így született meg végül a film-ben ma is hallható szimfonikus zene, mely egyfelől tükrözi az afrikai táj végtelenségét, másfelől a két főszereplő kapcsolatának csúcspontjait, illetve a szerelem elmúlásának fájalmát is. A kiindulópontot az a jelenet adta Barry-nak, amelyben Karen egy vitorlásrepülővel repül szerelmével a végtelen afrikai táj felett. Barry azt nyilatkozta később, hogy az a pillanat ragadta meg őt ebben a jelenetben, amikor a nő hátranyújtja kezét a mögötte ülő férfihoz. „Ha meg tudod ragadni a szerelmi történetet, az érzést két ember között, akkor arról kell zenét írni.” Számára ebben a jelenetben kapcsolódott össze a két főszereplő érzésvilága és az afrikai táj, s a kapcsolatot a zene adta meg hozzá igazán. Barry a képeket kísérő fájdalmas, mélyről szóló zenével párhuzamot állít a látvány és a belső történések között: ahogy Denys és Karen elhaladnak a repülővel a különböző tájak fölött, és ahogy látjuk, hogyan vesznek el ezek a tájak a távolban, ugyanúgy érezkelhetjük ezt az elmúlást, eltávolodást Denys és Karen szerelmében is. Egy kritikus azt írta, hogy ebben a jelenetben hárman voltak jelen: a Denyst alakító Robert Redford, a

Karent játszó Meryl Streep és maga John Barry. Ő maga így vallott erről az alkotásáról: „*Szeretek szomorú zenét írni. Azt hiszem, csodálatos, hogy az embereknek megszakad a szíve, amikor a zenémet hallgatják.*” Sydney Pollack utólag azt nyilatkozta a film kapcsán, hogy Barry zenéje olyan volt, mintha felnagyította volna a képeket, és mintha egy új dimenziót adott volna a képi történeteknek. És valóban történhetett valami mágia, hiszen a film 11 Oscar- jelölést kapott, ebből hetet elvihetett többek között a legjobb film, legjobb rendezés, legjobb operatőri munka és legjobb filmzene kategóriában. Emellett az elismerés mellett 2005-ben az American Film Institute a Távol Afrika filmzenéjét a 15. helyre értékelte a valaha írt legjobb filmzenék között.

CIMBALOM ÉS SZERELEM

Ha tovább haladunk visszafelé az időben a 70-es évekbe, akkor láthatjuk, hogy Barry ontja magából a filmzenéket, újabb szakmai elismerés számára, hogy 71-ben megkapja negyedik Oscar-jelölését a *Mary, Queen of Scots* – magyarul a Mária, a skótok királynője című filmért.

Ebből az időszakból való a Magyarországon *Min-den lében két kanál* címen futott, eredeti nevén *The Persuaders* című sorozat filmzenéje is, mely mutatja, hogy Barry időnként szívesen tekintett ki a mozifilmek világából a tv-sorozatok felé. Ennek a filmzenének számunkra a magyar vonatkozása a különlegessége, ugyanis Barry visszanyúl egy korábbi filmjében – az Ipcress ügyiratban – már alkalmazott magyar népi hangszerhez, a cimbalomhoz.

A szakmai életének virágzása mellett magánélete is úgy tűnik, végre révbe ér. A 70-es évekre már túl van három rövid ideig tartó házasságon, kettőből gyermeke is születik. Ekkor ismerkedik meg későbbi feleségével, Laurie-val, a James Bond filmek egyik producere mutatja be őket egymásnak. A találkozásból szerelem születik, és Barry 78-ban feleségül veszi a nála 23 évvel fiatalabb amerikai lányt, akivel aztán haláláig él boldog házasságban.

KÓRUSZENE ÉS BOND

És elérkeztünk a 60-as évekhez, amikor tulajdonképpen elindul Barry filmzenei karrierje. Csak úgy záporoznak a James Bond filmek és az Oscar-

JAMES BOND FILMEK:

Dr. No (1962)
Oroszországból szeretettel (1963)
Goldfinger (1964)
Tűzgolyó (1965)
Csak kétszer élsz (1967)
Őfelsége titkosszolgálatában (1969)
Gyémántok az örökkévalóságnak (1971)
Az aranypisztolyos férfi (1974)
Holdkelte (1979)
Polipka (1983)
Halálvágta (1985)
Halálos rémületben (1987)

díjak ebben az évtizedben. 1968-ban Barry újból megmutathatja rendkívüli tehetségét a *The Lion in Winter* – magyarul *Az oroszlán télen* – című történelmi filmmel. A film története 1183 karácsonyán játszódik, II. Henrik udvarában. Barry úgy érzi, hogy a 12. századi angol királyi udvar hangulatát, illetve a Római Katolikus Egyház befolyását leginkább kórusművekkel tudná érzékeltetni, ezért hatalmas kutatásba kezd, latin szövegeket és liturgikus kéziratokat tanulmányozva. A kórus hol a cappella, hol zenekari kísérettel szólal meg, tökéletesen megrajzolva ezzel a film hangulatát. S bár a producerek igencsak kétségbe vonták a kórusművek jogosultságát a filmvászonon, végül megint Barry-nek lett igaza, és a szakmai zsűri egy újabb Oscar-díjjal tette gazdagabbá őt, sorrendben a harmadikkal.

Két évvel korábban, 1966-ban érkezik el a nagy fordulópont a szakmai elismertség szempontjából: John Barry ekkor írja be magát kitörölhetetlenül a filmzene világába. A *Born Free* – magyarul *Elza, a vadon szülötte* – egy angol házaspár valódi történetén alapuló visszaemlékezés Kenyában töltött éveikre, amikor három oroszlánkölyköt vesznek magukhoz és nevelnek fel. Kettőt az Amsterdami Állatkertbe szállítanak, de a harmadikat, akit Elsának neveznek el, vissza akarják vinni a vadonba, hogy szabadon élhesse az életét, mielőtt a kormány őt is állatkertbe zárná. A filmhez Barry nemcsak zenét ír, hanem egy betétdalt is, és 1966-ban az Oscar-díj átadásán mindkettőért átveheti az aranyszobrocskát. Így kapja meg élete első két Oscar-díját, egyetlen este alatt.

Ez az évtized nemcsak díjakkal árasztja el Barryt, hanem rengeteg felkéréssel is. Ekkor indul útjára a James Bond „sorozat” a legyőzhetetlen 007-es

ügynök első történetével, melyből ebben az évtizedben szinte minden évben megajándékozzák a készítőket a közönséget egy újabb résszel Sean Connery-vel a főszerepben. Valószínűleg nincs olyan ember, aki ne hallott volna a hölgyek körében is igen népszerű titkosügynökről, aki minden alkalommal megmenti a világot egy megállíthatatlannak tűnő főgonosztól. Az első James Bond film 1962-ben kerül a mozikba, és a film producerei valami igazán jó főcímmel szeretnék a filmhez. Ki is adják a feladatot Monty Norman-nak, aki azonban elakad az alkotói folyamatban, miután a producerek vérszegénynek ítélik az általa komponált motívumot.

Ekkor fordulnak Barryhez, aki már az előző évtizedben némi ismertségre tett szert az általa alapított pop-jazz zenekarával, illetve azzal, hogy a 60-as évek első két évében már több filmhez is szerzett zenét. Barry elvállalja a feladatot, hogy hangszerelje és egy kicsit feltűrbőzza a Monty Norman által írt témát. Így születik meg az a főcímmel, amit a mai napig is hallunk a James Bond filmek elején, és ami valószínűleg szintén az egyik legismertebb filmzenévé vált. A producerek annyira elégedettek Barry munkájával, hogy innentől kezdve a James Bond filmek szinte hivatalos zeneszerzőjévé válik, megalapozva ezzel hírnevét a filmzene világában.

Barry további 11 James Bond filmhez készít betétdalt és eredeti zenét a következő 25 évben. Utolsó James Bond filmje a Halálos rémületben (The Living Daylights) 1987-ből, ekkor már Timothy Dalton főszereplésével. A legsikeresebb zenéje James Bond munkái közül a 64-ben elkészülő Goldfinger, ami Amerikában a slágerlisták élére kerülve még a Beatlest is a háta mögé parancsolja. Ez azért is nagy elismerés Barrynek, mert a Goldfinger elkészülése után Saltzman, a film egyik producere elégedetlenségét kifejezve megjegyzi Barrynek, hogy ha lett volna még idő, kidobta volna a kukába az egész filmzenét, és újrairatta volna. Saltzman legnagyobb meglepetésére a Goldfinger hatalmas sikert ér el, aranylemez lesz belőle, így Saltzman utólag megköveti Barryt a téves megítélésért. Barry a James Bond téma kapcsán egy interjúban azt nyilatkozta a filmzeneszerzés-

ről: „Az a kérdés merült fel bennem, hogy mi olyat tudok alkotni, ami valóban működik, ami plusz dimenziót ad a filmhez. Olyan zenét, amely nem csak követi az akciót, hanem összhangban mozog a filmben szereplő emberek érzéseivel.”

ZONGORISTA? NEM, KATONA-TROMBITÁS!

Barry az 50-es években veti meg a lábát a zenei életben. Létrehozza zenekarát, mellyel saját szerzeményeit adják elő, olyan sikeresen, hogy még lemez is készül belőlük. Ám nem csak ez meríti ki zenei ambícióit, hanem más zenekaroknak, énekeseknek is komponál, hangszerel, köztük az akkori angol sztárnak, Adam Faith-nek (1940-2003, angol színész, énekes, újságíró), a tinédzserek idoljának. Kettejük együttműködése olyan sikeres, hogy amikor Adam Faith megkapja első filmszerepét, Barryt kéri meg, hogy komponáljon zenét a filmjéhez. Ez lesz Barry első filmzenéje – a *Beat Girl* 1960-ból –, amelynél ő maga hangszereli is a zenét és vezényli is a zenekart.

Nagy előrelépés ez neki, és egy olyan álma válik valóra, amit konkrétan sosem fogalmazott meg magának. Zenei ambíciói a seregben kezdenek körvonalazódni, amikor katonai szolgálatot teljesít az 50-es évek elején Cipruson. A seregben trom-

bitásként kerül a katonai zenekarba, és teljesen abszurd módon katonaként kezd el jazz-zeneszerzés és hangszerelés leckéket venni levelezés útján (!) az amerikai jazz zenésztől, Bill Russótól (1928-2003, *amerikai zenészszerző, zenész Chicagóból*). Ebben az időben fogalmazódik meg benne az a gondolat is, hogy a leszerelés után zenekart alapítson. Vajon hány szolgálatot teljesítő fiút inspirált ennyire a katonaság? Amikor évekkel később megkérdezték tőle, hogy miért pont jazz-pop zenekart hozott létre, azt válaszolta, hogy valójában ő nem szereti a pop zenét, csak nem akart hivatásos zenész lenni, ezért távolodott el a klasszikus zenétől és fordult a könnyebb műfajok felé. A klasszikus zenétől talán akkor mehetett el a kedve, amikor kilencévesen elkezdett zongorázni tanulni. Néhány év zongorázás után jött rá arra, hogy képtelen lenne hosszú, egész estés koncertdarabokat memorizálni. S bár nem hagyta abba a zenélést, mire azonban a seregbe került az iskola elvégzése után, inkább trombitásként ápolta a zenei vénát.

ZONGORA ÉS MOZI – GYEREKKORI KAPASZKODÓK

És hogy honnan ered a zenével és a filmmel való kapcsolata, azt egyértelműen gyermekkorában találhatjuk meg. A zenei vonal édesanyjától származik, aki nagyon tehetséges zongorista volt, de végül lemondott a zenei karrieréről. A zenei példa, a zongorázás, a zenével való kapcsolat azonban nyilván nagyon mélyen jelen volt és megmaradt az édesanya, és ezáltal Barry életében is. Az, hogy a jazz felé indult el végül, édesapja jazz iránti rajongásának volt köszönhető. És hogy a film sze-

retetével hogy itatódik át az élete? Szintén édesapja révén, aki több mozi tulajdonosaként rendszeresen magával viszi a kis John-t a vetítőterembe. Viszonylag korán azt is megtanítja neki, hogyan kezelje a vetítógépet, így Barry már tizenötévesen vetítőként dolgozik a családi vállalkozásban. A számtalan film, amit végignéz többször is, különös módon hat rá. Elkezdji jegyzetelni, hogy mi az, ami számára hatásos egy film-ben: mi az, ami megnevelteti, mi az, ami szomorúságot vált ki belőle és a közönségből, mi milyen hatást gyakorol rá. Ő maga sem tudja, mit kezdjen ezekkel a jegyzetekkel, ezek egysze-

rűen csak kezdetleges reflexiók mindazzal kapcsolatban, hogy számára mitől működik egy jelenet egy film-ben. És ekkor látja meg azt is, ami leginkább hatással van rá: a kép és a zene különös kapcsolatát. Amikor már befutott zenészszerzőként megkérdezik tőle, hogy melyik film gyakorolta rá a legnagyobb hatást és melyik filmzene indította el a filmzeneszerzés felé, három filmet említ meg: az egyik egy Chopin életéről készült film, az *A Song to Remember* (1945, rendező Vidor Károly, zene: Rózsa Miklós), melynél elsőként éli meg a filmzene fontosságát és hatását. Ezen kívül két másik filmet említ meg: Max Steiner zenéjével a *Sierra Madre kincsét* 1948-ból, illetve Anton Karas zenéjével a *Harmadik embert* 1949-ből. „*A mozi volt édesapám Bibliája, és nekem is azzá vált. Szerencsés voltam a családi háttérrel és azzal, hogy újra és újra megnézhettem a filmeket. Így kialakult bennem egy belső, saját érzék a filmzenével kapcsolatban. És ezért örökké hálás leszek.*”

Persze elgondolkodhatnánk azon, hogy tényleg csak szerencse kérdése volt-e Barry diadalútja. Hogy vajon milyen pályát futott volna be, ha nem abba a családba születik, ahová született. Ha az édesanya nem vezeti be a zene világába, az édesapja meg nem ismerteti meg a film világával. Ezt már soha nem tudhatjuk meg, hiszen John Barry éppen ebbe a családba születik 1933. november 3-án az angliai York-ban, John Barry Prendergast néven, éppen ehhez az édesanyához és éppen ehhez az édesapához, hogy megkaphassa mindazt az impulzust, mely aztán John Barry-ként a világ egyik legsikeresebb filmzeneszerzőjévé avatja őt.

Lendvai József – hegedűművész

Szöveg: Ortutay Romola

1974-ben született Budapesten, édesapja Lendvai Csócsi József, a 100 tagú Cigányzenekar főprímása. Négy éves korában kezd el hegedülni, édesapja az első hegedűtanára. Zenei tanulmányait a Zeneakadémia különleges tehetségek osztályában folytatja Halász Ferenc és Szenthelyi Miklós növendékeként, majd külföldi mesterek mesterkurzusain csiszolja tovább zenei tudását. Korán kezd el koncertezni, és fiatalon vesz részt több nemzetközi hegedűversenyen, ahol hatalmas sikereket ér el: 1993-ban Salzburgban, majd később Csehországban, Hollandiában majd Svájcban veheti át az első helyezettnek járó díjat. 1997-ben a Svájcban rendezett Varga Tibor nemzetközi hegedűverseny abszolút győztese: az első helyezett díját, a Paganini-díjat és a Közönség-díjat is ő viheti haza. Rendszeresen külföldi fellépései, vendégszerepel a Rotterdami Filharmonikusok, a Holland Rádiózenekar, a Birminghami Szimfonikus Zenekar és a Suisse Romande szólistájaként.

1996-ban a Magyar Köztársasági Bronz Érdemkeresztel tüntetik ki, 1999-ben Lira-díjjal és Liszt Ferenc-díjjal, 2016-ban pedig Érdemes Művész díjjal ismerik el művészetét. Jelenleg Németországban él, három gyermek édesapja.

Lendvai József Mendelssohn hegedűversenyét fogja játszani 2021. február 10-ei hangversenyünkön a Zeneakadémián, a Dohnányi bérlet keretén belül. A koncerten felcsendül még: Mancusi: Tonspiele, Brahms: II. szimfónia. Közreműködik: a Budafoki Dohnányi Zenekar, vezényel: Guido Mancusi.

Édesapjával a BCC Proms egyik hangversenyén

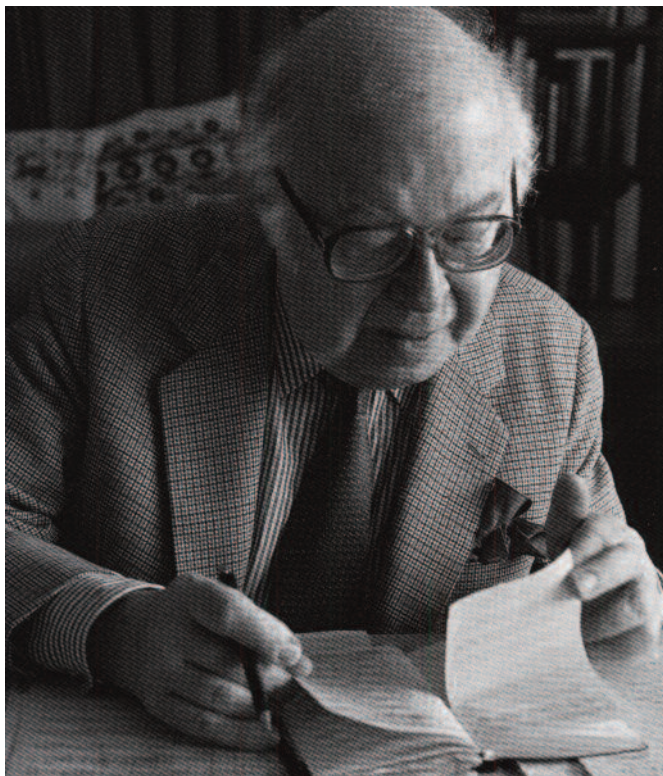
Az utolsó polihisztor ég felé törekvése

Összefoglalónkban szélesre tárt tablóval tisztelgünk Farkas Ferenc műveltsége, küldetése, sokszínűsége és mindenekfelettsége előtt.

Szöveg: Ortutay Romola

Farkas Ferenc szinte egy egész évszázadot átölelő életét valóban az a fajta sokszínűség és sokoldalúság jellemezte, ami a reneszánsz korban élő művészeket. Egyszerre volt zeneszerző, tanár, korrepetitor, kórusvezető, karmester, zenekari zongorista, iskolaigazgató, operai karigazgató. Ha alkotni kellett, nem számított, milyen műfajról és milyen hangszerről volt szó. Jellemző volt rá, hogy ugyanarról a műről több változatot is készített, különböző hangszerekre átírva a darabot. 10-12 nyelven beszélt vagy olvasott, jártas volt a zenében, képzőművészetben, irodalomban, építészetben. „Az utolsó polihisztor” volt egy olyan évszázadban, amikor világháborúk rajzolták át Európa térképét, levert forradalmak, haláltáborok borzalmai árnyékkolták be az életet. Farkas Ferenc egy más évszázadot teremtett magának: műveiben, életében, gondolkodásában a szépség mindenekfelettségével, az elfeledett örömmel szolgálta a művészetet és az emberi lelket.

tészet iránt. Ehhez járult hozzá zenei mestere, Ottorino Respighi hatása is, akinek a személyiségén túl széleskörű műveltsége, a társművészetek és a

FESTÉSZET, NÉPZENE, DODEKAFÓNIA

Tanítványai elismerően beszéltek Farkas Ferenc legendás műveltségéről, mely nem csak a zene területére terjedt ki. Farkas Ferenc maga is azt nyilatkozta, hogy szívesen fordult a társművészetek felé, s ehhez a legfőbb inspirációt Rómában töltött éveit alatti kapta. Már gyermekkorában elkezdett festeni, és ő maga sem tudta sokáig eldönteni, hogy festő legyen vagy zenész. Végül a zene győzött, de a képzőművészet iránti szeretete nem múlt el. Római tanulmányéveit alatti kitűnő magyar képzőművészekkel ismerkedett meg, úgy, mint Aba-Novák Vilmos, Molnár C. Pál. Ezek az ismeretsegek tovább mélyítették érdeklődését a fes-

múlt iránti rajongása Farkas Ferencet is az antik kultúra és a képzőművészetek felé fordította. Így kezdett el az itáliai neoklasszika szellemében komponálni, s ez a stílusjegy lett azon alappillérek egyike zenéjében, melyek egész életművében meghatározóvá váltak.

Egy másik alappillér természetesen a magyar népzene lett, hiszen magyar zeneszerzőként, Kodály és Bartók után elkerülhetetlen volt, hogy valamilyen szinten megérintse a magyar népzene. S bár a Zeneakadémián ő Weiner Leó és Siklós Albert tanítványa volt, a Zeneakadémia szellemiségét a tízes-húszas években Kodály és Bartók határozta meg, ezért a közelségük természetesen befolyásolta Farkas Ferenc zenei

stílusának formálódását is. Amikor 1934-ben Ferenc József-díjjal jutalmazták, a díjjal járó anyagi háttér lehetővé tett számára egy Somogy megyei népdalgyűjtő körutat. Fél évet töltött a helyszínen, hogy élő előadásban, eredeti környezetben találkozhasson a magyar népzenevel. Ezen időszak hatására születtek meg később népdalfeldolgozásai is, de egyéb műveiben is a folklorizmus és a neoklasszicizmus szintézisére törekedett. Több mint egy évtized telt el, mire Farkas Ferenc megismerkedett a zenei stílusát meghatározó harmadik hatással, a dodekafóniával. Rendszeres bécsi látogatásai, majd franciaországi és angliai útjai során lehetősége nyílt arra, hogy új irányzatokkal ismerkedjen meg. A legnagyobb hatást a tizenkétfokúság gyakorolta rá, s Magyarországon az elsők között kezdte el alkalmazni. A technika legkövetkezetesebb használatát két zongoraművében, a *Correspondances*-ban és az *Hybrides*-ben valósította meg. A Frank Martin és Luigi Dallapiccola latinóvilága felől érkező dodekafóniát a következő évtizedekben is szabadon alkalmazta műveiben.

A KEZDETEKTŐL A SZERZŐI ESTIG

Farkas Ferenc Zeneakadémiai tanulmányai után a Városi Színház korrepetitoraként dolgozott, ahol énekeseket tanított be, táncosokat kísért, reggeltől estig táncpróbákon vett részt. A fárasztó munka mellett azonban zeneszerzői tudását is mélyíthette a színházban játszott művek megismerésével, hiszen itt ismerkedett meg Poulenc, Auric, De Falla modern európai zenéjével. Az itt szerzett tapasztalatok hatására születtek meg későbbi színpadi művei: *A bűvös szekrény*, *Egy úr Velencéből*, *Csinom Palkó*, *Furfangos diákok*.

A nagy nyilvánosság előtti első megjelenésére 1928-ban került sor a Székesfővárosi Zenekar hangversenyén, ahol *Vígjáték-nyitányát* adták elő a Vigadóban.

1930-ban rendezte meg első szerzői estjét, ahol legújabb műveit szólaltatták meg: *Notturmo vonóstrióra*, *Zongoraszonáta*, *Szonatina hegedűre és zongorára*, *Fantázia zongorára és zenekarra*.

Első szakmai sikerét a Liszt Ferenc pályázatra írt *Divertimento* című darabjával érte el 1933-ban, majd a következő évben átvehette a Ferenc József-díjat is.

FILMZENÉK ÉS KORSZAKTEREMTÉS

1932-ben ismerkedett meg Fejős Pál filmrendezővel, akivel több filmen is együtt dolgozott, s közös munkájukat Bécsben, majd Koppenhágában is folytatták. Ebben az időben a filmzeneszerzés vált Farkas Ferenc egyik fő pénzkereseti forrásává a színpadi kísérezőzenék komponálása mellett, s egészen a 70-es évek elejéig folytatta filmzenei tevékenységét. Legismertebb filmjei: *Emberek a havason*, *Gyöngyvirágtól lombohullásig*, *Puskák és galambok*, *A kőszívű ember fiai*, *Kárpáthy Zoltán*, *Egy magyar nábob*, *Egri csillagok*.

Az 1940-es évek elejére már hazai és nemzetközi elismertség övezte, áttörő hazai sikerét az 1937-ben bemutatott, zenekarra komponált *Concertino*-val szerezte meg, melyet sikerrel játszottak Brüsszelben és Rómában is. Külföldi útjai során tovább bővítette látókörét, de ugyanakkor megfogalmazódott benne a vágy, hogy zenei korszakokat teremtsen újjá. Ennek impulzusát már Respighitól megkapta római tanulóévei alatt az antik múlt felé fordulás lehetőségével, de ekkor inkább a régi magyar muzsika felélesztését érezte fő kötelességének, illetve azt, hogy a nemzet költőinek állítson emléket verseik megzené-

Tanítványaival 80. születésnapján

sítésével. Így születtek dalai, kórusművei többek között Weöres Sándor, Szabó Lőrinc, Jékely Zoltán verseire komponálva, akikhez egyébként a szakmai kapcsolaton túl barátság is fűzte. Élete utolsó éveiben is elsősorban kedves verseire komponált dalokat, a halál is egy Lorca-vers megzenésítése közben érte.

EGYHÁZI ZENÉK ÉS A NYUGDÍJ

Farkas Ferenc életművének jelentős részét képezik a kantáták és egyházzenei művei, melyeket főleg a 60-as évektől kezdett el komponálni. Ezek közül kiemelkednek szeretett családtagjainak szentelt miséi, így született meg a fia nevét hordozó *Szent András mise*, a feleségének ajánlott *Missa in honorem Sanctae Margaritae*, illetve István unokájának dedikált *Missa brevis in honorem Sancti Stephani*. Ezen kívül számos zsoltár és egyéb egyházi szöveg feldolgozásával gazdagította a magyar egyházzeneét. Szeretett felesége 1992-ben bekövetkező halála után további szakrális művekkel emlékezett meg róla a *Requiem*-ben, a *Beati mortui*-ban és a *Laus Beatae Margaritae*-ben.

1975-ös nyugdíjba vonulása után zenei versenyek zsűrijében vett részt Magyarországon és külföldön egyaránt, illetve 1979-ben megírta az *Egy úr Velencéből* című operáját Márai Sándor Vendégjáték Bolzanóban című regényének verses drámai változata nyomán. A Farkas-életmű összefoglaló alkotásának tekintett művet azonban csak 1991-ben mutathatták be, mert az emigrációban élő író nem járult hozzá műve magyarországi bemutatójához.

ÖRÖM, BÉKESSÉG, TERMÉKENYÍTŐ TÚZ

„A komponálás számomra öröm, ezért szeretném, ha műveimmel én is örömet tudnék szerezni hallgatóimnak.” – nyilatkozta Farkas Ferenc egy interjúban. Ez a törekvése mindvégig megmarad életében és alkotói tevékenységében is. Az alkotás, a művészet számára az az út volt, amelyen keresztül a boldogító örömet, a szépséget közvetíthette a világ felé. Ő maga is szerette az életet, szeretett szépen, választékosan öltözködni, szeretett az igényesen megszervezett, megtervezett étkezéseket, az élet minden területén az értéket őrizte. Tanítványai szerint mélységesen megértette az életet, még ha nem is vett részt benne. Darabjaival az ég felé vezette a hallgatót, békességet, ir-

galmat kért a világnak és ennek szellemében is élt. Zárásként egykori tanítványa, Petrovics Emil szavait idézzük Farkas Ferenc halálára írt búcsúbeszédéből: „Életműve lezárult, szellemének termékenyítő tüze azonban nyugodtan és méltóságteljesen figyelmeztet bennünket a következő évezredben való tájékozódás roppant nehézségeire: szemérmesen világítja meg azt a magányos ösvényt, amelyen a zene, a művészet tisztességgel, szeretettel haladhat az emberi élet szebbé tételének csapdákkal teletűzdelt útján.”

2020. október 5-én hangzik el Liszt Ferenc *Funérailles* című darabja Farkas Ferenc hangszerezésében a Zeneakadémián, este 19:30 órai kezdettel. A koncerten elhangzik még Dohnányi Csellóversenye, és Schubert C-dúr szimfóniája. Közreműködik, Perényi Miklós gordonkaművész, vezényel: Hollerung Gábor.

HÁTTÉR: FARKAS FERENC

Farkas Ferenc 1905-ben született Nagykanizsán, műkedvelő muzsikuszülők gyermekeként. Iskolás korától zongorázott, zeneakadémiai tanulmányait pedig már gimnazista korában elkezdte Weiner Leó előkészítő osztályában. Zeneszerzői diplomájának megszerzése után korrepetitorként dolgozott a Városi Színházban, ahol operettek vezénylésével is megbízták. A 30-as évek első felében Rómában tanult Ottorino Respighi mesteriskolájában, hazatérése után zeneiskolában kezdett tanítani, majd 1941-től a kolozsvári Állami Zenekonzervatórium zeneszerzéstanárára, később igazgatója lett, s emellett a Kolozsvári Nemzeti Színháznál a karigazgatói feladatokat is elvállalta. 1945-ben tért vissza Budapestre az Operaház karigazgató-helyetteseként, majd 1949-től a Zeneakadémián kezdett tanítani zeneszerzést, ahol 1975-ös nyugdíjba vonulásáig a következő generációk olyan kiváló zeneszerzőinek vált mesterévé, mint Kocsár Miklós, Petrovics Emil, Szokolay Sándor, Durkó Zsolt, Vujicsics Tihamér és még sokan mások.

Szerzeményei között találunk daljátékokat (Csínom Palkó), vígoperát (A bűvös szekrény), operettet (Vök iskolája), táncjátékokat (A három csavargó), zenekari műveket (Rhapsodia Carpathiana), kórusműveket, oratorikus és vokális műveket (Szent Margit mise, Szent András mise, Requiem), illetve filmzenéket (Egri csillagok).

Művei többször nyertek elismerést: kétszer Kossuth-díjjal tüntetik ki, emellett Erdemes művész, Kiváló művész, Ferenc József-díj, Liszt Ferenc-díj, és még számos egyéb hazai és külföldi díj tulajdonosa.

2000. október 10-én, majdnem 95 évesen, álmában érte a halál.

Repül a hegedű, ki tudja, hol áll meg...

Lázár Gyula ez év eleje óta tagja zenekarunknak. A bőgő szólam egyik vezetőjeként kezdett a BDZ-ben tevékenykedni. Bár túl sokat még nem tudunk róla – ezért is gondoltuk mikrofonvégre kapni –, hamar „leGyuszikáztuk”, közvetlen természete, kommunikatív megnyilvánulásai okán. Zenekarunk kottatárosa, Kurta Klaudia fogta vállatárola, két különböző összetételű kotta-adag átadása között.

Szöveg: Kurta Klaudia

Gyuszikám, Isten hozott a BDZ-nél!

Köszönöm!

Hogy keveredtél ide?

Magát a zenekart – legalábbis „ránézésből” – nagyon régóta, körülbelül 1998 óta ismerem. Annak idején népzenevel kezdtem a Rajkó Zenekarban, a Rajkónak pedig közös volt a próbaterme a BDZ-vel a Rottenbiller utcában. Voltak közös hangversenyeink is, ahol Hollerung Gábor vezényelte mindkét zenekart. Innen ismerjük egymást Gáborral látásból. Később jöttem néhányszor kisegíteni, most pedig, amikor bőgő szólamvezetői próbajátékot hirdetett a zenekar, egy kicsit gyakrabban jártam erre...

Téged választott ki a vezetőség a sok jelentkező közül. Gratulálok! Hogy érzed itt magad?

Nagyon, nagyon jól. Jól ismerem a szólamot, legtöbb tagjához sokéves barátság is köt. De más szólamokban is sok ismerősöm, barátom dolgozik.

Azt hallottam, hogy Bánhegyi Tünde szekund szólamvezetővel például egy helyről származtok.

Igen, ő is egri születésű, együtt is jártunk általános iskolába, sőt zeneiskolába is. Akkor még én is hegedültem.

Hogy lettél mégis bőgős?

Kis kanyarral. Mindkét oldalról zenész családból származom, így mindig közel voltam a hangszerekhez, a zenéhez. Édesapám a nagybőgőzés mellett hangszerkészítő is. Sőt mindkét nagypapám zenész volt, az egyik szintén nagybőgős és hangszerkészítő, a másik pedig cimbalmos, tehát volt a családban mindenféle hangszer, ütős és vonós is. De hiába nógattak, s terelgettek gyerekkoromban a bőgő felé, féltem tőle. Ijesztő volt

Fotó: Monoki Attila

számomra az a nagy, szekrény méretű valami ott a sarokban. Nem nagyon akaródzott foglalkozni vele. Így nyolcéves koromban inkább hegedülni kezdtem. Mindössze két évig tartott ez az „elhajlásom”, nem igazán szerettem azt a hangszert... Állítólag már annyira nem akartam a végén gyakorolni rajta, hogy megfogtam, és egyik szobából áthajítottam a másikba. Utána egy kis szünet következett zenei karrieremben, aztán zongoráztam egy évig, de ez is abbamaradt valahogy. És egyszer csak, úgy tizenhároméves korom tájékán, mégis késztetést éreztem, hogy kipróbáljam a nagybőgőt. Szerelmünk azóta is tart.

Hol kezdted játszani, bőgőzést tanulni?

Rögtön a Rajkóban. Ott Novák László volt az első

tanárom, Isten nyugosztalja. Ő a Nemzeti Filharmonikusoknál volt alapító és szólamvezető bőgős. Nagyon sokat köszönhetek neki. Ő indított el ezen a klasszikus pályán. Két év után pedig a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában folytattam tanulmányaimat, majd a Zeneakadémia következett. Klasszikus zenei munkásságom a Concerto Budapest zenekaránál folytatódott, ahol tizenegy évet játszottam. Emellett persze megmaradt a népzene is mind a mai napig.

Állandó formációban népzenelesz?

Vagy mindig mással állsz össze?

Alapvetően mindig mással, eseti jelleggel. Rendszeres kíséret vagyok az Állami Népi Együttesben. De volt már olyan is, hogy közel hét évig ugyanabban a zenekarban muzsikáltam, a balkáni népzenealapokon nyugvó zenét játszó Cimbali-bandben, Unger Balázs cimbalmos vezetésével. Szép éveket töltöttünk együtt.

Milyen emlékezetes koncertélményeid vannak?

Az egyik mindenképpen az első itteni hangversenyem, ahol már szólamvezetőként vehettem részt. Ezen a koncerten Berlioz: Fantasztikus szimfóniát játszottuk. Említenék még egy tavalyi előadást is, amikor a Kelemen Kvartett kiegészítő bőgőseként én is felléptem Snétberger Ferenc saját szerzeményeit megszólaltató koncertjén. A Concerto Budapest színeiben számos magyar és nemzetközi szólistával is volt szerencsém játszani, ezek is emlékezetes pillanatok. De még sorolhatnám hosszasan... Véleményem szerint egy muzsikos számára, aki szereti a hangszerét, minden koncert, vagy próba ugyanolyan élményt jelent, műfajtól vagy helyszíntől függetlenül.

Vannak kedvenc muzikusaid?

Jazz-zenében a műfaj két ikonikus alakja, Ray Brown (amerikai jazz-bőgős, Ella Fitzgerald férje

is volt hat évig) és Niels-Henning Ørsted Pedersen (dán bőgő-fenomén), klasszikus zenében pedig Ludwig Streicher (osztrák nagybőgőművész és zenetanár), akinek bőgőiskolája mindegyik bőgős tanulmányainak alapja, kottákat is írt, illetve Gary Karr (amerikai bőgő-virtuóz).

Akkor mondhatjuk, hogy szereted a jazzt.

Persze.

Minden bőgős szereti a jazzt?

Nem tudom. Nekem adott volt, mert én több stílust játszom, a konzervatóriumi évek alatt alakult ez így. Nem is tudnék csak egy műfajban zenélni... De szerintem egy bőgősnek ez így jó, mert minden stílusban, minden zenének az alapja a basszus.

Van kedvenc zeneműved, zeneszerződ?

Igen, Schönbergtől A megdicsőült éj című kamaradarab. Kedvenc zeneszerzőim közé tartozik például Richard Strauss és Bartók Béla.

Kivel zenélnél együtt szívesen?

Ha vissza lehetne menni az időben, akkor Bachhal nagyon izgalmas lenne együtt játszani. Ő nagyon nagy hangsúlyt fektetett a basszusra, minden darabjában.

Visszakanyarodván a zenetanuláshoz... Ha a kicsi gyerek nem hegedűn kezdi, hanem rögtön bőgőzni szeretne, akkor felteszik egy sámlira és odatulják ehhez a nagy hangszerhez?

Ez most nagyon aktuális kérdés számomra. Nyolcéves ikerfiam közül az egyik, Dávid, csellóra jár, de nagyon kacsingat a nagybőgő felé. Nagyon szereti és nagyon ügyes is! Lehet, hogy ő is a bőgőt választja majd?

És a másik fiad?

NÉVJEGY: LÁZÁR GYULA BŐGŐ SZÓLAMVEZETŐ

Született: Eger, 1982. 05.29.

Amire a legbüszkébb: a családjára, ikerfiaira és feleségére

Legérdekesebb hely, ahol játszott: Sydney-i Operaház

Mit csinálna, ha nem zenével foglalkozna: „Nagyon szeretem az autót, szerintem autószerelő lennék.”

Mit olvasott utoljára: Frei Tamás Babel című könyvét

Jótanács a bőgőzni készülő fiatalok számára: „Csak lazán!”

Másik fiam, Gyuszi, dobolni tanul.

Milyen, mikor az embernek két egyforma gyereke van?

Kétpetűjű ikrek, szóval külsőre nem teljesen egyformák, olyanok, mint két „hétköznapi” tesó. De, izgalmas az élet velük, az biztos.

Mesélnél egy kicsit a saját bőgődről?

Elég régi hangszer. Megtisztelő számomra, hogy barátomnak mondhatom Rácz Barnabást. Ő Európa egyik legnagyobb bőgőkészítője és restaurálója, és az ő műhelyéből sikerült ezt a hangszert megszereznem. Ő restaurálta, benne van a keze munkája. Régi vágyam, hogy szeretnék majd egy új hangszert is készíttetni a mesterrel.

Akkor ezek a hangszerek nem egy életre szólnak?

Hát van, akinél igen. Mivel hangszerész családból származom, nálunk soha nincs vége a hangszervadászatnak...(nevet). Egy pár éve egyébként nagyon elkezdett érdekelni a hangszerkészítés világa is, be is szoktam segíteni édesapám műhelyében. Ez a másik szenvedélyem a bőgőzésen kívül. Legerősebb vágyaim közé tartozik, hogy

egyszer elkészítsek egyedül egy nagybőgőt. De ehhez még sokat kell tanulnom.

Mennyi ideig tart, amíg az ember a nulláról elkészít egy hangszert?

Egy bőgő folyamatos, intenzív munka mellett körülbelül három-négy hónap alatt készül el.

Ennyi időigényes hobbi mellett hogy állsz szabadidővel?

Elég kevés van belőle, azt a kevéskét is próbálom a családdal, a gyerekekkel tölteni. Az ikrek most nyolc évesek, még nagyon szükségük van minden instrukcióra, nevelésre, most kezdik az életet. Sokat sétálunk, biciklizünk, sportolunk, úszni járunk. Néha zenélünk is együtt.

Hogyan tudsz kikapcsolni, hogyan pihensz?

Édesapám műhelyében segídezni, vagy csak figyelni a munkafolyamatot, nekem az a pihenés. Otthon pedig a különböző vonós hangszerekről készített képek nézegetése, behatárolása, a

hangszerkészítők felismerése. Például az olasz hangszereket ezer közül is fel lehet ismerni.

Feleséged szintén zenész?

Nem, ő kiskorában hegedült, de aztán a vonót ol-lóra cserélte, fodrász lett, majd egy huszárvágással ügyvédségéd. De nagyon megértő, hála Istennek. Nálunk, zenészeknél nagyon ritka a valódi, munka nélkül töltött hétvége vagy ünnep. Nekünk akkor is menni kell. És mivel feleségem édesapja szintén bőgős volt, testvére pedig hegedűs, az ő oldaláról is tele a család muzsikussal, így hát feleségem is tudja, milyen is a zenész élet.

A végére maradt a legérdekesebb kérdés. Hogyan fér be a bőgő az autóba?

Simán! Egy Polski Fiatban is lehet bőgőt szállítani....

Budai Krisztián szólamvezető-társáról és barátjáról:

„Gyuszival a barátságunk sok évre nyúlik vissza. Sok időt töltöttünk együtt az akadémiai évek alatt. Lenyűgöz az a fajta tudása, hogy minden zenei műfajban megállja a helyét. Ilyen bőgőst nem ismerek rajta kívül. Az ikrei nagyon különleges gyerekek.”

A nagy Góbé

Vizeli Máté, a műfaji sokszínűség nagykövete

Épp csak elmúlt 32 éves, de annyi mindent tett le a zenei élet asztalára már eddig is, hogy nem mondhatjuk csak úgy, lazán, hogy „Hja, könnyű neki!” Mert az igaz, hogy beleszületett a zenébe, hogy két primás is van szűk családjában, meg hogy már ötévesen hegedült. De, hogy a komoly zenében, a népzeneben és a világzenében is otthonosan mozog hegedűsként és brácsásként; hogy klasszikus szakon is, népi vonós szakon is tanít ugyanabban a zeneiskolában; hogy egy népi és egy barokk zenekart is alapított; hogy fesztiválok tucatjain és táncházakban muzsikál; hogy sok műfajt előszeretettel és élvezhetően ötvöz; hogy versenygyőztes zeneszerző is, aki „mellesleg” Junior Prima-díjas és a PhD-je is készül... Nos, ez azért pestiesen szólva: nem semmi!

Szöveg: Viant Katalin

A fenti jellemzés a vidám, lendületes, kedves, remek humorú, közvetlen, igazi mai fiatal hegedűművészre, Vizeli Mátéra vonatkozik, aki barátja, Dobos Dániel Sylvanus c. „kortárs” és – mint mondta – szép darabját adja elő a zenekarunkkal.

Nagyon színes az életed, Máté, nem is tudom, melyik témánál kezdjük. Szerinted? Dobos Dánielnél? A Sylvanus c. művénel? A népi hegedű kérdéskörénél? A barokknál? A tanításnál?

Kezdjük Daninál! Mi a Zeneakadémia ún. DUX-köréből ismerjük egymást, melynek az a feladata, hogy az egyetemi életet, a gólyatábort szervezze a hallgatói önkormányzat mellett. Mivel Dani és köztem kb. 6-7 év van, így amikor ő tagja lett a körnek, én már kicsit passzívabb voltam, így inkább csak látásból ismertük egymást. A következő találkozásunk a Birinyi József által szervezett Csutorás táborban, Örkényben volt, ahol én négy éve tanítok már, és ahol egyszer csak megjelent Dani azzal, hogy ő népi hegedűt szeretne tanulni. S bár ebben a táborban én brácsát tanítottam, mert a népzeneben ez a fő hangszerem, itt közelebből megismertük egymást, barátságba kerültünk. Elmondta, hogy gyerekkorában csellózott, tehát a vonóshangszer, mint olyan, nem ismeretlen neki, hogy hegedülni csak

most kezd, mert nagyon érdekli a népzene, hogy irt is már olyan zenét, melyben használt fel népzenei vagy népzeneire utaló elemeket. Ezt követte a Magyar Zeneszerzők Egyesülete által

kiírt verseny, melyen mindketten indultunk, és melyen én, a legnagyobb megdöbbenésemre, nyertem, pedig nem is végeztem zeneszerzés szakot a Zeneakadémián, csak a konziban, Dani pedig a 2. díjas lett. Itt közölte velem, hogy szeretne beiratkozni hozzám a Tóth Aladár Zeneiskolába, népi hegedűt tanulni. Azóta már a tanítványom is. **Érdekes, az ember azt gondolná, hogy egy Zeneakadémiát végzett zeneszerző nem a középfokú zeneoktatásba iratkozik be, hanem a Zeneakadémia Népzene tanszékére, ami hál' Istennek, oly sok év után, végre van nekünk. Így lehet igazán jól megtanulni egy hangszert, az alapoknál kezdve? A népi hegedű más módszertant igénylő hangszer?**

Még csak nem is középszintre iratkozott be, hanem alapszintre, hisz a Tóth Aladár Zeneiskola nem „konzi”. Itt említem akkor meg azt a kérdéskört, amivel a doktori iskolában épp foglalkozom, hogy amikor a gyerekeknek kezdünk el népzenei tanítani, akkor kicsit jobban kellene közelítenünk a klasszikus metodikához, a klasszikus zenei ismeretekhez, mert nem a népzenei ismeretekben, beállítottságban vannak hiányosságaik, hanem inkább az alapvető hangszerkezelésben. Majd ezt követően derül ki, hogy a gyerek vagy a felnőtt mit is fog játszani. Daninál is így fogtunk hozzá. A korábbi tanulmányai miatt mindent tudott elméletben is, a cselló miatt gyakorlatban is, de neki mégis harmadik-negyedik osztályos hegedűiskolából adtam feladatokat a népzene mellé, mert e kettőt próbálom mindig összekapcsolni. Dani lejár a Góbé táncházába, a FONÓ-ba, ahol az a gyakorlat, hogy a tanítványaink vagy bárki beállhat közénk, mert a népzenei élő szituációban lehet a legjobban megtanulni. Így lett az évek során egyre szorosabb a kapcsolatunk, a barátságunk.

Az élő szituáció óriási hatását én is megtapasztaltam, amikor zongoristaként egy zsebre álló népi hangszereken, a furulyán akartam megtanulni játszani. Ez ugyan nem sikerült, de tilinkóval beálltam a népzenei „nagyok” mellé, és ez máig az egyik legnagyobb zenei és közösségi élményem. Ha már a népi hangszerekről beszélgetünk, érdekelné, hogy létezik-e egyáltalán népi hegedű, s ha létezik, van-e különbség a klasszikus és a népi hegedű között. Nincs népi hegedű és semmi, egyáltalán semmi különbség nincs a klasszikus vagy a népi zenéléshez használt hegedűk között.

Sem méretben, sem a húrok számában?

Nincs különbség. Ezért is furcsállottam, hogy a világhálón azt olvastam valahol, hogy a mű népi hegedűre íródott, és hogy én népi hegedűn fogok közreműködni. Klasszikus hegedűn klasszikus zenét fogok játszani. Az egyetlen egy széki dallamot leszámítva nekem egyáltalán nem népzenei kell játszanom Dani darabjában. *{Szék: község Erdélyben. Elzártága miatt máig igen gazdagon és épen maradt meg tánc- és zene hagyománya, melynek rendszeres gyűjtése több évtizede folyik. – Szerk.}* Viszont népi hegedülési technikával kell játszanom, mert ilyen elemek vannak benne, pl. a kecskevibrató (ez egy nagyon figyelemfelkeltő hangot eredményez) vagy a körülírások. Hasonló díszítések a klasszikus zenében is vannak, csak nem ebben a kivitelezésben. Ehhez a népi játékmódhoz természetesen kell némi népzenei gyakorlat, de amit ilyen módon kell játszani a darabban, az nem annyira nehéz, mert Dani csak részben építkezett népi elemekből, motívumokból. Van azonban más írott anyag is a kottában, ami arra utal, hogy egyes részeket népzenei technikával kell játszani, de ez nem népzene, mert ezt a szerző komponálta.

Mivel közönségünk emlékezhetsz Dubrovay László Concerto c. művére, mely szimfonikus zenekarra és népi hangszerekre, dudára, cimbalomra, tekerőlantra és furulyára íródott, utalnék rá. Van azonosság, különbség a két mű között?

Igen, az valóban egy népi Concerto, amelyben népzenei hangszerek is zenéltek a koncerteken, pl. Havasréti Pali, Lányi Gyuri. De Dubrovay Lászlónál sem fedeztem fel eredeti népi dallamot: az is megírt zene, de olyan, melyben a népi technikát kell alkalmazni, pl. a dudán csippantani, a tekerőn recsegni kell. Ebben hasonlít a kettő, de Dani műve azért más és rendkívül nehéz, mert itt az egyik pillanatban népi technikával kell játszani, a másikban meg úgy, mintha Brahms hegedűversenyét játszáná az ember.

Nem lehet könnyű feladat.

HÁTTÉR: VIZELI MÁTÉ

32 éves, nagykanizsai származású zenész, zenetanár, zeneszerző. Budapesten él, a VI. kerületi Tóth Aladár Zeneiskola AMI tanára, a Góbé zenekar és a Simplicissimus Kamaragyűttes alapító tagja, több klasszikus zenei, népzenei és világzenei formáció rendszeres közreműködője.

Gitárosként

Gyakran játszol szimfonikus zenekarral?

Nem, egyáltalán nem gyakori, sőt ritka és különleges alkalom számomra. Azt is Daninak köszönhetem, hogy én játszhattam a Danubia Zenekarral, a Zeneakadémia nagytermében ezt a művet, és neki köszönhetem e BDZ-s fellépést is. Még a diplomakoncertemen sem kísért szimfonikus zenekar, mert Piazzola Négy évszak című

Nem, de én nagyon élveztem játszani a bemutatón is, és most is élvezni fogom.

Ez lesz tehát a második előadása a műnek. Mit fed a Sylvanus cím, mi a mű témája, hány tétel? Milyen a hangzása?

A mű egytélés, egybe van megírva, és kb. tizenkét perces. Sylvanusra, az erdők, legelők, nyájak, határok római istenére utal az erdőszongásszerű kezdete miatt, de a szilvapálinkára is, konkrétan a népzene miatt.

Milyen érdekes, hogy a Sylvanus szó nekünk két szót rejt!

A zene is kettős: tonális, abszolút dallamos zene, de mondhatnám rá azt is, hogy eklektikus, mert néha kicsit Bartókos, sőt Ligetis felrakások vannak benne, bizonyos helyeken, de erőteljesen filmzenei jellegű is. Mondtam is Daninak, hogy ez itt a Pókemberes rész, ez meg a Star Trekese...

Ezek a részekon kívül, amiket a mi filmzenekedvelő közönségünk bizonyára „kiszúr”, van-e olyan hely a műben, ami különösen nehéz pl. a már említett váltások miatt?

Az elején lehet, hogy kicsit meglepődik a közönség, mert gyakorlatilag onnantól kezdve, hogy belépek, egy jó egy-másfél percig csak természetes üveghangokat játszom, egy húron, ami kicsit mintha a tilinkót utánozná.

Ez nagyon halk hang. A zenekar itt játszik „alattad”?

Csak halkan, mert üveghangot nem lehet hangosan produkálni. Aztán később erre felelgetnek a fűvósok, a fuvola, a pikoló, majd elkezdek „normálisan” is játszani, és a zenekar is megszólal.

darabját játszottam hegedűversenyként, amihez csak vonószekerek kellett.

A bemutató óta eltelt pár év, gondolom, most másként fog a mű felcsendülni: a világgal együtt változik az előadóművész elképzelése egy-egy műről, és bizonyára Gábornak is más kérései-elképzelései lesznek a művel kapcsolatban, mint a korábbi koncert karmesterének. De hogyan történt a felkérés? Gábor hogy talált rá a műre és rád?

Gábert nagyon régóta ismerem, mert még akadémista koromban sokszor kisegítettem a BDZ-ben, sőt még egy próbajátékra is elmentem. Nem tudom, min múltott, hogy akkor nem kerültem be, de utólag már nem bánom, mert a tanítással sokkal könnyebb a mostani életemet összeegyeztetni, mint a szimfonikus zenekari munkával. Erre a koncertre mégsem Gábor kérését meg engem, hanem Dani, akkor, amikor Gyöngyösi Levente *{Akinék kulcsszerepe van a BDZ éves kortárs műsorának összeállításában – Szerk.}* és Gábor műsorra tűzték a darabját. Olyan speciális ismeretek kelleneek ugyanis ehhez a műhöz, hogy aki még életében nem játszott népzene, annak nem fog úgy megszólalni. Nyilván nem akartak egy „random” embert felkérni.

A közeljövőt említetted. Hallhatnánk terveidről, fellépéseidről?

Remélem, hogy 2020. aug. 15-től feloldják a koncertekre vonatkozó, a járvány miatt bevezetett tilalmat, és újra indulhat a koncertélet. Addig még annyit a BDZ-vel való munkámhoz és Budafokhoz, hogy én felléptem már itt, egy ismeretterjesztő előadás keretében, ahol Kodály

Fölszállott a Páva c. művét mutatták be. Oda Berán Gábor hívott meg azzal, hogy játszunk egy népzenei összeállítást e témához kapcsolódva. Kitaláltam egy bogyziszlói, tehát dél-dunántúli zenei blokkot, amiben csak páva-dallamok voltak, és ezt hárman, Lombos Palival (a BDZ bőgőseivel), el is játszottuk.

Zenei sokszínűség honnan gyökerezik?

Olyan családba születtem bele, ahol apukám és az öccse primás, a bátyja néptáncos. Gyerekkoromtól a népzeneben éltem, és már kétévesen hegedűt kértem karácsonyra, öt évesen kezdtem hegedülni, és jól is ment nekem. Apukáméktól rendszeresen hallgattam népzenei, később játszottunk is együtt, sok mindent tudtam is, de ez inkább passzív népzenei tudás volt. Tizenkét éves voltam, amikor Kertész István tanár úr meghallgatott, és azt mondta, hogy lehet belőlem valami. Ő készített fel a konzis felvételre, ahová fel is vettek, és ettől kezdve nem foglalkoztam népzenevel, de sokat hallgattam, pl. a Tékát, utazás közben. De engem kezdettől fogva érdekelt a zeneszerzés is, ezért bejártam Kocsár tanár úrhoz, megmutattam neki a darabjaimat, így már a második évtől zeneszerzés szakot is hallgattam. Tizenegyedik évfolyamba jártam, amikor írtam egy Country szvit c. darabot, amiben amerikai és ír country zenét használtam fel, és ennek óriási sikere lett a konziban. Kiss-B. Ádám barátom, évfolyamtársam, aki Kiss-B. Attila fia, még a koncert napján felhívott azzal, hogy írjak egy hasonló darabot, csak ne a country zenét használjam fel, hanem a magyar népzenei. Pedig nem is tudta az én népzenei családi kapcsolódásomat, nem tudta azt sem, hogy Vizeli Baláznak rokona lehetek. Lelkesen vállaltam a felkérést, és egy évvel később, egy hasonló konzis koncerten elő is adtuk ezt a darabot is, nagy sikerrel. Ekkor én brácsáztam, mert akkor nem ismertem egyetlen embert sem, aki meg tudta volna oldani, hogy három húrú, ún. mezősegi brácsán játszunk, aminek ráadásul a három húrja egy síkban van, és egyszerre kell rajtuk játszani. A klasszikus zenészek nem ismerik a hangszert, a népzene-szeknek túl nehéz és szokatlan lenne. A koncert után úgy gondoltuk négyen zenészek, hogy érdemes lenne együtt maradnunk. Így aztán megalakult a Góbé zenekar. Ez után vettek fel bennünket a Zeneakadémiára, ahol én hegedű szakon Kertész tanár úrhoz és Banda Ádámhoz jártam. Közben rájöttem, hogy a brácsa azért tetszik nekem nagyon, mert zeneszerzői lelkem számára

az akkordok és a kíséret is nagyon fontos, ezeket pedig a brácsa kiválóan ötvözi. Így akadémistaként jártam a Zeneakadémia népzenei tanszékére is, ahol Árendás Péternél népi brácsát lehetett hivatalosan is tanulni. Ez azért is izgalmas időszak volt, mert egy helyen voltunk a dzsessz tanszakkal, akikkel kölcsönösen átjártunk egymáshoz. Amikor 2013-ban hegedűből diplomáztam, felvételiztem népi brácsa mesterszakra, el is végeztem, s ma már hivatalosan brácsás is vagyok.

Szerintem az „átjárás” jó dolog, még ha mindenkinek van is egy saját útja. Jó, ha kitekint más műfajokra, hangszerekre is. Ez csak színesíti, gazdagítja a sajátját.

Igen, szerintem is. Mindig is hirdetem, amikor hegedűre jártam. Ez akkoriban még sok mindenkinek nem tetszett, de azóta sokan rájöttek, hogy van benne valami. Hiszen tulajdonképpen a klasszikus hegedűsnek kellene a legtöbb műfajban legalább egy kicsit tájékozottnak lenni, hiszen a klasszikus zenében bármi előfordulhat. Ha egy zeneszerző adott esetben dzsesszes, rockos vagy épp népzenei jellegű, vagy ilyen elemeket tartalmazó művet ír, akkor arról az előadónak tudnia kell, hogy honnan is jön, hogy is csinálja. Én nagyon „rámentem” erre, mert engem mindig is rengeteg stílus érdekelt, és ez a sokat fesztiválózó Góbé zenekar munkásságán is látszik.

Ez is hasznos, hisz ha a fesztiválokon a fiatalok sokféle zenét hallanak, remek minőségben, élőben, akkor rácsodálkozhatnak a műfajok gazdagságára, és választhatnak kedvükre valót, ha addig netán nem tették volna meg.

Nagy eredménye a mi népzenei alapú popzenénknek, hogy sokan kezdtek érdeklődni az autentikus népzene iránt, bennünket hallgatva, lementek táncházba, mert érdekelte őket, hogy honnan is jön az, amit mi játszunk. És most már szeretik a népzenei, a néptáncot.

Jó a mai fiataloknak, mert anno nem volt a zenei képzés ilyen sokszínű.

A népzenei életben a 70-es években kezdődött bármi és minden...

És az is jó, hogy ma a népzene-szek is szerezhettek „doktorit”, tudományos fokozatot...

Mint Árendás Péter és Bolya Matyi, akik DLA-fokozatú doktorok. A zenei sokféleségről jutott eszembe a Simplicissimus zenekar, mely a barokk vonalat képviseli az életben. Itt is kapcsolódási pontokat kerestem. Bach korában a népzene, a

klasszikus és a könnyűzene még nagyon közel állt egymáshoz, és sokszor ugyanazok a muzsikusok játszották mindhármat. Az nyilván egy természetes folyamat volt, hogy ez a három féle zene eltávolodott egymástól. Ez nem is baj, de egy picit közelebb kellene hozni őket egymáshoz annál, ahogy most vannak. A zenekarunkat is azért hívják *Simplicissimus*-nak, mert élt az Osztrák-Magyar Monarchiában egy német zeneszerző, Daniel Speer, akinek ez volt az álneve. Ő írt is egy daljátékot a kalandozásairól, és érdekes, hogy ebben táncjátékok vannak, amiket ő például magyar, vagy román, vagy kozák táncoknak hív, s amiket a Monarchiában gyűjthetett. Az együttesünk „normális” barokk zenét is játszik az olasztól a franciáig, de keressük a kapcsolódási pontokat a magyar barokkkal is, a népzenevel is. Ezért állítottam össze koncertet az 1730-as Aponyi-kódexből.

Ez a kutatás, sokműfajúság, gondolom, a zenészek egyéniségéből fakad, hisz biztosan van, akit soha nem lehet rávenni arra, hogy „átjárjon” más műfajba. Nagy öröm számunkra, hogy Vizeli Máté személyében egy ilyen sok műfajban mozgó, sokoldalú fiatal művészt ismerhet meg közönségünk egy szép, kortárs mű szólistájaként. Sok sikert kívánunk!

Közönségünk Vizeli Máté hegedűművészt 2020. szept. 25-én, 19:00-kor hallhatja a Budafoki Hangversenyesték bérlet keretében, amikor is Dobos Dániel Sylvanus c. kortárs darabjában működik közre hegedűn, Hollerung Gábor vezényletével. Az esten felhangzik továbbá Beethoven: Hármasszene és Muszorgszkij – Ravel: Egy kiállítás képei. Közreműködik: Soltész Ágnes – hegedű, Kószás Ágnes – cselló, Réti Balázs – zongora. Vezényel: Hollerung Gábor.

Pernye András

„Nem azért muzsikálunk, hogy ne legyen csend”

A negyven éve, 52 évesen elhunyt, örök fiatalként eltávozó zeneesztétát, dzsessztörténészt, zeneszociológust, tanárt, a zseniális zenei népművelőt, a Ki mit tud? remek zsűrijének országosan ismert, tán legkedveltebb tagját idézzük most meg a Hangoló hasábjain. **Pernye András** tanítványával, Hollerung Gáborral együtt emlékezünk.

Az anyagot összeállította, Hollerung Gábor gondolatait teregette és lejegyezte: Viant Katalin

Rengeteg gondolatom van Pernyével kapcsolatban – kezdi emlékeit idézni Hollerung Gábor. – Annál is inkább, mert ő az egyik általam legtöbbet idézett ember a munkám során. Elképesztő mennyiségű emlék karcolódott be az agyamba, melyekre többnyire szóról szóra vagy gesztusról gesztusra emlékszem.

AZ ÉLET EGYENLŐ AZ ELLENTÉTEK SOROZATÁVAL

Pernye András hihetetlen személyiség volt, aki a gyermekkorában elkapott gyermekparalízis ellenére az élet teljességét árasztotta magából. A teljességet átélve és adva volt képes beszélni az életről a zene kapcsán az általa kiválasztott, emblematisz zeneművek elemzésekor, melyeket a zenetörténet órákra hozott. Ezt olyan univerzális sugárzással tette, olyan teljességgel magyarázott, hogy minden fogékony ember számára meghatározó volt életútja során. Így rám is, aki tizenhét évesen ismertem meg őt, és huszonkét éves koromig voltam a tanítványa a Zeneakadémián. Mondhatjuk tehát, hogy sokat találkoztam vele. Ő életében azok közé az emberek közé tartozott, akik – ahogy ezt József Attila mondja – nem „középiskolás fokon” tanítottak, hanem valami egészen más dimenzióba helyezték mondandójukat. A fő gondolata tán az volt, hogy az életben minden ellentétben valósul meg. Tőlem is ezt hallják hallgatóim a koncerteken, az énekkari próbákon. Pernye abban volt zseniális, hogy mindenre azt mondta: „Az lehet, hogy ez így van, de az is lehet, hogy mégsem így van. Lehet,

hogy ebben a dologban emez látszik, de amaz is benne van.” Így az emberekben az általa bemutatott művek kapcsán kialakult egyfajta érdeklődés és érzékenység ezek iránt az ellentétek iránt.

Tőle tanultam azt is, hogy csak az egyszerű dolgokban van igazság. Amit egyszerűen nem tudsz megfogalmazni, az már nem igaz. Az már fél igazság, az már túl van árnyalva, az már bizonytalanságot, adott esetben tudáshiányt mutat. Ő valami elképesztő egyszerűséggel tudott beszélni a legnagyobb dolgokról, és ettől volt érthető a tizenéves ember számára is, ettől volt inspiráló. Az ember megpróbálja követni a tanításait, mert látjuk, érezzük tanai igazságát, ránk gyakorolt hatását.

PERNYE IMÁDTA A DZSESSZT!

Ő maga is valójában dzsesszklarinétosnak készült. A 70-es években Magyarországon a dzsessz gye-

HÁTTÉR: PERNYE ANDRÁS

1928. nov. 19-én született, és tragikus körülmények között hunyt el 1980. ápr. 4-én, Budapesten. Édesapja, Pernye Károly gépészmérnök, apai nagybátyja, Otto Schulhof zeneszerző, a Bécsi Operaház karmestere volt. András 1946-tól a Budai Zeneakadémián tanult klarinézni Berkes Kálmántól, majd ugyanitt zeneszerzést Vasady Balogh Lajostól. A gyermekbénulás maradandó károsodást okozott testében, ezért az aktív zenélés helyett a zenetudományt választotta. Tanára volt pl. Szabolcsi Bence, Bárdos Lajos, Újfalussy József – tanítványa pedig (mások mellett) Hollerung Gábor. Volt ő a Zeneműkiadó lektora, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola zenetörténet/zeneelmélet tanára, majd a Zeneakadémia egyetemi docense, aki segítette a pályakezdőket, pl. Cziffra Györgyöt, de kiemelkedő szerepet játszott a magyar dzsessz megszületésében is. Kivételes műveltsége legendás volt. Számos könyv mellett 15 éven át, heti rendszerességgel írt kritikát a Magyar Nemzetbe, és 7 éven át az MR dzsessztörténeti sorozatát szerkesztette. Országosan népszerű a Ki mit tud? zsűritagjaként lett. Erkel Ferenc-díjat 1975-ben kapott. 2002 óta védett sírját a Farkasréti temetőben kereshetjük fel.

rekcipőben járt. Én magam Pernyétől azt tanultam e műfaj kapcsán, hogy muszáj hétköznapi, természetes módon, egyszerűen létezni, élni, ha a művészetet fel akarjuk mutatni, át akarjuk adni. Ne a művészet templomát építsük folyton, ne azt figyeljük, hogy elég szent-e ez a templom, és ne a titkunk, az egyéniségünk, az egyediségünk, a különlegességünk soha meg nem ismételhető szobrain dolgozzunk, hanem azon, hogy megértésük az emberek a művészetet! Mert tévedés azt hinni, hogy a művészet annyira speciális, hogy ne lenne mondanivalója a hétköznapi emberek számára. Én a 70-es évek elején is azt mondtam a közönségnek, hogy tessék tapsolni, nyugodtan, akkor is, ha épp „nem illik”. Tökéletes ál-szentségekre építjük fel a művészet átadását, amivel nem érünk el semmit.

ZENEAKADÉMIA, XVIII. SZOBA

Pernye a Zeneakadémián három évfolyammal foglalkozott, mert a negyedik évben már Földes Imre tanította a magyar zenetörténetet. (Ő egyébként a másik nagy mentorom volt és az ma is, hála Istennek!) Pernye három napon át tanította a három évfolyamot, kettőtől ötig a XVIII. terem-

ben. A zenetörténetórákon csak ő beszélt. A vizsgákon kétfajta jegyet adott: ötöst és kiválót. Egyszer adott négyest egy vizsgázónak, aki megalázta, megbántotta, megsértette őt. Pernye megkérdezte tőle: „Hogy tehet maga ilyet?” – és azzal bocsátotta el, hogy ne is jöjjön többet vizsgázni. Nem ő volt az egyetlen, aki bunkósággal, primitívséggel „ajándékozta” meg ezt az embert, és sokan nem is jártak el az óráira. Én talán soha nem hiányoztam... Egyébként azt vallotta, hogy aki nincs ott, az nem is hiányzik. Biztosan nem esett jól neki, hogy kevés hallgatója volt, de ő az az ember volt, akit ez nem érdekelt. Ő átadta nekünk a tudását, az meg a mi dolgunk volt, hogy ezzel mit kezdtünk. Tőle tanultam azt is, hogyha az életedben van egy-két tanítványod, akit megérte tanítanod, akkor az életed már nem volt hiábavaló.

TANÍTÁS: EMBLEMATIKUS MŰVEKKEL

Óráira darabokat hozott. Azt tartotta – és én ezt is eltanultam tőle –, hogy vannak a zenetörténetben emblematikus művek, és azokat kell birtokba adni a közönségnek, a következő generációnak. Az esszenciális tudáshoz pedig e műveken keresztül lehet eljutni. Úgy vélte például, hogy a hegedűirodalom nagyon szegényes, mert a zeneszerzők jó része zongorista volt, tehát ab ovo nem ismerték úgy a hegedűt, nem tudtak rá olyan remekműveket írni, mint zongorára... Ezért is kell kiragadni azt a pár „rendesen megírt” művet, s azokat játszani. A zeneművekre nem zeneműként tekintett, hanem életműként, vagyis az életet, annak értelmét tükröző jelenségnek tartotta őket. Azt írta magáról, hogy az Isten tenyerén, ahol magát tudja, nem érheti bántódás, s ide, erre a filozofikus szintre kívánja emelni a zenét is a pusztán esztétikai szintről.

Jómagam is azt vallom, hogy a zene, ha esztétikai értelemben beszélünk róla, a világot tükrözi vissza, ahogy minden művészet is a világot tükrözi vissza. Tehát ha egy zeneművet elemzünk, akkor a világról is kell beszélünk. Ha egy előadásról beszélünk, akkor annak a megjelenéséről, a manifestálódásáról is kell beszélünk, vagyis arról, hogy a gondolatot közvetítette-e. Természetesen lehet figyelni, hogy egy előadásban hány hamis hang van, de nem ez dönti el a zene értékét.

PERNYE TOLLA, KRITIKÁI

Pernye András a szavakkal is remekül bánt, igazi

élmény olvasni írásait, pedig ő még írógépen írta hétről hétre kritikáit a Magyar Nemzet számára, így nem lehetett könnyű javítani, ha egyáltalán szükség volt javításra. És mindemellett zsűritagja volt a *Ki mit tud?* hatalmas nézettségű adásainak, melynek során frappáns, remek, humoros, szírporkázó, hatalmas műveltséget tükröző gondolatokat és mindig szeretetteljes kritikát, tanácsot hallhattak tőle a nézők és a versenyzők. Fehér, kihajtott gallérú ingben ült az asztalnál, kezében az elmaradhatatlan szipkával, cigivel. Mosolyogva.

PERNYE-GONDOLATOK*

Külön köszönet a Gondolat Kiadó igazgatójának, Bácskai Istvánnak, aki digitális formában rendelkezésünkre bocsátotta a Pernye András kritikáit tartalmazó „Budapest hangversenytermeiben” c. kötetet.

„Az Úr hordoz engem a tenyerén, és engem semmi baj nem érhet...” - mondja egy rekedtes hang, némi beszédhibával egy régi hangfelvételen, melyen Bachról beszél. Bachról? Vagy magáról, elvekről, életéről, életfilozófiáról? Mindenről, pedig „csak” Bachot emlegeti ebben a hétperces interjúban. Hangját hallva magunk elég képzelhetjük a hanghoz tartozó arcot, a dús sötét haját, a mindig szipkát/cigit tartó kezét, a sötét öltönyére szélesen kihajló gallérú, legendássá vált fehér inget.

Zenéről, muzsikálásról, kultúráról

- A zenei élmény: megrendítő dolog.
- Örömmel, odaadással és szeretettel, mindenféle technikai jellegű előítélettől mentesen kell muzsikálni.
- A kultúrát nem lehet egyszerűen átlátni, importálni vagy exportálni.

Zeneszerzőkről

- Bachnak Isten léte olyan természetes volt, mint egy székláb.
- Bartók zenéjének egyszerűsége az a vonása, amely őt a legnagyobbak közé emeli.
- Webern hallgatag, zárkózott, mélyen érző egyéniség, olyan, mint valami orchidea, amely tévedésből az Északi-sarkon kelt ki a fagyos talajból.

Zenei műfajokról, hangszerekről, zenei felfogásokról, előadásmódról, hangszerelésről

- „Az olyanféle műveket, mint a passió, körülbelül annyi ember adta elő összevéve, mint ahány a mai előadások alkalmával egyedül a szoprán szólamban szerepel.”
- „A furulya nem egy nagyszerű hangszer, maga mégis nagyon jól játszik rajta.” (Ki mit tud?)
- „A modern nagyzenekari vonóskóruson „nem jön át” a fafúvók szonórus hangja, nem is beszélve az általában 80-100 tagú énekkarról, amely még jobban elfedi őket.”
- „A zongora zöldellő folyondárokkal ékesíti a cselló intonálta lágy, énekeszerű melódiát.”
- „A muzikusok kitűnően játszanak – de itt-ott mintha nem mernének szabadon játszani. Ugyanez vonatkozik a kórusra meg a szólistákra is.”

Sokszor kezdte úgy mondandóját, hogy: „*Nem tudom, Önök tudják-e, hogy...*”

Ennek a zsűrinek az volt az értéke, hogy tagjai, Rábai Miklós, Petrovics Emil és Szinetár Miklós is nagyon magasán kvalifikált emberek voltak, és hogy elsősorban a tévénezőkhöz és a közönséghez szóltak, mert tudták, hogy milyen óriási a műsor nézettsége. És hogy miért volt ebben a társaságban Pernye kiemelkedően nagyszerű, tán a legnagyobb közönségkedvenc? Mert itt is azt a bizonyos különös hétköznapi ságot képviselte.

A *Ki mit tud?* zsűrijében Petrovics Emmillel és Major Tamással

- „A kórus elmondta nekünk mindazt, amit a hangszerek már nem mondhatnak el.”
- „Önök úgy énekelnek, ahogy én a legjobban szeretem. Valahogy nem operaénekes módon énekelnek. Kedvesen, egyszerűen, tisztán.” (Ki mit tud?)
- „Nem szeretem a cigányzenét, de ezek a fiúk olyan jól játszanak, hogy muszáj szeretni.” (Ki mit tud?)
- „Az igazán jó dzsesszprodukciónak csak igazán jó közönség előtt – mondhatnánk: közreműködésével – születik.”
- „Az egyik felfogás szerint arra kell törekedni, hogy a mű a lehetőségekhez mérten ugyanúgy szólaljon meg, mint Bach korában, a másik szerint a régi műveket „korszerűsíteni” kell. Mindkét nézet számos igazságmozgatót tartalmaz, még akkor is, ha a maga tisztaságában egyik sem oldhatja meg a problémát.”
- „Súlyosan tévednek azok, akik érdelemmentességben próbálják meghatározni a modern interpretációt.”
- „Hangszerelési gyermekesek, módfelett csúnyán és üresen szólnak.”

Előadóművészekről és amatőrökről

- „Ha Brahmsot vezényel, akkor valóban Brahms-muzsikát hallunk. Márpedig ennél nagyobb dicséretben előadóművészt nem részesíthetünk.”
- „Vajon nem kár a drága időért, amikor Lisztet magát hallhatjuk?” (írja egy zongoristáról...)
- „Az amatőr zenélés vagy a dilettantizmus magas rendű és mindenképpen pártfogolásra érdemes tevékenység egészen addig, amíg a zenekedvelők magánügye marad. A beléptijegy ellenében produkált amatőrség azonban hivatalból üldözendő.”

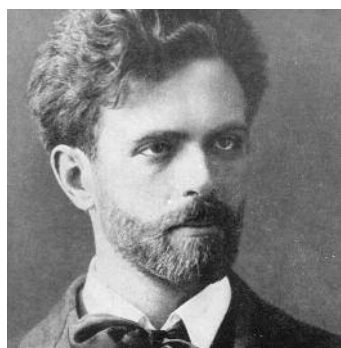
Magyarország zenei térképe III.

Mindig csak napfényre vágyunk. S keressük mindenütt.

Tovább karikázzgatjuk előző lapszámunkban közzétett képzeletbeli térképünket, noha világos: soha végére nem érünk... Az bizonyos, hogy tán nincs is település, ahol ne született volna valaki, aki a magyar zenei élet térképére joggal felkerülhetne, és aki legalább egy másik neves személlyel ne állt volna kapcsolatban. Mondhatjuk, hogy mivel mindenki mindenkit ismer(t). Hogy a már sikeres zenészek segítik, segítették fiatal pályatársaikat. Hogy minden pályakezdő kap(ott) valamely ismert pályatársától biztatást álmai megvalósításához.

Osszeállította: Viant Katalin

***Kecskeméten** született Kodály Zoltán (1882. dec. 16.) háromszoros Kossuth-díjas zeneszerző, zenetudós, zeneoktató, népzenekutató, az MTA tagja, majd elnöke 1946-tól 1949-ig.

***Keszthely.** Goldmark Károly (1830. máj. 18.) zsidó származású, német anyanyelvű, magyar-osztrák zeneszerző, hegedűművész, zenepedagógus. Szegény kántor család gyermeke volt, s lett belőle a Sába királynője c. opera révén Európa-szerte a század egyik legnagyobb közönségikert elért szerzője.

***Kéthelyen,** a somogyi községben született Szimpliczius Barcza József (1847. febr. 19.), kinek apja is cigányzenész volt, Mari lányának pedig férje a

Barcza-zenekar egyik tagja, az a Rigó Jancsi lett, akiről a krémes sütemény kapta a nevét. Szimpliczius és zenekara évenként át muzsikált Kaposvárott az 1911-ben épült Turul szállóban, de amikor Rippl-Rónai József kezdeményezésére 1912-ben nagy ünnepséget szerveztek Szimpliczius munkásságának negyvenéves évfordulójára, a hálátlan kaposvári közönség még arra sem méltatta őt, hogy elmenjen a Turul kávéházban megrendezett ünnepségre.

***Kiskunhalas** szülötte az előző lapszámunk címlapján szereplő Miklósa Erika (1970. jún. 9.) Kossuth- és Liszt-díjas koloratúrszoprán operaénekesnő, aki 2019 őszén a BDZ vendége volt.

***Kismartonban** született Galántai Esterházy Pál (1635. szept. 8.) gróf, birodalmi herceg, Magyarország nádora, egyben költő, zeneszerző. Kantátákat szerzett (1711-ben Harmonia caelestis címmel gyűjteményes formában meg is jelentek), amelyek a korai magyar zenetörténet értékes emlékei.

***Kolozsvárott** született 1952. márc. 8-án Selmeczi György Erkel- és Kossuth-díjas, Érdemes művész zeneszerző, zongoraművész, karmester, rendező. Műveit a BDZ rendszeresen bemutatja. Ugyancsak itt született Gyöngyösi Levente (1975.) zeneszerző, aki egyben a BDZ rezidens zeneszerzője, s akinek műveit a BDZ ugyancsak rendszeresen bemutatja.

***Kömlőd** Pálóczi Horváth Ádám (1760. máj. 11.) költő, író, hagyománygyűjtő szülőhelye. „...Somogy és Zala vármegyében igen botrányos énekeket énekelnek, melyek szerzője pálóczi Horváth Ádám, aki Zalában tartózkodott, de Somogyban is voltak birtokai, sőt Gömör vármegye közgyűlésén is különös ellenállást tanúsít-

tott.” A botrányos ének a Stájer tánc volt.

***Köpcsény** (ma Ausztria) a szülővárosa Joachim József (1831. jún. 28.) hegedűművész, karmester, zeneszerzőnek, akit minden idők legjobb hegedűsének is neveznek, s kinek szinte páratlanul széles repertoárja J. S. Bach műveitől az akkori

kortárs zenéig terjedt. Mendelssohn is vele konzultált e-moll hegedűversenyének komponálásakor, Dvořák pedig neki írta a hegedűversenyét, ám ennek ellenére Joachim azt sosem adta elő.

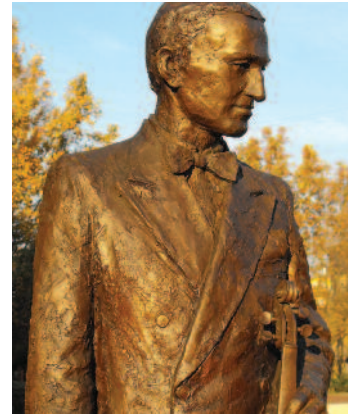
***Kunágota** Szokolay Sándor (1931. márc. 30.) Kossuth-díjas zeneszerző, egyetemi tanár szülővárosa. Segítette a szolnoki művésztelep létrejöttét (1901), de operaszerzőként, tanárként ismert volt. A *Ki mit tud?* legendás zsűritagjaként országos ismertségnek és szeretetnek örvendett.

***Kunszentmártonban** született Lippich Elek 1862. ápr. 11.) költő, művészeti író, aki dal-szövegeket is szerzett. Ezekből Varga József és Gaál Ferenc megzenésítette pl. a *Kiszáradt a nyárfa*, *Szomszédunkban rózs-*

abokor nyílik címűt. A Nyugat 1936. 3. száma szerint: „Mikor a Zeneakadémia éppen fölépült új palotájának belső díszítése szoba került, azonnal Körösfői Kriesch Aladárra gondolt. Így jutott a gödöllői művész életének első, ránk maradt monumentális feladatához.”

***Lommatzsch** (Németország) városában született Volkmann Róbert (1815. ápr. 6.) zeneszerző, zenepedagógus, karmester. „Bár soha nem tanult meg igazán jól magyarul, több leveleiben magyarként említi magát, amelynek alapja lehetett a magyarországi egzisztencia és aktív részvétele a honi zeneéletben. Thern Károlynak írta 1867 jan. 10-én kelt levelében: „...az Ön párizsi sikerét mi magyarok elégedett mosollyal nyugtáztuk...”

***Lugos** (ma Románia) Kurtág György (1926. febr. 19.) kétszeres Kossuth-díjas zeneszerző, zongoraművész, kamarazene-tanár szülővárosa. Kurtág 1998-ban megkapta a zenei Nobel-díjként számon tartott Ernst von Siemens Stiftung-díjat, illetve másodszor is odaítélte neki az osztrák kormány az európai komponistáknak járó nagydíjat.

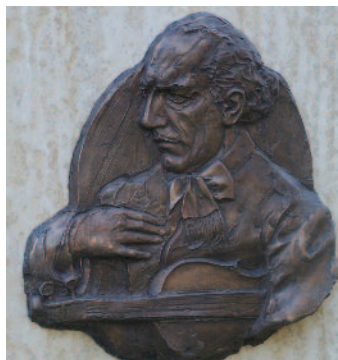
***Makón** született Fátyol Mihály (1909. szept. 19.) zenész, nótaszerző, nagy múltú cigányzenész családban. A Vadászkiút étteremben ekkor jelent meg Belgium akkori királya, aki kézfogással gratulált a remek hegedűjátékhoz, és meghívta a zenekart Brüsszelbe. Dr. Batka István (akinek orosz-lánrésze volt a marosi iszap gyógyiszappá való nyilvánításában) makói nótá- és csárdásszövegeit Fátyol Misinek adta, aki megzenésítette azokat. Szabó Sándor operaénekes énekelte fel a dalokat magnószalagra. 1960-ban együtt játszottak a legelismertebb primás, Lakatos Sándor zenekarával a Korona étteremben.

***Marosvásárhely** Orbán György (1947. júl. 12.) Kossuth-és Erkel-díjas zeneszerző szülővárosa. 1968-tól a kolozsvári Zeneakadémián tanult zeneszerzést. *Rorate coeli c.* alkotását, mely 1992/93-ban született, és a Bartók és Kodály utáni időszak egyik legjelentősebb oratóriuma, a BDZ is bemutatta 2017 októberében.

***Miskolcon** született Pertis Pali (1906), kora egyik vezető cigányprimása. Pertis Jenő zongoraművész, zeneszerző és Per-

tis Zsuzsa csemlaloművész édesapja, Kelemen Barnabás hegedűművész nagyapja, Pertis Jenő prímás öccse. A Hadik kávéházban, majd a Vadászkürt Szállóban játszott, ahol egy ideig Fátyol Mihály volt a segédprímása. Pertis Pali és a Vadászkürt Szálló szerepel Melitta búcsúdalában Ránki György *Egy szerelem három éjszakája* c. musicaljében, melynek dalszövegét Vas István írta: „Pannónia-szálló és Vadászkürt, / Ó, a disztíngvált különterem! / Pertis hegedűje, jaj, hová tűnt? / És a Grill, a kis Parisien?”

***Miskolc** Reményi Ede (1828. jan. 17.) zeneszerző, hegedűművész szülővárosa. A világ öt kontinensén ismert virtuóz, Viktória királynő „udvari virtuóz” címmel kitüntetett hegedűse volt. Művei: Eredeti magyar népdalok és csárdások, Eredeti magyar nép- és táncdal, Nagy hallgató és virtuóz hegedűátíratok.

***Mosonszentjános** Adler Györgynek (1789. ápr. 20.), a reformkor sokoldalú muzsikusanak, zeneszerzőjének, zongoristájának, orgonistájának, hegedűsének szülővárosa. Ő volt Erkel apósa, Adler Vince zongoraművész apja, és egyes

források szerint Haydn tanítványa. 1827-ben költözött Budára, az Úri utcai Czigler-házba. Ekkortájt kezdett játszani a Mátyás-templom zenekarában, melynek 1838-tól haláláig egyházkarnagya lett.

***Nagyabony** (ma Szlovákia) Bihari János (1764. okt. 21.) cigány származású magyar zeneszerző, hegedűművész szülővárosa. Beethoven és Liszt is többször hallotta játékát. A verbunkos stílus egyik legnagyobb képviselője volt: Lavotta Jánossal és Csermák Antallal együtt a magyar zenei romantika ún. virtuóz triászának tagja.

***Nagybecskerek** (ma Szerbia) Petrovics Emil (1930. febr. 9.), kétszeres Kossuth- és kétszeres Erkel-díjas zeneszerző, érdemes és kiváló művész szülővárosa. A Zeneakadémia zeneszerzés tan szakán Farkas Ferenc tanítványa volt. Operákat, balletteket, kantátákat, oratóriumokat, filmzenéket, versenyműveket írt. *„Büszke vagyok magyar hazámra és arra, hogy Európa e csodálatos és tarka, fájdalommal és vidámsággal, elpusztíthatatlan erővel megáldott vidéke a szülőföldem.”* A város másik híres fia Antalffy-Zsiross Dezső (1885. júl.), aki orgonaművészként kora legjelentősebb előadói közé tartozott, zeneszerzőként is jelentős: főként zenekari, kamara-, kórus-, zongora- és orgonaműveket alkotott.

***Nagykanizsa** szülötte Rosenberg Zsigmond (1887. júl. 29.), akit később Sigmund Romberg néven, amerikai zeneszerzőként ismert meg a világ: operettjei tették híressé.

***Nagyszalonta** (ma Románia) volt a „tamburás öreg úr”, azaz Arany János (1817. márc. 2.) szülővárosa. A költő, tanár, lapszerkesztő, a Kisfaludy Társaság igazgatója, az MTA tagja és főtktára is volt, egyben zeneértő és -szerető ember, akinek nemrég jelent meg daloskönyve. Szívesen játszott tamburán (= a hosszú nyakú lantok családjába tartozó pengetős hangszer), bár „babérja hevíti, / Csak gémberező ujját melegíti.”

***Nagyszentmiklós** (ma Románia) született Bartók Béla (1881. márc. 25.) zeneszerző, zongoraművész, népzenekutató, a közép-európai népzene nagy gyűjtője, a Zeneakadémia tanára; a XX. sz. egyik legjelentősebb zeneszerzője.

***Nyíregyháza** szülötte Szentpáli Roland (1977. máj. 8.) tubaművész, zeneszerző. A XIX. századi mély rézfúvós hangszereket (pl. ophikleid, szerpent) koncerteken és saját darabjaiban is megszólaltatja. A BDZ gyakori vendége.

***Pákozdon** született Rigó János (1858. aug. 23.), az egyik legismertebb cigányprímás. Mivel

10 évesen a szüretet már apja bandájában végigmuzsikálta, apja elvitte az akkor a székesfehérvári Magyar Király Kávéházban muzsikáló, már híres Szimpliczius Barcza Józsihoz, aki tehetségesnek találta a 12 éves fiút, és felvette a kávéház zenekarába, igaz, csak cimbalomhordozónak. Pákozdon, a születésnapjához (aug. 23.) közeli időpontban minden évben megrendezik a róla elnevezett fesztivált primásokkal, nótáénekesekkel, néptáncosokkal és persze a híres cukrászsütemény is megköstölhető.

***Pomáz** szülötte Vujicsics Tihamér (1929. febr. 23.) zene-

szerző, népzene gyűjtő. A szerb anyanyelvű magyar zeneszerző a balkáni népek (szerbek) népzenejét gyűjtötte és népszerűsítette Magyarországon. Ismert és kedvelt volt, melyhez pl. *A Tenkes kapitánya* c. film általa írt filmzenéje is hozzájárult.

***Pusztafödemesen** született Izsepfalvi Lavotta János (1764. júl. 5.) zeneszerző, hegedűművész, a verbunkos „delelő korszakának” egyik kiváló képviselője, a verbunkos triász tagja. Művelt muzsikos volt: a

nyugati kultúra hatása művein is fokozottan érződik.

***Rimaszombat** (ma Szlovákia) Pásztory Edith (1903. okt. 31.) zongoraművész, érdemes művész szülővárosa, aki Bartók második feleségének. Rimaszombaton született Blaha Lujza (1850. szept. 8.) színésznő, „a nemzet csalogánya” is. Alig négyévesen már statisztaként szerepelt, hatévesen lépett színpadra az esztergomi Fürdő Szállóban, utoljára pedig 1923-ban lépett színpadra a Városi Színházban.

***Sajókazinc** városában született Egressy Béni (1814. ápr. 21.) zeneszerző, író, színész. Már 1840-től foglalkozott zeneszerzéssel, ő volt Petőfi Sándor verseinek első megzenésítője és számos népies műdal szerzője. Legnagyobb sikerét Szózat c. versének megzenésítésével aratta, ez tette országosan ismertté nevét. A művet 1843. máj. 10-én mutatták be a Nemzeti Színházban.

***Siófok** Kálmán Imre (1882. okt. 24.), az operettjeiről híres zeneszerző, karmester

szülővárosa. Zongoristaként 1897-ben mutatkozott be a fővárosban: csodagyerekként ünnepelték, de a zongorista karrieréről, betegség miatt, le kellett mondania. Első operettjét, a Tatárjárást 1908-ban mutatták be nagy sikerrel a Vígszínházban.

***Somogyszentpál** nevű kis somogyi faluban született Polgár László (1947. jan. 1.) Kossuth-, Liszt- és Grammy-díjas operaénekes (basszus), a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja. „A világ minden táján fellépett, Bartók Kékszakkállóját énekelte” Athéntől Chicagón át Tokióig. A Zürich-Winterthuri Konzervatóriumban, valamint Magyarországon is tanított.

***Szarvas** szülötte Chován Kálmán (1852. jan. 18.) zeneszerző, zongoravirtuóz. 1889-ben nevezték ki a Zeneakadémia zongoratanárának. A zongoratanár-képző intézetnek megalapításakor (1891) is vezető tanárává lett.

***Szeged** Huszka Jenő (1875. ápr. 24.) zeneszerző városa. Törvényszéki bíró apja, aki fuvolázott, tanította először hegedülni őt, majd tanulmányait a Szegedi Városi Zenedében folytatta. Ott hamar kitűnt tehetségével. Önszorgalomból zongorázni is megtanult. A Zeneakadémián Hubay Jenő és Koessler János tanítványa volt. Művei közül népszerű a Gül Baba (1905) c. operett. Az ebben hallható „Darumadár fenn az égen...kezdetű nóta mint magyar népdal került a köztudatba. Fonyódon, a hegyen, parkot neveztek el a zeneszerzőről.

DOHNÁNYI-SAROK

60 éve, 1960. február 9-én hunyt el zenekarunk névadója, Dohnányi Ernő Jenő Frigyes zeneszerző, karmester, zongoraművész, zenepedagógus. Élete a felvidéki Pozsonyból indult és az Óperenciás tengeren is túl, New Yorkban ért véget, egy lemezfelvétel alkalmával. Sírja a floridai Tallahassee-ben van.

Most pillantsunk be Dohnányi 1920-as naptárjába! Vajh' mit hozott számára ez a 100 évvel ezelőtti 12 hónap? Nos, ebből az évből nem közöl a családi leveleit tartalmazó kötet egyetlen egyet sem, pedig Dohnányi rengeteget levelezett családtagjaival részben az édesapja által kitalált, minden nyelvre alkalmazható gyorsírással, a panstenográfiával, „melyet a család valamennyi tagja virtuóz módon elsajátított”. Műveket viszont komponált: a Pastorale „Mennyből az angyal” és a Hitvallás – Nemzeti ima c. művet, melyeket 1920. dec. 27-én be is mutattak. 1920-ban még javában dolgozott (1922-ig) a Vajda tornya c. operáján, de ennek bemutatója csak 1922. márc. 18-án volt. Dohnányi zongoraművészként rengeteg hangversenyt adott, s ezeken –

Kovács Ilona tanulmánya szerint – gyakorta szerepeltek Beethoven-művek. Mégis, „Kiemelkedő pályáján az 1920. okt. 4-től kezdődött nagy művészi vállalkozása, melynek során Beethoven születésének 150. évfordulóján...összes zongoraszonátáját, jelentősebb variációit és karakterdarabjait előadta...”

ket egy világiárvány át- és felülírta. Míg a BDZ nem játszhatta el, a BAK nem énekelhette el a Zeneakadémián a szerző utolsó, befejezett szimfóniáját, a IX. szimfóniát máj. 10-én, addig anno, 1800. máj. 7-én gróf Brunszvik Ferenc felkérésére, József nádor első felesége, Alexandra Pavlovna nagyhercegnő (I. Pál orosz cárlánya) névnapjának alkalmából „egy Beethoven nevű híres muzsikusz a budai Teatrumban” megtarthatta koncertjét s „a Forte Pianon való mesterséges járdása által mindeneknek magára vonta figyelmetességét”.

ARANYBÁL

2021. február 6.

Pesti Vigadó

BDZ PÁRTOLÓI KLUB

AZOKNAK, AKIKNEK SZÍVÜGYE
A BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

bdz.hu/partoloiklub

Ügyvezető, zeneigazgató

Hollerung Gábor

Karmester

Werner Gábor

Első vendégkarmester

Guido Mancusi

Rezidens zeneszerző

Gyöngyösi Levente

Első hegedűBerán Gábor – *koncertmester*Gazda Bence – *koncertmester*Harsányi Elina – *koncertmester*

Balog Barbara

Baranyai Gábor

Kristó-Varga Nikolett

Nádasdi Szilvia

Nagy Szilvia

Pánczél Tamás

Remenyik Gabriella

Sass Magdolna

Sawada Aya

Szilágyi Péter

Szilágyi-Gárdián Rita

Véghelyi Márk

Második hegedűBánhegyi Tünde – *szólamvezető*Kalla-Tóta Hajnalka – *szólamvezető*

Bajmóczi Tünde

Bánfalvi-Kaizler Sára Alexandra

Fábiánné Fellegi Anna

Füzesséry Attila

Gáblík Judit

Horváth Anita

H. Kovács Emese

Lajhó Barbara

Puskás Marica, dr

BrácsaKusz Viktória – *szólamvezető*Markó János – *szólamvezető*

Amirás Kinga

Bakay Viktória

Konrád Barnabás

Megyes Krisztina

Szkipeckzy-Buzás Beáta

Tuza Boglárka

CsellóHelecz Dániel – *szólamvezető*Kószás Ágnes – *szólamvezető*

Garami Eszter

Nagy Veronika

Simkó-Várnagy Mihály

Ślodkowska Kamila

Szabó Anna

Szontagh Márton

Török Beáta

NagybőgőBudai Krisztián – *szólamvezető*Lázár Gyula – *szólamvezető*

Baranyi Roland

Bartányi Réka

Bóni Andor

Botár Bence

Lombos Pál

FuvolaKára-Sepsi Etelka – *szólamvezető*

Bánki Berta

Bene Hajnalka

Kanyó Dávid

Márfi Eszter

Réman Zsófia

OboaKőházi Edit – *szólamvezető*

Czápos Benedek

Rajnai Marianna

Villányi Péter

KlarinétSzepesi Bence – *szólamvezető*

Ablonczy Keve

Horváth Marcell

Sándor Balázs

FagottBazsinka Ivett Éva – *szólamvezető*

Keszera Éva

Korda Nikoletta

Kotroczó Szabolcs

Kürt

Borbély Balázs

Börzsönyi Máté

Flammer István

Mészáros Bence

Nagy Zsombor

Südi Bálint

Szokola János

TrombitaCsatos Ferenc – *szólamvezető*

Monoki Attila

Nagy Antal

Somorjai István

HarsonaSütő András – *szólamvezető*

Pálkás Péter

Hegyi Gábor

Tuba

Kovács Péter

Hárfa

Roskó Bernadett

ÜtőNagy Zsolt – *szólamvezető*

Kiss Helga

Kovács Péter Zoltán

Tóth Péter

Alapító igazgató, tanácsadó

Nemes László

Művészeti titkárságOrtutay Réka – *cégvezető*Borbély Linda – *kommunikációs menedzser*Czingráber Eszter – *kommunikációs vezető*Drucker Zsuzsa – *zenekari titkár*Geiger György – *közönségkapcsolatok*Kurta Klaudia – *kottatáros*Pásztor Viktor – *berendező*Turcsányi Ildikó – *produkciós menedzser*Varga Ágnes – *produkciós menedzser***Gazdasági iroda**Szatur Márta – *gazdasági vezető*Ódor Lajos – *intendáns*Behofsits Zsuzsa – *gazdasági ügyintéző*Mácsainé Blahó Franciska – *pénztáros*